

Töö number: 2017-0055

Tellija

Kaitseministeerium

Sakala 1, 15094 Tallinn

Telefon: +372 717 0022; e-post: info@kaitseministeerium.ee

Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus

Järve 34a, 11314 Tallinn

Telefon: +372 717 0400; e-post: info@kaitseinvesteeringud.ee

Konsultant

Skepast&Puhkim OÜ

Laki 34, 12915 Tallinn

Telefon: +372 664 5808; e-post: info@skpk.ee

Registrikood: 11255795

Kuupäev

31.08.2021

Kaitseväe keskpõlügeni riigi eriplaneering

Detailne lahendus

Algatamine	21.07.2016
Eelnõu avalik väljapanek	06.09.2018-08.10.2018
Eelnõu avalik arutelu	25.10.; 29.10. ja 30.10.2018
Eelnõu kooskõlastamine	07.01.2021 – 26.02.2021
Vastuvõtmine	
Avalik väljapanek	
Avalik arutelu	
Kehtestamine	
Projekti nr	2017-0055

SKEPAST&PUHKIM OÜ
Laki 34
12915 Tallinn
Registrikood 11255795
tel +372 664 5808
e-mail info@skpk.ee
www.skpk.ee

Sisukord

Planeeringu koostamisel osalesid	5
1. Planeeringu koostamise eesmärk ja alused	6
1.1. Planeeringu koostamise eesmärk	6
1.2. Planeeringu koostamise alused	7
1.3. Planeeringus kasutatud mõisted ja lühendid	7
2. Olemasolev olukord	9
2.1. Planeeritava ala kontaktvöõnd	9
2.2. Planeeritav ala	11
2.3. Planeeringualal kehtivad kitsendused	13
2.3.1. Kaitstavad loodusobjektid	13
2.3.2. Veekogud	13
2.3.3. Maardlad	14
2.3.4. Roheline võrgustik	14
2.3.5. Väärtuslikud põllumajandusmaad	14
2.3.6. Kultuuriväärtused	15
2.3.7. Tehniline taristu	15
3. Planeerimisettepanek	16
3.1. Planeeritava ala maaüksused, kruntide moodustamine ja sundvõõrandamise vajadus	16
3.2. Planeeritava ala hoonete ja rajatiste ehitusõigus ning arhitektuurinõuded	31
3.3. Sihtmärgiala	31
3.4. Laske- ja õppeväljade ala	32
3.5. Lasketiir	32
3.6. Linnavõitluselementide ala	33
3.7. Teed, sillad, liiklus ja parkimiskorraldus	33
3.8. Olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimise ja leevendamise meetmed	35
3.8.1. Olulise keskkonnamõjuga tegevuse määratlemisest KVKP kontekstis	35
3.8.2. Meetmed seoses looduskaitse all olevate alade ja liikidega ning Natura-alade kaitse-eesmärkidega	35
3.8.3. Ettepanekud arvestamiseks projekteerimise ja tegevuste kavandamise staadiumis	41
3.8.4. Ehitusaegsed leevendusmeetmed	41
3.8.5. Kasutusaegsed leevendusmeetmed	42
3.8.5.1. Meetmed põhjavee kaitseks	43
3.8.5.2. Meetmed pinnavee kaitseks	43
3.8.5.3. Meetmed pinnasereostuse vähendamiseks ja pinnase kaitseks	45
3.8.5.4. Meetmed elustikule avalduva mõju vähendamiseks	46
3.8.5.5. Meetmed maastikule avalduva negatiivse mõju vähendamiseks	46
3.8.5.6. Meetmed müra ja vibratsiooni mõju vähendamiseks	47
3.8.5.7. Meetmed välisõhu saaste vähendamiseks	48
3.8.5.8. Meetmed inimeste tervisele ja heaolule avalduva mõju leevendamiseks	48
3.8.5.9. Meetmed tehnilisele taristule avalduva mõju vähendamiseks	49
3.9. Olulise keskkonnamõju seireks kavandatud meetmed ja mõõdetavad indikaatorid	49
3.9.1. Kaitstavatele loodusobjektidele ja elustikule avalduva mõju seire	49
3.9.2. Põhjavee seire	53
3.9.3. Pinnaveekogude seire	53
3.9.4. Pinnasereostuse seire	58
3.9.5. Mürataseme seire	58
3.9.6. Liikluskoormuse seire	59
3.9.7. Jäätmete ja reoveepuhasti seire	59

3.10. Jäätmekäitlus	59
3.11. Kuivendamine	60
3.12. Maardlad	60
3.13. Tehnovõrgud ja -rajatised	60
3.14. Tuleohutuse tagamine.....	61
3.14.1. Meetmed tuleohu vältimiseks	62
3.15. KVKP avalik kasutus	64
3.16. Planeeringualal kehtivad planeeringud	65
3.16.1. Harju maakonnaplaneering 2030+	65
3.16.2. Kehtiv ja koostatav Kuusalu valla üldplaneering.....	66
3.16.3. Suru, Pala, Tõreska ja Kolgu külas rajatava Kaitseväe keskpõlügeni detailplaneering.....	67
3.16.4. Kaitseväe keskpõlügeni osalise territooriumi detailplaneering	67
4. Planeeringu elluviimine	68
4.1. Hüvitusmeetmete rakendamine	68

JOONISED:

1. Asukohaskeem	
2. Põhijoonis	M 1:20 000
3. Võimalik lahendusvariant	M 1:20 000

Planeeringu koostamisel osalesid

Riigi eriplaneering koostati koostöös Kaitseministeeriumi, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse, Kaitseväe ja Skepast&Puhkim OÜ esindajatega:

Kaitseministeerium

Maris Freudenthal

Tuuli Vors

Riigi Kaitseinvesteeringute keskus

Erik Kalde

Heidi Kallaste

Kaupo Kaasik

Elari Kalmaru

Andres Ideon

Kaitsevägi

Joonas Jürisaar

Argo Ristisaar

Skepast&Puhkim OÜ:

Anni Konsap projektijuht, planeerija

Triin Lepland projektijuht, planeerija (kuni jaanuar 2019)

Eike Riis KSH juhtekspert

Mildred Liinat vanemarhitekt-planeerija

Kadri Vaher planeerija

Piret Kirs planeerija

Kati Kraavi kartograaf

1. Planeeringu koostamise eesmärk ja alused

1.1. Planeeringu koostamise eesmärk

Vabariigi Valitsus algatas 21.07.2016 korraldusega nr 255 Harju maakonnas Kuusalu valla territooriumil Kaitseväe keskpõlügeni riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise. Vastavalt korraldusele on eriplaneeringu eesmärgiks määrata Kaitseväe keskpõlügenile kavandatavate ehitiste ehitusõigus ning lahendada muud planeerimisseaduse § 126 lõikes 1 nimetatud ülesanded, mis on vajalikud Kaitseväe keskpõlügeni arendusprogrammi elluviimiseks. Eriplaneeringu koostamisel lähtutakse kaitseministri 22.03.2016.a käskkirjaga nr 122 „Arendusprogrammi kinnitamine“ kinnitatud Kaitseväe keskpõlügeni arendusprogrammist.

Planeeringualal kehtib tervikuna „Suru, Pala, Tõreska ja Kolgu külas rajatava Kaitseväe keskpõlügeni detailplaneering“ (kehtestatud Kuusalu Vallavolikogu 31.08.2004 otsusega nr 45)¹. Vastavalt riigi eriplaneeringu algatamise korralduse seletuskirjale on kehtiv planeering väga üksikasjalik ning ei ole piisavalt paindlik harjutusvälja arendamiseks vastavalt uutele nõuetele ja uuele relvastusele. Selleks, et viia ellu Kaitseväe keskpõlügeni arendusprogrammis kajastatu, on vaja koostada uus planeering.

Kaitseväe keskpõlügenile otsiti sobivat asukohta aastatel 1996-1997², mille tulemusena kinnitati keskpõlügeni asukoht eelmises, 1998-2018 aastatel kehtinud Harju maakonnaplaneeringus. Keskpõlügeni asukohavalik on kinnitatud 23.10.2001 Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 713 „Kaitseväe keskpõlügeni asutamine ja esialgse asukohavaliku kinnitamine“. Samamoodi on Kaitseväe keskpõlügeni asukoht kinnitatud hetkel kehtivas Harju maakonnaplaneeringus 2030+³.

Kaitseväe keskpõlügeni jaoks sobiva asukoha tingisid järgmised asjaolud:

- Kaitseväe keskpõlügeni ala oli harjutusväljana kasutusel juba Nõukogude armee poolt;
- ala on peaaegu inimtühi;
- maa on valdavalt riigi omandis;
- ala asub Kaitseväe Tapa linnaku vahetus läheduses;
- alal ei olnud sõjalist väljaõpet piiravaid infrastruktuure ja looduskaitsealasid;
- ala ei asu riigi piirile liiga lähedal;
- ala on ida pool Pärnu-Paldiski joont;
- ala ei ole kaugemal kui 20 km raudteest;
- reljeefi kõrgusvahemik on vähemalt 15 m;
- mineraalpinnast on vähemalt 70%;
- alal on läbivoolav jõgi.

Kaitseväe keskpõlügen peab mh tagama soomustatud jalaväepataljoni lahinglaskmiste läbiviimise koos erinevate toetusüksustega – soomusjalaväe pataljoni lahingkoridori laiuseks on 4–5 km ja pikkuseks 10–15 km. Mujal Eestis puuduvad sarnased võimalused piisavalt suure ja vajaliku ruumilise struktuuriga harjutusvälja rajamiseks.

Lähtudes eeltoodust alustatakse riigi eriplaneeringu koostamist ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 9 lõike 1 alusel detailse lahenduse koostamisest. Eriplaneeringule ei koostata asukoha eelvalikut, sest asukoht on kinnitatud planeeringu algatamisel kehtinud ja praegu kehtivas Harju maakonnaplaneeringus 2030+ ning harjutusväli on asutatud Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 713.

¹ Lisaks terviklikule keskpõlügeni DP-le kehtib alal ka osaline keskpõlügeni detailplaneering. Vt täpsemalt ptk 3.13.

² Kaitsejõudude keskpõlügeni ja laskeväljade asukohavalik, keskkonnaekspertiisi akt. AS Maves 1997

³ Kehtestatud 09.04.2018 riigihalduse ministri käskkirjaga nr 1.1-4/78

1.2. Planeeringu koostamise alused

Detailplaneeringu algatamise ja koostamise alus:

- Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine, Vabariigi Valitsuse korraldus nr 255 (21.07.2016);
- Kaitseväe keskpõlügeni arendusprogramm, kinnitatud kaitseministri käskkirjaga nr 122 „Arendusprogrammi kinnitamine“ (22.03.2016);
- Harju maakonnaplaneering 2030+, kehtestatud riigihalduse ministri käskkirjaga nr 1.1-4/78 (09.04.2018).

Varem koostatud arvestamisele kuuluvad planeeringud:

- Koostatav Lääne-Viru maakonnaplaneering 2030+, kehtestatud riigihalduse ministri käskkirjaga 1.1-4/30 (27.02.2019);
- Kuusalu üldplaneering, kehtestatud Kuusalu Vallavolikogu otsusega nr 68 (19.12.2001);
- Koostatav Kuusalu valla üldplaneering, algatatud Kuusalu Vallavolikogu otsusega nr 49 (17.06.2009);
- Koostatav Tapa valla üldplaneering, algatatud Tapa Vallavolikogu otsusega nr 18 (27.12.2017);
- Anija valla üldplaneering, kehtestatud Anija Vallavolikogu otsusega nr 180 (13.08.2020);
- Kadrina valla üldplaneering, kehtestatud Kadrina Vallavolikogu määrusega nr 38 (31.01.2007);
- Suru, Pala, Tõreska ja Kolgu külas rajatava Kaitseväe keskpõlügeni detailplaneering, kehtestatud Kuusalu Vallavolikogu otsusega nr 45 (31.08.2004);
- Kaitseväe keskpõlügeni osalise territooriumi detailplaneering, kehtestatud Kuusalu Vallavolikogu otsusega nr 22 (27.05.2015).

Planeeringu koostamisel kasutatud ja viidatud uuringud:

- Kontrollitud põletamise juhend, töö nr 16074, Maves AS (märts 2017);
- Kaitseväe keskpõlügeni keskkonnanakorralduskava 2016, OÜ Alkranel.

Planeeringu koostamisel on kasutatud:

- Maa-ameti põhikaarti ja katastrikaarti
- EELIS andmebaasi (väljavõte tehtud 08.06.2017)

1.3. Planeeringus kasutatud mõisted ja lühendid

Raadamine – Raadamine on raie, mida tehakse, et võimaldada maa kasutamist muul otstarbel kui metsa majandamiseks.⁴ Käesolevas planeeringus mõeldakse raadamise all raiet, mida tehakse lähtuvalt riigikaitse vajadustest. Raadamise käigus võidakse eemaldada selleks määratud alal kogu mets, teha raiet vaid osal määratud alast, puhastada ala alusmetsast või kujundada olemasolevat metsa muul viisil vastavalt vajadusele.

KVKP – Kaitseväe keskpõlügen

HV - Harjutusväli

UXO alad – lõhkemata lõhkekehade ala (unexploded ordnance)

REP – Riigi eriplaneering

MP – Maakonnaplaneering

ÜP - Üldplaneering

⁴ Lähtuvalt planeeringu koostamise ajal kehtinud metsaseaduse § 32 lõikest 1.

DP - Detailplaneering

KVKP DP – Suru, Pala, Tõreska ja Kolgu külas rajatava Kaitseväe keskpõlügeni detailplaneering

Osaline DP – Kaitseväe keskpõlügeni osalise territooriumi detailplaneering

KSH – Keskkonnamõju strateegiline hindamine

HMK – Hüvitusmeetmete kava

VPM – Väärtuslik põllumajandusmaa

2. Olemasolev olukord

2.1. Planeeritava ala kontaktvöünd

Planeeringuala asub Harjumaal ja jääb terves ulatuses Kuusalu valda piirnedes lõunast ja kirdest valla piiriga. Lähim asustus on planeeringualast kirdes Läsna külas. Tegemist on hajakülaga ja asustatud punktid on üsna polügeni piiri läheduses. Lähim tihedamalt asustatud ala on Tapa linn, mis asub polügenist lõunas. Tapa linn asub umbes 2 km kaugusel polügeni piirist.

Planeeringualast põhja poole jääb Tallinn-Narva (tee nr 1) riigimaantee. Riigimaantee jääb polügenist umbes 1 km kaugusele. Tallinn-Narva maanteest põhjapoolle jääb Lahemaa rahvuspark. Planeeringuala piirab lõunast Tapa-Lehtse-Jäneda (tee nr 15123) maantee.

Ala ümbritsevad läänest ja idast kaitsealad. Läänend jääb Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala ja itta Ohepalu looduskaitseala. Mõlema kaitseala puhul on tegemist ka Natura alaga, lisaks jäävad kaitsealale mitmete kaitstavate liikide elupaigad ja leiukohad. Planeeringuala piirneb edelast Soodla jõega ning läänest Valgejõega (Valgejõgi läbib ka planeeringuala).

Haldusjaotuselt piirneb planeeringuala idast Lääne-Virumaaga ja Kadrina vallaga, lõunast Lääne-Virumaa ja Tapa vallaga ning läänest Anija vallaga.

Harju maakonnaplaneering 2030+

Harju maakonnaplaneeringu kohaselt ümbritsevad harjutusvälja läänest ja idast väärtuslikud maastikud. Läänend jääb Põhja-Kõrvemaa maastik ning itta Ohepalu maastik. Mõlemad maastikud on määratud loodus- ja puhkemaastike tüüpi, mis kannavad endas kindlat ökoloogilist identiteeti. Väärtuslikele maastikele määratud tingimused harjutusväljale piiranguid ei tekita.

Lääne-Viru maakonnaplaneering

Lääne-Viru maakonnaplaneeringus on planeeringuala kontaktvöündisse näidatud väärtuslikud põllumajandusmaad. Harjutusvälja tegevused põllumajandusmaa sihipärasele kasutamisele piiranguid ei sea.

Tapa üldplaneering

Koostatavas Tapa üldplaneeringus (ÜP-s) on harjutusvälja piirile Tapa-Lehtse-Jäneda tee äärde planeeritud perspektiivne kergliiklustee. Tee asukoht on üldplaneeringus näidatud soovituslikuna.

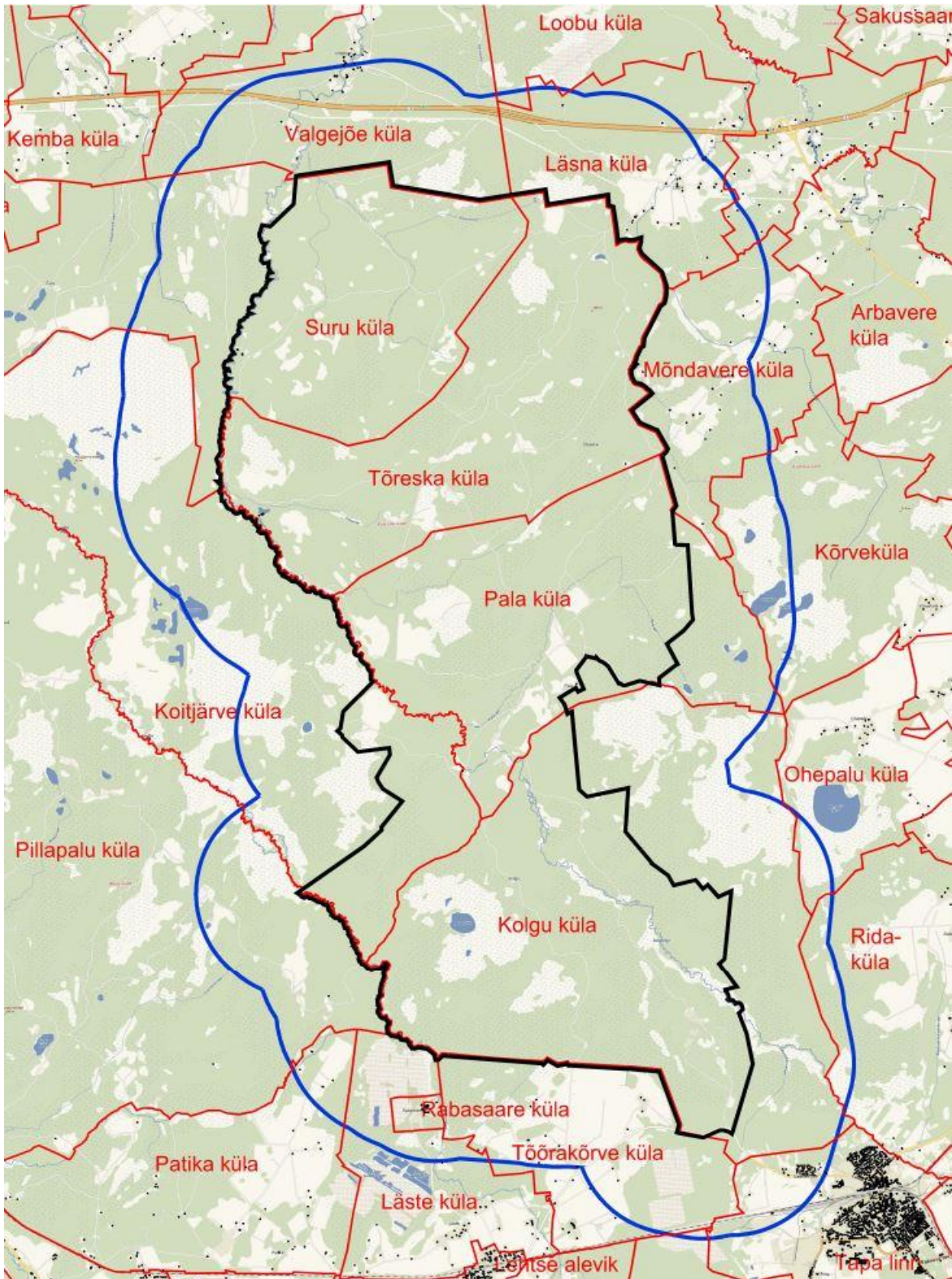
Koostatavas ÜP-s on ära näidatud ka perspektiivne rasketehnika liikumise tee. Selle asukoht on määratud täpsemalt projektiga. Tegemist on Tapa linnakut ning keskpõlügeni ühendava koridoriga.

Anija ja Kadrina valla üldplaneeringud

KVKP ala lähedusse uusi objekte või olemasolevast erinevat maakasutust ei planeerita.

KVKP piiranguvöünd

KVKP ümber on määratud riigikaitselise ehitise piiranguvöünd, mis on paika pandud lähtudes riigikaitselise ehitise töövõime säilitamisest ja ohu vältimise vajadustest. Keskpõlügeni piiranguvöündi ulatus on 2 km keskpõlügeni välispiirist (Joonis 1). Riigikaitselise ehitise piiranguvöündis kehtivad Kaitseministri 01.07.2015 määrusest nr 16 tulenevad nõuded.

Joonis 1. KVKP piiranguvöönd (KVKP välispiir musta joonega, piiranguvööndi piir sinise joonega)

Fotod planeeritavast alast

I kategooria tee ja sild

Sild I kategooria teel

Laske- ja õppeväli peale õppust

Koolmekoht

Rekonstrueeritud tee

Võsastunud sihtmärgiala

Sihtmärgiala

Lasketiir

Reljeef

Planeeringuala reljeef on väga mitmekesine. Seda ilmestavad Valgejõgi ja Soodla jõgi neisse suubuvate ojadega lääne osas ning Läsna jõgi kirdeosas. Alale jäävad ka mitmed järved. Oosid moodustavad aheliku, mis kulgeb ala idaosas Tapalt Pikasaareni. Suure osa vaadeldavast alast hõlmavad sood ja rabad. Maapinna absoluutkõrgus on oosidel 85–100 m, mujal 70–85 m. Suuremad kõrgusvahemikud on keskpõlügeni kirdeosa oosistikus, kus ala absoluutkõrgus muutub 70–100 m vahemikus⁵. Vt täpsemalt KSH-st.

2.3. Planeeringualal kehtivad kitsendused

2.3.1. Kaitstavad loodusobjektid

Harjutusväljale jääb osaliselt Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala (KLO1000598), loodusala (RAH0000572) ja linnuala (RAH0000121), Valgejõe hoiuala (KLO2000006) ja loodusala (RAH0000047), Pakasjärve hoiuala (KLO2000022) ja loodusala (RAH0000469) ning piirneb Ohepalu looduskaitseala (KLO1000230), loodusala (RAH0000379) ja linnualaga (RAH0000088). Lisaks jääb alale mitmeid kaitsealuseid liike ja püsielupaiku. Kaitstavatele loodusobjektidele kehtivad looduskaitsealusest tulenevad piirangud ja looduskaitsealadele on koostatud kaitsekorralduskavad. Täpsemalt on kaitstavaid loodusobjekte käsitletud KSH aruandes.

2.3.2. Veekogud

Planeeringualale jääb 3 jõge, 7 oja ja 4 järve. Veekogudele kehtivad looduskaitsealusest tulenevad piirangud. Alale jäävate veekogude kaitsevööndid on kantud Tabel 1 ja veekogude piiranguvööndid on kajastatud joonistel.

Tabel 1. Planeeringualale jäävad veekogud ja nende kaitsevööndid

Nimi	Registrikood	Piiranguvöönd (m)	Ehituskeeluvöönd (m)*	Veekaitsevöönd (m)
Valgejõgi	VEE1079200	100	50	10
Soodla jõgi	VEE1087000	100	50	10
Läsna jõgi /Nõmmoja	VEE1078900	100	50	10

⁵ Kaitseväe keskpõlügeni keskkonnakorralduskava 2016

Nimi	Registrikood	Piiranguvöönd (m)	Ehituskeeluvöönd (m)*	Veekaitsevöönd (m)
Pala oja	VEE1079700	50	25	10
Härjakorioja	VEE1079800	50	25	10
Leppoja	VEE1079203	50	25	10
Pikkoja	VEE1079900	100	50	10
Visteroja	VEE1080100	50	25	10
Kaanjärve oja	VEE1080000	50	25	10
Kõnnu oja	VEE1081000	50	25	10
Nõmmoja Linajärv	VEE2003600	50	25	10
Nõmmoja Kalajärv	VEE2003700	50	25	10
Pakasjärv	VEE2010600	100	50	10
Väike Pakasjärv	VEE2010610	50	25	10

* Metsamaal metsaseaduse tähenduses ulatub ehituskeeluvöönd piiranguvööndi piirini

2.3.3. Maardlad

KVKP alale jäävad täielikult või osaliselt 4 maardla ala:

- Ohepalu turbamaardla (registrikaardi nr 241);
- Pakasjärve turbamaardla (registrikaardi nr 251);
- Palaoja liivamaardla (registrikaardi nr 598);
- Kalajärve liivamaardla (registrikaardi nr 656).

Maardlatele kehtivad maapõueseadusest tulenevad nõuded.

2.3.4. Roheline võrgustik⁶

Planeeritav ala kuulub vastavalt kehtivale Harju maakonnaplaneeringule roheline võrgustiku riikliku tähtsusega tugialasse T6. Tegemist on Lahemaa rahvuspargist alguse saava Vahe-Eesti metsade ja soode vööndiga, mis on määratletud ka rahvusvahelise tähtsusega tugialaks. Tugialad on piirkonnad, millele rohevõrgustiku funktsioneerimine valdavalt toetub. Rohelise võrgustiku eesmärgiks on peamiselt loodus- ja keskkonnakaitsele väärtusliku ruumi struktuuri säilitamine.

Maakonnaplaneeringus on roheline võrgustiku alale määratud tingimused, mis tagavad võrgustiku toimimise. Arvestades, et REP peatab selle kehtestamisega MP ja selles toodud tingimuste kehtivuse, on REPi ptk-i 3 integreeritud MP-s toodud rohevõrgustiku tingimused, mis on riigi eriplaneeringu eesmärki arvestades elluviidavad.

2.3.5. Väärtuslikud põllumajandusmaad

Planeeritavale alale jäävad Harju maakonnaplaneeringus kajastatud väärtuslikud põllumajandusmaad (edaspidi VPM). VPM on haritav maa, püsirohuma ja püskikultuuride all olev maatulundusmaa, mille tootlikkuse hindepunkt ehk boniteet on võrdne või suurem Eesti

⁶ Vastavalt rohevõrgustiku planeerimisjuhendile (2018) kasutatakse käesolevas planeeringus (ptk 2.3.4) mõistet „tugiala“. Harju maakonnaplaneeringus kasutatud mõistet „tuumala“ kasutatakse ptk-is 3.16.1 Harju maakonnaplaneeringu kontekstis.

põllumajandusmaa kaalutud keskmisest boniteedist. VPM-d asuvad peamiselt planeeringuala loodeosas.

Tegu on informatiivse esialgse kaardikihiga, mille kohta on maakonna tasandil antud üldistatud põhimõte, et VPM-i kasutatakse üldjuhul üksnes põllumajanduslikuks tegevuseks.

2.3.6. Kultuuriväärtused

Harjutusväljale ei jää ühtegi kultuurimälestist, kuid jääb terve hulk pärandkultuuri objekte (vt KSH ptk 5.3). Pärandkultuuriobjektidel puudub riiklik kaitse ja täpsemad korraldusmeetmed, kuid need on valla kultuuripärandi hulka kuuluvad objektid, mille tähtsus seisneb ajaloolises või kultuurilises väärtuses.

2.3.7. Tehniline taristu

Planeeringuala kaguosa piirneb Tapa-Lehtse-Jäneda (tee nr 15123) kõrvalmaanteega. Riigiteedele kehtivad ehitusseadustikust tulenevad piirangud. Vastavalt sellele ulatub planeeringualale riigimaantee kaitsevöönd, mis on 30 m sõiduraja välimisest servast.

Alal on keskkonnaregistri andmetel registreeritud 7 puurkaevu. Valdavalt on tegemist hüdrogeoloogiliste uuringute puurkaevudega. Sanitaarkaitseala (50 m) on kehtestatud teeninduslinnaku juures asuvale puurkaevule, mis varustab ala joogiveega, ja Keskla maaüksusel asuvale puurkaevule. Teeninduslinnaku põhjanurka on rajatud ka kahe kogumismahutiga reoveepuhasti.

Olemasolev side ja elektrivarustus asub planeeringuala põhjaosas, mis varustab teeninduslinnakut. Teeninduslinnaku on olemasolev alajaam. Ülejäänud tegevused, mis vajavad elektrienergiat lahendatakse alal generaatoritega.

3. Planeerimisettepanek

(vt joonis nr 2 Põhijoonis ja nr 3 Lahenduse võimalik variant)

Planeeringuga kavandatakse KVKP alale väljaõppetegevuseks vajalikke objekte. Planeeringulahenduse aluseks on kehtiv Harju maakonnaplaneering ja Kaitseväe keskpõlügeni arendusprogramm. Arendusprogrammis käsitletud lahendust kajastatakse, kui ühte võimalikku lahenduse varianti, et oleks võimalik kavandatavat olukorda illustreerida. Hetkel on keeruline ennustada kõiki väljaõppetegevuseks vajalikke lahendusi ja seega ei pruugi arendusprogrammis kavandatu sellisena realiseeruda. Seetõttu ei ole ka planeeringus kavandatavate objektide asukohti paika pandud (va sihtmärgialad) ning neid võib rajada etteantud tingimustel kogu KVKP alal. Täpne lahendus selgub projekteerimisel ja objektide rajamisel. Planeeringuga määratakse alale ehitusõigus tervikuna ning tingimused vajalike objektide projekteerimiseks ja rajamiseks.

3.1. Planeeritava ala maaüksused, kruntide moodustamine ja sundvõõrandamise vajadus

Planeeritaval alal asub 352 katastriüksust, millest enamusel on valdavaks sihtotstarbeks riigikaitsemaa (vt Tabel 2). REP-iga moodustatakse üks riigikaitsemaa krunt, mis hõlmab kogu KVKP ala ehk planeeringuala piir kattub moodustatava krundi piiriga. Krunt moodustatakse olemasolevate katastriüksuste liitmiseks ja kogu alale tervikliku ehitusõiguse andmiseks. Moodustatavale krundile planeeritakse 100% riigikaitsemaa sihtotstarve.

Tabel 2. Planeeringualal olemasolevate katastriüksuste andmed

Katastriüksuse nimetus	Katastriüksuse tunnus	Asukoht	Pindala (ha)	Olemasolev sihtotstarve (%)
Aegviidu metskond 42	35206:002:0370	Kolgu küla	116,77	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Aleaja	35206:002:0151	Suru küla	35,70	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Aleaja	35206:002:0152	Tõreska küla	4,87	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Algutaguse	35206:002:0730	Suru küla	48,22	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Ellihansu polügen	35206:002:0132	Kolgu küla	4,30	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Ellihansu polügen	35206:002:0133	Kolgu küla	2,77	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Ellihansu polügen	35206:002:0142	Kolgu küla	4,30	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Ellihansu polügen	35206:002:0143	Kolgu küla	3,36	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Ernemetsa	35206:002:0521	Suru küla	7,00	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Ernemetsa	35206:002:0522	Suru küla	4,82	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25

Haavasaare	35206:002:0036	Suru küla	3,82	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jaani	35206:002:0942	Kolgu küla	11,32	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jaani	35206:002:0943	Tõreska küla	2,37	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jakobi	35206:002:0043	Kolgu küla	3,97	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jakobi	35206:002:0041	Kolgu küla	14,02	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jakobi	35206:002:0042	Kolgu küla	5,07	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jõemetsa	35206:002:0008	Tõreska küla	2,49	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jõevälja	35206:002:0259	Kolgu küla	27,11	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jõevälja tee	35206:002:0262	Kolgu küla	0,60	Transpordimaa 100
Jõevälja-Sauna	35206:002:0261	Kolgu küla	9,01	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jõeääre	35206:002:0420	Tõreska küla	9,03	Riigikaitsemaa 75, Ärimaa 25
Jõeäärse	35206:002:0430	Tõreska küla	2,59	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jänese põllu	35206:002:0712	Suru küla	3,23	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jänese põllu	35206:002:0711	Suru küla	8,74	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Jänese põllu	35206:002:0780	Suru küla	11,29	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kaasiku	35206:002:0460	Suru küla	15,81	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kaasiku	35206:002:0056	Kolgu küla	1,73	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kaasiku	35206:002:0055	Kolgu küla	4,17	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kaasiku	35206:002:0062	Pala küla	2,49	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kandliku	35206:002:0480	Suru küla	12,45	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Karjamatsi	35206:002:0021	Koitjärve küla	4,72	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Karu	35206:002:1161	Pala küla	13,60	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25

Karu	35206:002:1162	Pala küla	3,84	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Karu	35206:002:1163	Pala küla	12,16	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Karu	35206:002:1164	Pala küla	1,47	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Karusiilu	35301:001:1035	Pala küla	1,62	Riigikaitsemaa 100
Kase	35206:002:0740	Tõreska küla	2,69	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kasemetsa	35206:002:0890	Tõreska küla	3,19	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keldripõllu	35206:002:1090	Suru küla	56,75	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keldripõllu	35206:002:1050	Suru küla	0,92	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskla	35206:002:0247	Suru küla	4,07	Ärimaa 50, Elamumaa 50
Keskla põlügen	35206:002:0248	Suru küla	32,60	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpolügen 1	35206:002:0193	Pala küla	3,42	Riigikaitsemaa 100
Keskpolügen 10	35206:002:0236	Pala küla	1,12	Riigikaitsemaa 100
Keskpolügen 100	35206:002:0086	Tõreska küla	569,71	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpolügen 11	35206:002:0252	Pala küla	2,21	Riigikaitsemaa 100
Keskpolügen 110	35206:002:0087	Tõreska küla	9,97	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpolügen 1193	35206:002:0214	Suru küla	6,93	Riigikaitsemaa 100
Keskpolügen 12	35206:002:0253	Pala küla	1,97	Riigikaitsemaa 100
Keskpolügen 120	35206:002:0089	Tõreska küla	243,26	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpolügen 1253	35206:002:0215	Tõreska küla	3,22	Riigikaitsemaa 100
Keskpolügen 1257	35206:002:0231	Tõreska küla	6,16	Riigikaitsemaa 100
Keskpolügen 1260	35206:002:0232	Tõreska küla	5,37	Riigikaitsemaa 100
Keskpolügen 13	35206:002:0254	Pala küla	0,45	Riigikaitsemaa 100
Keskpolügen 130	35206:002:0091	Tõreska küla	213,96	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpolügen 14	35206:002:0255	Pala küla	0,23	Riigikaitsemaa 100
Keskpolügen 140	35206:002:0078	Pala küla	22,22	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpolügen 143	35206:002:0237	Kolgu küla	2,66	Riigikaitsemaa 100
Keskpolügen 15	35206:002:0256	Kolgu küla	0,93	Riigikaitsemaa 100

Keskpõügen 150	35206:002:0088	Pala küla	569,55	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõügen 1523	35206:002:0206	Pala küla	424,83	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 1524	35206:002:0203	Pala küla	1,12	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 1525	35206:002:0205	Pala küla	20,69	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 1526	35206:002:0220	Tõreska küla	24,78	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 1527	35206:002:0228	Tõreska küla	253,01	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 1528	35206:002:0223	Tõreska küla	21,26	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 16	35206:002:0251	Kolgu küla	0,17	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 160	35206:002:0079	Pala küla	100,59	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõügen 166	35206:002:0178	Koitjärve küla	1,11	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 167	35206:002:0095	Koitjärve küla	0,61	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 180	35206:002:0096	Kolgu küla	9,02	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 181	35206:002:0182	Kolgu küla	180,42	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 182	35206:002:0181	Kolgu küla	4,17	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 183	35206:002:0098	Kolgu küla	5,72	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 184	35206:002:0179	Kolgu küla	55,64	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 185	35206:002:0183	Kolgu küla	6,39	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 186	35206:002:0105	Kolgu küla	24,31	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 187	35206:002:0161	Kolgu küla	10,89	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 188	35206:002:0107	Kolgu küla	2,65	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 189	35206:002:0159	Kolgu küla	1,74	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 191	35206:002:0158	Kolgu küla	14,20	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 192	35206:002:0157	Koitjärve küla	13,30	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 193	35206:002:0116	Koitjärve küla	3,51	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 194	35206:002:0156	Koitjärve küla	76,52	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 195	35206:002:0154	Koitjärve küla	4,12	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 196	35206:002:0150	Kolgu küla	5,79	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 197	35206:002:0149	Kolgu küla	43,85	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 198	35206:002:0224	Kolgu küla	15,16	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 199	35206:002:0148	Kolgu küla	12,26	Riigikaitsemaa 100

Keskpõügen 2	35206:002:0194	Pala küla	10,17	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 200	35206:002:0147	Kolgu küla	4,88	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 201	35206:002:0128	Kolgu küla	4,09	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 202	35206:002:0146	Kolgu küla	2,40	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 203	35206:002:0144	Kolgu küla	9,74	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 204	35206:002:0130	Kolgu küla	7,09	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 205	35206:002:0140	Kolgu küla	7,35	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 206	35206:002:0135	Kolgu küla	26,64	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 207	35206:002:0138	Kolgu küla	8,29	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 208	35206:002:0185	Kolgu küla	34,91	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 212	35206:002:0136	Kolgu küla	1,50	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 215	35206:002:0139	Kolgu küla	6,17	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 216	35206:002:0137	Kolgu küla	1,04	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 217	35206:002:0145	Kolgu küla	52,10	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 218	35206:002:0209	Kolgu küla	16,45	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 219	35206:002:0153	Kolgu küla	16,66	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 220	35206:002:0129	Kolgu küla	0,21	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 221	35206:002:0155	Kolgu küla	91,47	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 222	35206:002:0164	Kolgu küla	17,66	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 223	35206:002:0127	Kolgu küla	9,17	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 224	35206:002:0124	Kolgu küla	34,46	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 233	35206:002:0125	Pala küla	19,67	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 234	35206:002:0174	Pala küla	12,68	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 235	35206:002:0173	Pala küla	5,82	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 236	35206:002:0175	Pala küla	1,56	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 237	35206:002:0176	Pala küla	1,48	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 238	35206:002:0177	Pala küla	3,17	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 239	35206:002:0122	Pala küla	7,89	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 240	35206:002:0121	Pala küla	3,00	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 241	35206:002:0119	Pala küla	3,62	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 242	35206:002:0123	Pala küla	149,80	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 243	35206:002:0162	Pala küla	3,67	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 244	35206:002:0126	Pala küla	5,73	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 246	35206:002:0117	Pala küla	73,25	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 248	35206:002:0163	Pala küla	1,88	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 249	35206:002:0189	Pala küla	14,59	Riigikaitsemaa 100

Keskpõügen 251	35206:002:0110	Pala küla	38,93	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 252	35206:002:0104	Pala küla	111,14	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 253	35206:002:0184	Pala küla	95,79	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 254	35206:002:0165	Pala küla	8,47	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 255	35206:002:0166	Pala küla	9,67	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 256	35206:002:0167	Pala küla	4,78	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 29	35206:002:0280	Pala küla	439,58	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõügen 3	35206:002:0195	Pala küla	3,35	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 32	35206:002:0300	Koitjärve küla	16,73	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõügen 323	35206:002:0118	Suru küla	4,87	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 325	35206:002:0186	Suru küla	183,16	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 326	35206:002:0168	Suru küla	12,63	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 329	35206:002:0170	Suru küla	2,06	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 330	35206:002:0187	Suru küla	21,56	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 331	35206:002:0169	Tõreska küla	1,16	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 333	35206:002:0115	Suru küla	22,93	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 334	35206:002:0114	Suru küla	225,17	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 338	35206:002:0109	Tõreska küla	3,27	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 339	35206:002:0094	Pala küla	5,53	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 340	35206:002:0108	Tõreska küla	20,71	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 341	35206:002:0106	Pala küla	22,07	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 343	35206:002:0103	Tõreska küla	336,23	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 344	35206:002:0102	Pala küla	68,41	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 345	35206:002:0101	Pala küla	12,60	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 347	35206:002:0099	Tõreska küla	150,17	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 348	35206:002:0097	Tõreska küla	11,54	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 349	35206:002:0188	Tõreska küla	12,32	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 351	35206:002:0093	Tõreska küla	5,27	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 352	35206:002:0092	Tõreska küla	10,46	Riigikaitsemaa 100
Keskpõügen 36	35206:002:0310	Kolgu küla	81,80	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõügen 37	35206:002:0289	Kolgu küla	2174,22	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõügen 38	35206:002:0330	Pala küla	24,55	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25

Keskpõlügen 383	35206:002:0211	Koitjärve küla	0,55	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 387	35206:002:0197	Pala küla	2,28	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 39	35206:002:0340	Pala küla	0,60	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõlügen 4	35206:002:0216	Tõreska küla	1,31	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 5	35206:002:0196	Pala küla	0,59	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 50	35206:002:0081	Suru küla	542,40	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõlügen 6	35206:002:0225	Koitjärve küla	2,03	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 60	35206:002:0082	Tõreska küla	712,25	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõlügen 7	35206:002:0233	Pala küla	2,98	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 70	35206:002:0083	Suru küla	51,26	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõlügen 724	35206:002:0238	Kolgu küla	3,82	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 729	35206:002:0239	Kolgu küla	3,28	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 730	35206:002:0241	Kolgu küla	4,36	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 731	35206:002:0204	Kolgu küla	4,64	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 735	35206:002:0207	Kolgu küla	5,74	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 737	35206:002:0242	Kolgu küla	3,88	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 743	35206:002:0208	Kolgu küla	2,61	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 754	35206:002:0229	Kolgu küla	4,67	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 758	35206:002:0244	Kolgu küla	18,05	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 759	35206:002:0227	Kolgu küla	7,09	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 765	35206:002:0198	Pala küla	3,31	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 772	35206:002:0217	Kolgu küla	3,90	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 773	35206:002:0218	Kolgu küla	5,21	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 774	35206:002:0243	Kolgu küla	1,69	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 776	35206:002:0267	Kolgu küla	3,62	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 781	35206:002:0219	Kolgu küla	6,14	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 785	35206:002:0212	Kolgu küla	7,46	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 786	35206:002:0213	Kolgu küla	3,86	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 8	35206:002:0234	Pala küla	2,21	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 80	35206:002:0084	Tõreska küla	6,05	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõlügen 9	35206:002:0235	Kolgu küla	2,34	Riigikaitsemaa 100

Keskpõlügen 90	35206:002:0085	Tõreska küla	4,01	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Keskpõlügen 9004	35206:002:0226	Kolgu küla	16,48	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 923	35206:002:0199	Pala küla	7,83	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügen 926	35206:002:0200	Pala küla	0,82	Riigikaitsemaa 100
Keskpõlügeni teeninduskeskus	35206:002:0191	Tõreska küla	36,97	Riigikaitsemaa 100
Kimmelshofi	35206:002:0026	Tõreska küla	101,37	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kingsepa	35206:002:0800	Tõreska küla	5,86	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kongi	35206:002:0120	Kolgu küla	4,62	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kongi vesiveski	35206:002:0100	Koitjärve küla	9,48	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Konisti	35206:002:1040	Pala küla	8,32	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Koplimäe	35206:002:0066	Kolgu küla	11,91	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Koplimäe	35206:002:0067	Kolgu küla	3,15	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kraavi	35206:002:0011	Tõreska küla	5,15	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kukepalu	35206:002:0263	Kolgu küla	33,91	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kukepalu-Ülejõe	35206:002:0931	Kolgu küla	20,11	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kukepalu-Ülejõe	35206:002:0932	Kolgu küla	19,70	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kulla	35206:002:0590	Suru küla	4,11	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kulli põlügen	35206:002:0851	Pala küla	1,64	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kulli põlügen	35206:002:0852	Pala küla	4,51	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kulli põlügen	35206:002:0258	Pala küla	3,91	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kusto	35206:002:0019	Kolgu küla	7,82	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kuura	35206:002:0017	Kolgu küla	18,96	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25

Kuura	35206:002:0018	Kolgu küla	6,39	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kuuse	35206:002:0001	Kolgu küla	14,48	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kuuse	35206:002:0002	Kolgu küla	4,72	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kuusiku-Hansu	35206:002:0950	Kolgu küla	7,24	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Kõrre	35206:002:0870	Tõreska küla	6,67	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Laane	35206:002:0550	Suru küla	35,98	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Laiapõllu	35206:002:0861	Pala küla	3,10	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Laiapõllu	35206:002:0862	Pala küla	1,71	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Laiapõllu	35206:002:0863	Pala küla	11,14	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Laisaare	35206:002:0810	Tõreska küla	39,84	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Leesi	35206:002:0022	Kolgu küla	2,00	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Leesi	35206:002:0023	Kolgu küla	2,93	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Leesi	35206:002:0024	Kolgu küla	2,61	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Leesi	35206:002:0025	Kolgu küla	2,25	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Lembitu	35206:002:0640	Suru küla	7,28	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Leppoja	35206:002:0269	Tõreska küla	22,14	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Leppoja põlügen	35206:002:0272	Tõreska küla	2,73	Riigikaitsemaa 100
Liivaku	35206:002:1020	Kolgu küla	62,29	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Liivaku	35206:002:0530	Suru küla	6,33	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Liivaku	35206:002:0790	Tõreska küla	22,81	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Lombi	35206:002:0034	Kolgu küla	3,69	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25

Lombi	35206:002:0032	Kolgu küla	5,15	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Lombi	35206:002:0033	Kolgu küla	8,57	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Läste-Lääne	35206:002:0045	Kolgu küla	7,66	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Läste-Lääne	35206:002:0046	Kolgu küla	7,35	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Läste-Mulgi-Kustakse	35206:002:0005	Kolgu küla	6,89	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Läste-Otsa	35206:002:0063	Kolgu küla	1,65	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Läste-Otsa	35206:002:0064	Kolgu küla	3,67	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Läste-Otsa	35206:002:0065	Kolgu küla	4,89	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Marga	35206:002:0009	Suru küla	12,78	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Matsu polügoon	35206:002:0246	Pala küla	22,38	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Merimetsa	35206:002:0560	Suru küla	3,73	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Metsa	35206:002:0061	Kolgu küla	3,87	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Miku	35206:002:0058	Kolgu küla	7,79	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Miku	35206:002:0059	Kolgu küla	10,57	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Mikupõllu	35206:002:0620	Suru küla	41,52	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Mikupõllu	35206:002:0610	Suru küla	2,07	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Mõekoja	35206:002:0221	Tõreska küla	38,20	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Mõekoja	35206:002:0230	Tõreska küla	5,63	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Mõekoja	35206:002:0222	Tõreska küla	6,55	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Mädasilla	35206:002:0830	Pala küla	23,76	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Mädasilla	35206:002:1000	Pala küla	30,25	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25

Mäetaguse	35206:002:0049	Tõreska küla	65,22	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Mäetaguse	35206:002:0050	Tõreska küla	2,54	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Mäetaguse polügoon	35206:002:1062	Pala küla	7,11	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Männiku	35206:002:1071	Suru küla	15,52	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Männiku	35206:002:1072	Suru küla	6,28	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Männiku	35206:002:0276	Tõreska küla	0,92	Elamumaa 100
Männiku polügoon	35206:002:0274	Pala küla	5,90	Riigikaitsemaa 100
Männiku polügoon	35206:002:0275	Pala küla	2,13	Riigikaitsemaa 100
Niinemuru	35206:002:1030	Suru küla	34,26	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Nilgu	35206:002:0201	Kolgu küla	9,90	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Nilgu	35206:002:0202	Kolgu küla	7,68	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Nurme	35206:002:0772	Suru küla	6,25	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Nurme	35206:002:0210	Kolgu küla	11,46	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Nurme	35206:002:0771	Suru küla	6,73	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Nõmme	35206:002:1150	Suru küla	42,95	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Ohepalu tee	35206:002:0268	Pala küla	0,39	Transpordimaa 100
Oja	35206:002:0701	Suru küla	7,73	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Oja	35206:002:0702	Suru küla	5,28	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Papli	35206:002:0650	Suru küla	58,44	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Parra	35206:002:0010	Kolgu küla	3,63	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Peetri	35206:002:0028	Kolgu küla	1,84	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Peetri	35206:002:0029	Kolgu küla	4,03	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25

Peetri	35206:002:0031	Kolgu küla	1,41	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pibari	35206:002:0048	Pala küla	1,25	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pibari	35206:002:1132	Kolgu küla	5,63	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pibari	35206:002:1131	Kolgu küla	11,08	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pibari	35206:002:0047	Tõreska küla	7,26	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pihlakamäe	35206:002:0491	Suru küla	13,04	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pihlakamäe polügoon	35206:002:0492	Suru küla	4,81	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pikakäänu	35206:002:0750	Suru küla	22,40	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pikkoja	35206:002:0271	Tõreska küla	5,00	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pikoja	35206:002:0160	Suru küla	25,71	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pikoja	35206:002:0171	Suru küla	2,82	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pikoja	35206:002:0172	Suru küla	10,24	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pilli	35206:002:0921	Kolgu küla	10,98	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pilli	35206:002:1140	Kolgu küla	15,33	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pilli	35206:002:0922	Kolgu küla	6,35	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Piparla	35206:002:1100	Kolgu küla	4,61	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Polügoon-Jõevälja	35206:002:0962	Kolgu küla	4,12	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala 11	35301:001:0435	Koitjärve küla	2,02	Kaitsealune maa 100
Põrnu	35206:002:0027	Kolgu küla	25,93	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pällu	35206:002:0990	Pala küla	15,65	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Pällu polügoon	35206:002:0283	Pala küla	1,74	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25

Pärtle-Tooma	35206:002:0450	Koitjärve küla	4,20	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Raja	35206:002:0037	Kolgu küla	19,40	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Reinu	35206:002:0880	Tõreska küla	3,26	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Ristilaane	35206:002:0540	Suru küla	18,70	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Ristimetsa	35206:002:0020	Pala küla	31,38	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Ristu	35206:002:0570	Suru küla	14,17	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Rumma põlügen	35206:002:0112	Kolgu küla	10,48	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Rumma põlügen	35206:002:0113	Kolgu küla	4,96	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Saare	35206:002:0670	Suru küla	8,49	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Saare	35206:002:0680	Suru küla	5,87	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Saare	35206:002:0690	Suru küla	2,72	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Saksala	35206:002:0012	Kolgu küla	6,36	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Saksala	35206:002:0013	Tõreska küla	4,68	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Saksala	35206:002:0014	Pala küla	5,80	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Saksala	35206:002:0015	Pala küla	0,92	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Sammelseja	35206:002:0720	Suru küla	56,04	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Seljandiku	35206:002:0051	Tõreska küla	37,57	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Seljandiku	35206:002:0052	Tõreska küla	4,98	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Sepa	35206:002:0060	Kolgu küla	43,70	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Sepa	35206:002:1011	Pala küla	31,91	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Sepa	35206:002:1013	Pala küla	3,89	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25

Sepa	35206:002:0054	Kolgu küla	2,39	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Sepa	35206:002:1012	Pala küla	13,86	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Sepa	35206:002:0053	Kolgu küla	7,10	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Sika	35301:001:0883	Pala küla	0,25	Elamumaa 100
Silla	35206:002:0471	Suru küla	15,45	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Silla	35206:002:0472	Suru küla	3,20	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Silla	35206:002:0473	Suru küla	2,16	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Soopõllu	35206:002:0600	Suru küla	3,19	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Taga-Inno	35206:002:0035	Kolgu küla	10,10	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Tammemetsa	35206:002:0070	Kolgu küla	23,32	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Teeninduskeskuse alajaam	35206:002:0192	Tõreska küla	0,01	Tootmismaa 100
Toompea	35206:002:0910	Pala küla	21,25	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Treiali	35206:002:0250	Tõreska küla	44,74	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Treiali	35206:002:0260	Tõreska küla	13,87	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Tuleviku	35206:002:0760	Suru küla	11,19	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Tõnusaare	35206:002:1080	Tõreska küla	51,79	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Tõreska	35206:002:0971	Tõreska küla	32,58	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Tõreska	35206:002:0972	Tõreska küla	13,37	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Udrikusilla	35206:002:1110	Pala küla	29,91	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Uudismaakoht	35206:002:0080	Tõreska küla	2,28	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Uueni	35206:002:0016	Koitjärve küla	4,83	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25

Uustalu	35206:002:0039	Kolgu küla	1,25	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Uustalu	35206:002:0038	Pala küla	2,26	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Uus-Tammemetsa	35206:002:0030	Kolgu küla	24,35	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Vahtriku	35206:002:0511	Suru küla	4,89	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Vahtriku	35206:002:0512	Suru küla	5,40	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Vahtriku	35206:002:0513	Suru küla	10,65	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Vainu	35206:002:0057	Kolgu küla	3,30	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Valgamaa	35206:002:0580	Suru küla	9,89	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Vanapere	35206:002:0180	Tõreska küla	1,12	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Vesiveski	35206:002:0841	Pala küla	1,39	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Vesiveski polügoon	35206:002:0843	Kolgu küla	2,36	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Vesiveski polügoon	35206:002:0842	Pala küla	22,80	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25
Äärepere	35206:002:0661	Suru küla	7,66	Riigikaitsemaa 75, Maatulundusmaa 25

KVKP alale jääb 4 eraomandis olevat maaüksust. Eraomanikega tehakse tihedat koostööd, et eraomandis olevad krundid omandada riigiomandisse ning maaomanikega üritatakse jõuda omandamise tingimustes kokkuleppele. Kui kokkulepet ei suudeta saavutada, siis on vajalik maaüksused sundvõõrandada. Andmed võimalike sundvõõrandamise vajadusega maaüksuste kohta on toodud Tabel 3.

Tabel 3. Võimalikud sundvõõrandamise vajadusega maaüksused

Maaüksuse aadress	Asustus-üksus	Katastriüksuse nr	Pindala (ha)	Sihtotstarve
Vesiveski	Pala küla	35206:002:0841	1,6	75% riigikaitsemaa, 25% maatulundusmaa
Leppoja	Tõreska küla	35206:002:0269	22,14	75% riigikaitsemaa, 25% maatulundusmaa
Männiku	Tõreska küla	35206:002:0276	0,9	100% elumumaa
Pikkoja	Tõreska küla	35206:002:0271	5	75% riigikaitsemaa, 25% maatulundusmaa

3.2. Planeeritava ala hoonete ja rajatiste ehitusõigus ning arhitektuurinõuded

Kogu planeeringuala on jaotatud üheks krundiks, mis kattub planeeringuala piiriga, ning ehitusõigus antakse krundile tervikuna. Hoonestusala kattub krundi ning planeeringuala piiriga, seetõttu hoonestusala joonisele märgitud ei ole. Planeeringuga määratud ehitusõigust võib realiseerida kogu planeeritava krundi ulatuses, arvestades planeeringus määratud tingimusi. Ehitusõiguse alla ei arvestata rajatise (nt vaatetorn), kuna tegemist ei ole olulise avaliku huviga rajatistega. REP rajatistele, sh tehnovõrkude rajamisele, piiranguid ei sea.

Planeeritavate hoonete ehitusõigus kogu krundil tervikuna:

- Hoonete suurim lubatud arv – 210;
- Hoonete suurim lubatud ehitisealune pindala – 300 000 m²;
- Suurim lubatud kõrgus – 30 m;
- Suurim lubatud sügavus – planeering piiranguid ei sea.

Planeeringualale kavandatavad hooned on riigikaitsefunktsiooniga ja peamiselt mõeldud harjutusvälja teenendamiseks. Hoonestus rajatakse üldiselt 1-2 korruselisena ning suurimat lubatud kõrgust kasutatakse erandkorras. Harjutusväljale kavandatakse suuremad alad õppusele saabuva üksuse ajutiseks peatumiseks, majutamiseks, toitlustamiseks ja muudeks olmevajadusteks. Hetkel ei ole teada kogu vajaliku hoonestuse asukoht ja seega ei ole planeeringus ka hoonetele konkreetseid asukohti määratud.

Hoonestusviis on planeeringualal lahtine. Hoonete välisviimistluse materjalide valimisel lähtuda keskkonnale iseloomulikest ja arhitektuuriselt sobivatest ehitusmaterjalidest. Hoonete komplekside välja arendamisel tagada nende terviklikkus. Piirete rajamine on lubatud. Hoonete rajamiseks koostada nõuetekohased ehitusprojektid, kus täpsustatakse hoonete, rajatiste, piirete ja teede asukohad ning vajadusel parklate, tehnovõrkude ja haljasalade asukohad.

Tingimused hoonete asukohtade määramiseks:

- arvestada looduslike eripäradega (nt reljeef, pinnase kandvus);
- maardla alale hoonete rajamine ei ole üldjuhul lubatud. Põhjendatud vajaduse ilmnemisel teha koostööd ja kooskõlastada ehitusprojekt Maa-ametiga (vt ka ptk 3.12).
- kaitstavate loodusobjektide aladele (liikide elupaigad, leiupaigad, hoiualad) hooned mitte kavandada;
- kaitstavate loodusobjektide lähedusse hoonete ja rajatiste kavandamisel kooskõlastada ehitusprojekt Keskkonnaametiga;
- veekogu ehituskeeluvööndid ei ole hoonete ja rajatiste kavandamisel välistavaks tingimuseks, ehituskeeluvööndisse ehitamise vajaduse ilmnemisel teha koostööd Keskkonnaametiga;
- Valgejõe piiranguvööndisse (100 m) hoonete ja rajatiste kavandamisel kooskõlastada ehitusprojekt igakordselt Keskkonnaametiga;
- hooned mitte rajada krundi piirile lähemale, kui 10 m;
- leevendus- ja seiremeetmeid vt ptk 3.8. ja 3.9.

3.3. Sihtmärgiala

Planeeringualale on planeeritud kolm sihtmärgiala.

Sihtmärgiala peab olema 90–95% ulatuses lage. Seetõttu toimub sihtmärgialadel ulatuslik raadamine. Sihtmärgialale rajatakse teed, tuletõkkerivad, tuletõrje veevõtukohtad. Sihtmärgialal määratakse kindlaks kohad, kuhu pannakse sihtmärgid õhk-maa, kaudtule-, õhutõrje- ja tankitõrjerelvadele. Lisaks määratakse kindlaks kohad, kus võib teostada demineerimise õpet ning läbi viia demineerimistöid. Eeltoodud objektide asukohad sihtmärgialal ei ole planeeringuga kindlaks määratud ja neid võib rajada kogu sihtmärgialale. Planeeringus on toodud sihtmärgialal vaid olemasolevate tuletõrje veevõtukohtade asukohad.

Sihtmärgiala tähistatakse siltidega, mis keelavad alale mineku ilma harjutusvälja vastutava isiku loata. See on vajalik, kuna sihtmärgialale võivad jääda lõhkemata lõhkekehad. Väljapoole sihtmärgiala lõhkemata lõhkekehi jääda ei tohi.

Sihtmärgiala SM3 jääb arendusprogrammis kavandatu põhjal Põhja-Kõrvemaa linnuala ja kaitstava liigi (Kolgu metsis) mänguala/elupaiga vahetusse naabrusesse, mis võib kaasa tuua mänguala hülgamise. Mõjude leevendamise ainsaks võimaluseks on sihtmärgiala läänepiiri nihutamine ja seeläbi sihtmärgi ala väiksemaks muutmine. Seega on planeeringus, võrreldes arendusprogrammiga, kavandatava sihtmärgiala SM3 suurust vähendatud ja selle lääneserva nihutatud 500-700 m võrra ida poole, kuni I kategooria teeni.

Sihtmärgialal toimuva tegevuse ja objektide projekteerimiseks/rajamiseks vajalikud tingimused:

- UXO aladele hooneid ei rajata;
- Leevendus- ja seiremeetmeid vt ptk 3.8. ja 3.9.

Tulevikus võib olla vajadus rajada täiendavaid sihtmärgialasid, mida hetkel ei osata planeeringus ette näha. Vajaduse tekkimisel tuleb arvestada järgnevate tingimustega:

- REP ei välista uute sihtmärgialade rajamist, mida REP-is ei ole kajastatud;
- Uue sihtmärgiala rajamisel koostada keskkonnamõju eelhindang ja selle käigus hinnata, kas kavandatav tegevus on/võib olla olulise mõjuga ning kas tuleb läbi viia täiendav keskkonnamõju hindamine. Eelhindangu koostamise käigus tuleb läbi viia ka Natura eelhindang, mille käigus tuleb muuhulgas hinnata, kas määratud Natura hüvitusmeetmed on nende muutuste seisukohast piisavad ja asjakohased.

3.4. Laske- ja õppeväljade ala

Planeeringualale on kogu ulatuses lubatud rajada laske- ja õppevälju arvestades planeeringus määratud tingimusi ja leevendusmeetmeid. Arendusprogrammi alternatiivi kohaselt asuvad need liikumiskoridorides. Täpne asukoht, arv ja mõõtmed pannakse paika projekteerimisel, raadamisplaani või muu dokumendi koostamisel, mis on aluseks väljaõppeehitiste rajamisel.

Laske- ja õppeväli on ala, kus võib sooritada riigikaitseks väljaõppeks vajalikke harjutusi ja laskmisi. Laske- ja õppeväljale võib paigutada sihtmärke erinevatele relvadele, samuti rajada kindlustatud positsioone isikkooseisule, relvadele, tehnikale, ehitada tõkkeid ja rajada neist läbipääse, võib kasutada varustusse kuuluvat laskemoona, imitatsioonivahendeid, lõhkevahendeid, arvestades ohutuseeskirjadega. Laske- ja õppevälju võib kasutada kaugtulerelvade tulepositsioonidena. Laske- ja õppeväljade sees lubatud tegevuste asukohti planeeringuga ei määrata.

Laske- ja õppeväljad on 50–75% ulatuses lagedad. Seetõttu on nendel ette nähtud ulatuslik raadamine. Raadamisel arvestada, et raadatava ala kogupindala ei või ületada 6000 ha.

Laske- ja õppeväljade rajamisel arvestada leevendus- ja seiremeetmetega, mis on toodud ptk 3.8. ja 3.9.

3.5. Lasketiir

Alale on lubatud rajada lasketiire arvestades planeeringus määratud tingimusi ja leevendusmeetmeid. Lasketiir peab olema kogu ulatuses lage, seetõttu tehakse vajadusel raadamine. Raadamisel arvestada, et raadatava ala kogupindala ei või ületada 6000 ha. Objektide asukohad, täpsed mõõtmed ja lahendus pannakse paika projekteerimisel.

3.6. Linnavõitluselementide ala

Planeeringualale on lubatud rajada linnavõitluselementide alad arvestades planeeringus määratud tingimusi ja leevendusmeetmeid. Arendusprogrammi alternatiivi kohaselt asuvad need KVKP põhjaosas.

Linnavõitluselementide ala võimaldab väljaõppe läbiviimist erinevate asumitüüpide (linnad, külad) ja kõrgusega hooneid imiteerivate rajatistega alal. Alal on võimalik väljaõppetegevus koos liikuvtehnikaga. Linnavõitluslinnaku rajatised on perioodiliselt aastaringse kasutusega.

Linnavõitluselementide alade asukohad ning hoonete/rajatiste asukohad ja lahendused linnavõitluselementide ala sees pannakse paika projekteerimisel.

3.7. Teed, sillad, liiklus ja parkimiskorraldus

Põhijoonisele märgitud teedevõrku kajastatakse olemasolevana, kuna ehitusseadustiku kohaselt ei ole riigikaitse tee ehitamiseks ehitusteatis ja ehitusluba nõutav ning enamus alal asuvaid teid on juba rajatud või projekteeritud.

KVKP-le on juurdepääs olemasolevatelt teedelt 10-st erinevast kohast. Juurdepääsuteedeks on:

- 2730044 Karjääri tee
- 3532411 Tõdva – Kõnnu tee
- 2730043 Mõndavere tee
- 2730522 Pala – Mägiküla tee
- 3530060 Pedassaare tee
- 15123 Tapa – Lehtse – Jäneda kõrvalmaantee
- 4000001 Lehtse mõis – Põrnu tee
- T8 Kongi silla tee
- 3532701 Tankisilla tee
- 3532412 Leppoja tee

Juurdepääsuteedest on Tõdva – Kõnnu tee (nr 3532411) lõiguti ka eraomandis, mistõttu on võimalik seda kasutada üksnes kokkuleppel maaomanikega. Tankisilla tee (nr 3532701) puhul on tegemist endise rasketehnika teega. Selle juurdepääsu kasutamiseks on vajalik koostada nõuetekohane teeprojekt ning saavutada maaomanike ja Keskkonnaametiga kokkulepe tee rajamiseks ja kasutamiseks.

Planeeringus on põhjapoolseteks juurdepääsudeks näidatud kaks mahasõitu Tallinn-Narva maanteelt (tee nr 1). REP-i üldistusastet arvestades ei ole võimalik anda täpsemat lahendust, seetõttu täpne lahendus selgub projekteerimisel koostöös Maanteeametiga.

Hetkel sõidetakse õppuste korral KVKP-le peamiselt järgmiste teede kaudu:

- lõunaossa Tapa–Lehtse–Jäneda teelt;
- keskossa Tapa–Loobu maantee kaudu Rannavärava–Ohepalu ja Pedassaare teelt;
- põhjaossa Tallinn–Narva mnt või Tapa–Loobu maantee kaudu läbi Läsna küla ja Karjääri teelt.

2018. - 2019. aastal valmis Kaitseväe Tapa linnakut ja KVKP-d ühendav rasketehnika tee⁷, mis on mõeldud liiklemiseks ainult Kaitseväe sõidukitele. Selle valmimisega väheneb lõunaosa riigiteede kasutuskõrge Kaitseväe sõidukite osas. Liikluskõrge⁸ juurdepääsuteedel suureneb õppuste läbiviimisel, kuid kavandatava tegevuse elluviimisel ei erine see praegusest olukorrast.

⁷ Selektor Projekt OÜ poolt koostatud projekt (töö nr P18007)

⁸ Vt ka KSH ptk 9.15.2

Soodla harjutusvälja rajamisel on vajalik kavandada harjutusväljade vaheline ühendustee, et KVKP-It oleks võimalik liikuda Soodla harjutusväljale ja vastupidi. Planeeringus kajastatakse eeldatavaid ühenduskoridore, mida on kolm. KVKP REP märgib ära juurdepääsude võimalikud asukohad. Täpsemalt tehakse ühendusteede valik Soodla REP-iga.

KVKP-le rajatakse teedevõrk, mis loob tingimused erinevate harjutuste ja laskmiste läbiviimiseks. Teedevõrk on jaotatud:

1. I kategooria teed (põhiteed), mis loovad peamised liikumiskoridorid;
2. II kategooria teed (kõrvalteed), mis seovad põhiteed ühtseks teedevõrguks;
3. Isetekkelised teed (peamiselt soomustehnika jaoks), mis kujunevad liikumiskoridorides harjutusi läbi viies. Vajadusel ehitatakse soomustehnikale eraldi teid liikumiskoridorides sellistesse kohtadesse, kus maastiku kandvus on ebapiisav, kuid soomukitel on vaja ala läbida.

Lahenduse alternatiivil on näidatud teede ümber laiad koridorid, liikumiskoridorid. Need on peamiselt mõeldud isetekkeliste teede jaoks, et harjutusi läbi viies oleks vabadus liikuda suuremal alal. Liikumiskoridorides tehakse samuti perioodilisi raietöid, et tagada masinatele liikumisvõimalused. Liikumiskoridore on võimalik rajada kogu KVKP ulatuses.

Kõik põhiteed ületavad Valgejõe ja nendele teedele rajatakse (või on rajatud) erineva kandvusega ja erinevatest materjalidest sillad (puit/metall, betoon, metall).

Lahenduse alternatiivil on näidatud kolm lahingsilla õppekohta. Sildade õppekohtade arv ja asukoht on illustratiivsed. Täpsed asukohad pannakse paika projekteerimisel. Sildade projekteerimisel ja rajamisel tuleb arvestada põhimõttega, et iga silla juurde on võimalik lahingsilla õppekoht rajada.

Lahingsilla õppekohad on vajalikud selleks, et oleks võimalik harjutada jõe ületust ilma sillata. Lahingsilla õppekohti ei kasutata tihti, enamuse väljaõppes toimub nn „kuival maal“.

Parkimine on ette nähtud teeninduslinnaku juurde planeeringuala kirdeosas. Tegemist on olemasolevate parkimiskohtadega. Planeeringus kavandatud tegevuse puhul ei ole tegemist tavapärase objektiga ja kasutusviisiga, mille puhul saaks arvutada normatiivse parkimiskohtade vajaduse. Objekti teenindamiseks ja kavandatava tegevuse elluviimiseks tervikuna ei ole vajadust parkimiskohtade määramiseks ja seetõttu neid ei ole ka planeeringus kindlaks määratud. REP ei sea piiranguid parkimiskohtade rajamisele.

Planeeringuala põhjapiirile jääb olemasolev karjäär, mille juurdepääs on ühe alternatiivina võimalik lahendada KVKP teeninduslinnakuni kulgeva teega. Juurdepääs karjäärile tuleb tagada ja lahendatakse kokkuleppel osapooltega.

Tingimused teede projekteerimiseks, rajamiseks ja liikumiskoridoride kasutamiseks:

- Teede ja sildade asukohale piiranguid ei seata;
- väiksemate kraavide ja ojade ületamiseks tuleb rajada erineva läbimõõduga ja materjalidest truupe;
- polügoonil asuvad teed on planeeritud erateedeks, kuid polügooni sulgemiste vahelisel ajal on teed avalikult kasutatavad, v.a teed, mille kasutamine on eraldi reguleeritud (nt on keelatud kasutada sihtmärgialade teid);
- liikumiskoridoride asukohtade muutumise korral koostada keskkonnamõju eelhindang ja selle käigus hinnata, kas kavandatav tegevus on/võib olla olulise mõjuga ning kas tuleb läbi viia täiendav keskkonnamõju hindamine. Eelhindangu koostamise käigus tuleb läbi viia ka Natura eelhindang, mille käigus tuleb muuhulgas hinnata, kas määratud Natura hüvitusmeetmed on nende muutuste seisukohast piisavad ja asjakohased;
- vt lisaks leevendus- ja seiremeetmeid ptk 3.8. 3.9.

3.8. Olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimise ja leevendamise meetmed

REP-iga koos on algatatud ka KSH koostamine. KSH aruande eelnõus⁹ on hinnatud võimalikke mõjusid keskkonnale, mis võivad kaasneda planeeringu elluviimisega, ning tehakse ettepanekud leevendusmeetmete ja seiremeetmete rakendamiseks, et vältida olulise negatiivse keskkonnamõju tekkimist.

Kuna REP-iga kavandatud tegevus võib ka leevendusmeetmete rakendamisel mõjutada piirkonna Natura alade – Põhja-Kõrvemaa ja Ohepalu linnualade – osasid kaitse-eesmärke: must-toonekurge, kaljukotkast ja metsist, koostati REP elluviimiseks hüvitusmeetmete kava¹⁰. Valdavas osas on mõjud leevendatavad, kuid nimetatud linnuliikide jaoks on vajalik hüvitusmeetmete rakendamine. Sellele järeldusele on jõutud KVKP REP-i keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) mahus läbi viidud Natura asjakohase hindamise käigus.

Kõik tingimused, meetmed, soovitusel ja ettepanekud on määratud lähtudes lahenduse variandil kavandatust. Planeeringus kajastatakse neid vastavalt KSH aruande eelnõule. Täpsemalt KSH tulemusi ja mõjude hindamist vaadata KSH aruande eelnõust.

3.8.1. Olulise keskkonnamõjuga tegevuse määratlemisest KVKP kontekstis

Alljärgnevalt on toodud käsitlus selle kohta, millises ulatuses on vajalik KVKP arendamisel edasiste tegevuste käigus arvestada keskkonnamõju hindamise (KMH) ja eelhindamise vajadusega.

Edasine keskkonnamõju hindamine ja eelhindamine toimub KeHJS-es ja selle asjakohastes alamaktides¹¹ sätestatud nõuetel lähtuvalt.

Lähtudes KeHJS-e § 6 lg 2 punktist 22 ja Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224¹² §-st 16 tuleb KMH vajalikkuse eelhindang anda ka muu KeHJS-es ja viidatud määruses nimetatud tegevuse korral.

Arvestades KVKP asukohta, maakasutust (REP-iga on kogu KVKP ala kavandatud riigikaitsemaaks), tegevuse spetsifikat ja ulatust ning seda, et õigusaktidega ei saa kõiki KMH vajalikkuse eelhindangu koostamise juhtusid konkreetselt välja tuua, teeb ekspert ettepaneku KVKP edasise arendamise käigus arvestada muude tegevuste hulka, mis vajavad KMH vajalikkuse eelhindangu andmist, järgmised tegevused:

- mistahes tegevused KVKP-l asuvates registreeritud veekogudes ja nende piiranguvööndites, millega võib kaasneda mõju veekogule ja kaldavööndile;
- uue kuivendussüsteemi rajamine või olemasoleva kuivendussüsteemi rekonstrueerimine (sh uue osa rajamine) kaitstavatel aladel või lähemal kui 300 m kaitstavatel aladel esinevatele soolupaikadele või soometsa elupaikadele;
- rajatavate kuivendussüsteemide vee juhtimine kaitstavatel aladel paiknevatesse veekogudesse;
- raadamine lähemal kui 300 m kaitstavast loodusobjektist;

⁹ Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringu detailse lahenduse keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH). Aruande eelnõu. Skepast&Puhkim OÜ töö nr 2017-0055

¹⁰ Kaitseväe keskpõlügeni riigi eriplaneeringu Natura hindamine. Hüvitusmeetmete kava. Skepast&Puhkim OÜ töö nr 2017-0055

¹¹ Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määrus nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“; eRT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122092020003?leiaKehtiv>; Keskkonnaministri 16.08.2017 määrus nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“; <https://www.riigiteataja.ee/akt/118082017003>

¹² Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määrus nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“; eRT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122092020003?leiaKehtiv>

- väljaõpperajatiste (sihtmärgialad, laske- ja õppeväljad, teed ja liikumiskoridorid, lasketiirud jms) rajamine või laiendamine asukohtades ja ulatuses, mis väljub kehtiva KVKP arendusprogrammi alusel koostatud planeeringulahenduse võimaliku variandi raamidest;
- seoses mürähäiringuga (võimalik mürataseme tõus) uute, kõrge müratasemega relvade kasutuselevõtt;
- mistahes tegevused, mis võivad mõjutada põhjavee kvaliteeti ja taset (eriti kaitsmata ja nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel ning Loobu rikkevööndi piirkonnas).

Eelhinnangus esitatava teabe maht on sätestatud KeHJS-e §-s 6¹. Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded on esitatud keskkonnaministri 16.08.2017 määruses nr 31.¹³

3.8.2. Meetmed seoses looduskaitse all olevate alade ja liikidega ning Natura-alade kaitse-eesmärkidega

Üldised meetmed

- Negatiivsete mõjude leevendamiseks metsade elustikule ja kaitstavate liikide elupaikadele tuleb harjutusvälja maa-alal väljaspool planeeritud arendusalasid metsade majandamisel eelistatult kasutada püsimeetsandust, sest arendustööde raames tehakse niigi väga suurel pindalal (kuni 6000 ha) raadamistöid. Teha võib ainult keskpõlügeni kasutamiseks vajalikku raiet lähtuvalt riikikaitsealastest huvist või majandada metsi püsimeetsanduse võtetega, et leevendada metsisele, kaljukotkale jt Natura liikidele oluliste elupaikade kumuleeruvat vähenemist piirkonnas. Piiranguteta võib teha ainult hooldusraieid. Uuendusraiet võib erandina teha ainult väga ulatusliku tormikahju korral (kahjustatud üksikpuude tõttu sanitaarlageraieid teha ei tohi) või laialdaste üraskikahjustuste vältimiseks. Uuendusraiet võib teha ka riikikaitsealastest huvist lähtuvalt. See leevendav meede on vajalik eelkõige metsise, aga ka kaljukotka, pesitsus- ja toitumiselupaikade kvaliteedi vähenemise vältimiseks, lisaks raadamise tõttu toimuvale elupaikade pindala vähenemisele. Väljaspool arendusalasid asuvate metsade püsimeetsana majandamise vajadus jääb kehtima niikauaks, kui KVKP sellel alal tegutseb, st KVKP REP-i vaates tähtajatult, sest selle eesmärk on KVKP-l toimuva tegevuse mõju tasakaalustamine.
- KVKP-ga piirnevad Põhja-Kõrvemaa ja Ohepalu looduskaitsealad/linnualad, kus on vajalik tagada kaitse-eesmärgiks olevate liikide (metsis, kaljukotka, must-toonekurk) elupaikadele vajalik kaitse, et leevendada KVKP arendustööde mõju. Elupaikade kaitse tõhustamine olemasolevatel kaitsealadel on ühtlasi kõige lihtsam leevendusmeede.
- Minimeerida kaitstavate linnuliikide (metsis, kaljukotka, merikotka, kalakotka ja must-toonekurk) pesitsusajal, perioodil veebruarist augustini pesapaikadele ja metsisemängudele lähemal kui 3 km mürarikkaid militaartegevusi (laske-, lõhkamis- jt tegevused), sest mürarikkad militaartegevused häirivad kõiki nimetatud liike.
- Kuna REP ei välista KVKP alal uute sihtmärgialade rajamist ning liikumiskoridore võib põhimõtteliselt rajada kogu KVKP alal, siis käesolevas KSH aruandes hinnatud arendusprogrammi kohasest lahendusest erineva lahenduse kavandamisel (eriti sihtmärgialade ja liikumiskoridoride asukohtade muutmise korral) tuleb läbi viia KMH eelhinnang koos Natura eelhinnanguga, mille käigus tuleb muuhulgas hinnata, kas määratud Natura hüvitusmeetmed on nende muutuste seisukohast piisavad ja asjakohased.

Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala/loodusala/linnuala

- Piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse on vaja tsoneerida Suru ja Mähuste metsisemäng. Lisaks tuleb parandada Jussi 3, Salu raba ja Harakajärve mängukoha ümbruses kaitseala

¹³ eRT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/118082017003>

tsoneeringut. KVKP-ga piirnevad Põhja-Kõrvemaa ja Ohepalu looduskaitsealad/linnualad, kus on vajalik tagada kaitse-eesmärgiks olevate liikide (metsis, kaljukotkas, must-toonekurg) elupaikadele vajalik kaitse, et leevendada KVKP arendustööde mõju. Elupaikade kaitse tõhustamine olemasolevatel kaitsealadel on ühtlasi kõige lihtsam leevendusmeede.

- Metsise ja kaljukotka elupaikade taastamine Põhja-Kõrvemaa looduskaitsealal/linnualal:
  - tugeva kuivendusmõjuga Suru, Koitjärve, Mähuste, Harakajärve ja Jussi 3 metsise mängupaikades; vähesel määral avaldub kuivendav mõju ka mujal;
  - kaljukotkale prioriteetsete soode ja nende servaalade veerežiim on Põhja-Kõrvemaa linnualal vaja taastada järgmistes kohtades piirneval: Suru Suursoo, Koitjärve raba, Võhma raba lõunaosa.

Metsise ja kaljukotka elupaikades, soodes ning märgades metsades asuvad kraavid tuleb kinni kaevata kogu ulatuses, et ei tekiks kraaviotsade sulgemisel tekkivat nn tammiefekti. Selleks tõstetakse kogu ulatuses olemasolevad kraavi mulded kraavi tagasi ja kraavidele rajatakse regulaarsete vahedega (soovituslikult 30 cm languse järel) täiendavalt tihendatud turba- või pinnasevallid, mis on kraavist laiemad, et vältida liigvee äravoolu. Vajadusel võetakse selleks pinnast osaliselt kraavi kõrvalt. Sellisel viisil taastamistöödel ei teki lokaalseid üleujutusalasid. Raiet tehakse ainult kraavitrassidel tehnikaga ligipääsu tagamiseks ning kujundusraiet metsise või muudes elupaikades ei tehta, sest soometsadele omane struktuur taastub kõige efektiivsemalt loodusliku arengu käigus.

Metsise elupaikade veerežiimi taastamine on vajalik mürahäiringu tõttu väheneva elupaikade kvaliteedi parandamiseks piirnevatel linnualadel, samuti raadamisega väheneva sobiva elupaiga ja elupaigakompleksi fragmenteerumise leevendamiseks. Sooelupaikade taastamine on vajalik ka kaljukotka toitumisalade kvaliteedi parandamiseks, et leevendada keskpõlügenilt lähtuvat mürahäiringut ja toitumiselupaiga kvaliteedi vähenemist. Kuna soode ja soometsade veerežiimi taastamine toimub sarnaste põhimõtete alusel, siis tuleks metsise ja kaljukotka elupaikade veerežiimi taastamisele läheneda terviklikult koos sooelupaikade taastamisega.

- Jõgede ja ojade elupaigale ning sellega seotud liikidele avalduva mõju leevendamiseks on vajalik veekaitsemeetmete rakendamine:
  - heljumi Valgejõkke kandumise vähendamiseks rajada laske- ja õppeväljadelt ning sihtmärgialadelt lähtuvatele kraavidele settebasseinid või puhastuslodud. Settebasseinid või puhastuslodud rajada enne kuivendussüsteemide rajamist või rekonstrueerimist, sest kraavide kaevamise ja süvendamise ajal satub veekeskonda enim heljumit. Meetme tõhusus sõltub settebasseinide ja lodude rajamise tehnoloogiast ja nende hooldamisest. Settebasseinide ja lodude õige dimensioneerimise ja korrektse hoolduse korral on leevendusmeede suure tõhususega.
  - rakendada veekaitsemeetmeid sildade ehituse ning muude jõe ning teiste vooluveekogude kallastel toimuvate tegevuste korral (vt VeeS § 32 lg 1). Meede on keskmise tõhususega.

Veekaitsemeetmed on tõhusad heljumi osas, kuid orgaanilise aine ja toitainete sissekannet need meetmed olulisel määral ei vähenda.

- Kuivendussüsteemide rajamise ja rekonstrueerimise ning eesvoolude rajamise/rekonstrueerimise korral tuleb hinnata mõju kaitstavale alale ning leida lahendused, mille korral kuivendus ei avaldaks negatiivseid mõjusid kaitse-eesmärgiks olevatele veerežiimist sõltuvatele elupaikadele (eelkõige sooelupaigad ja soometsa elupaigad). Meede on suure tõhususega.
- Ennetamaks raskmetallide sattumist pinnaveekogudesse ja põhjavette, tuleb jätkata ja tõhustada laskemoonast järelejäänud materjali (peamiselt hülsside) kokkukorjamist laskmiste ja õppuste järel. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.

- Rakendada tulekaitsemeetmeid ja päästevõimekust, hoidmaks ära võimalike põlengute kandumist KVKP lähetele jäävate metsa- ja soelupaikade alale. Meede on suure tõhususega.
- Juhul, kui KVKP objekte kavandatakse kaitstavate alade piirile ning kaitse-eesmärgiks olevate metsaelupaikade naabruse, tuleb elupaikade kaitseks jätta vähemalt 100 m laiune metsapuhver, vajadusel (kui on eeldada suuremaid killu-/kuulikahjustusi) ka laiem puhver. Kui säilitatav mets jääb KVKP väljaõpperajatise (laske- ja õppeväli, liikumiskoridor) alale ehk raadamisalale, siis tuleb see metsapuhver jätta kasvama, sest raadamisaladel metsa majandamist niikuinii ei toimu. Kui metsapuhver jääb raadamisalast väljapoole, tuleb seda käsitleda kaitsemetsana ning vältida majandusvõtteid (eelkõige lageraiet), mis vähendavad metsa kaitsefunktsiooni nii killu-/kuulikahjustuste kui ka tuulekahjustuste suhtes. Meede on suure tõhususega.
- Kuigi Kolgu metsise elupaiga ja mänguala mõjutamist pole võimalik täielikult leevendada (millega seoses taotletakse erandit), siis mõjude ulatuse vähendamiseks kaaluda ajaliste piirangute rakendamist (meede on keskmise tõhususega):
  - kasutada sihtmärgiala SM3 kevad-suvisel perioodil (märtsist juunini) vähem ja/või kasutada seal madalama müratasemega relvi ning viia mürarikkaid tegevusi läbi päevasel ajal;
  - laske- ja õppevälja S3-LV2 ning liikumiskoridori elupaiga poolses servas (vähemalt 500 m laiusel tsoonis) vältida mürarikkaid tegevusi metsise pesitsusperioodil (märtsist juunini).
- Jussi metsise elupaigale ja mängualadele avalduvate mõjude leevendamiseks kaaluda ajaliste piirangute rakendamist (meede on keskmise tõhususega):
  - võimalusel kasutada sihtmärgiala SM2 ning laske ja õppevälja N1-LV4 vähem kevad-suvisel ajal (märtsist juunini) ning viia mürarikkaid tegevusi läbi päevasel ajal.

Ohepalu looduskaitseala/loodusala/linnuala

- Metsise ja kaljukotka elupaikade taastamine Ohepalu looduskaitsealal/linnualal:
  - tugeva kuivendusemõjuga Litsemäe metsise mängupaigas; vähesel määral avaldub kuivendav mõju ka mujal;
  - kaljukotkale prioriteetsete soode ja nende servaalade veerežiim on Ohepalu linnualal vaja taastada järgmistes kohtades piirneval: Ohepalu raba põhjaosa, Ohepalu järve ümbrus ja Udriku raba (Mädajärve ümbrus).

Metsise ja kaljukotka elupaikades, soodes ning märgades metsades asuvad kraavid tuleb kinni kaevata kogu ulatuses, et ei tekiks kraaviotsade sulgemisel tekkivat nn tammiefekti. Selleks tõstetakse kogu ulatuses olemasolevad kraavi mulded kraavi tagasi ja kraavidele rajatakse regulaarsete vahedega (soovituslikult 30 cm languse järel) täiendavalt tihendatud turba- või pinnasevallid, mis on kraavist laiemad, et vältida liigvee äravoolu. Vajadusel võetakse selleks pinnast osaliselt kraavi kõrvalt. Sellisel viisil taastamistöödel ei teki lokaalseid üleujutusalasid. Raiet tehakse ainult kraavitrassidel tehnikaga ligipääsu tagamiseks ning kujundusraiet metsise või muudes elupaikades ei tehta, sest soometsadele omane struktuur taastub kõige efektiivsemalt loodusliku arengu käigus.

Metsise elupaikade veerežiimi taastamine on vajalik mürahäiringu tõttu väheneva elupaikade kvaliteedi parandamiseks piirnevatel linnualadel, samuti raadamisega väheneva sobiva elupaiga ja elupaigakompleksi fragmenteerumise leevendamiseks. Soelupaikade taastamine on vajalik ka kaljukotka toitumisalade kvaliteedi parandamiseks, et leevendada keskpõlügenilt lähtuvat mürahäirikut ja toitumiselupaiga kvaliteedi vähenemist. Kuna soode ja soometsade veerežiimi taastamine toimub sarnaste põhimõtete alusel, siis tuleks

metsise ja kaljukotka elupaikade veerežiimi taastamisele läheneda terviklikult koos sooelupaikade taastamisega.

- KVKP naabrusse jäävate metsa-, soo- ja niiduelupaikade kaitsmiseks on vajalik rakendada tulekaitsemeetmeid ja päästevõimekust, hoidmaks ära võimalike põlengute kandumist KVKP lähistele jäävate metsa- ja sooelupaikade alale. Tulekaitsemeetmed on kombineeritud füüsilistest tõketest (tulekaitseribad), teed, kraavid ning ettevaatusabinõudest (laskemoona valik, õppuste asukohta ja aja valik). Samuti on vajalik päästevõimekus puhkenud põlengute kiireks lokaliseerimiseks ning kustutamiseks. Tulekaitsemeetmete tõhusus on nende organiseeritusest ja järgimise tasemest, kuid eeldatavalt on meetmete tõhusus suhteliselt hea.
- Kuivendussüsteemide rajamise ja rekonstrueerimise ning eesvoolude rajamise/rekonstrueerimise korral tuleb hinnata mõju kaitstavale alale ning leida lahendused, mille korral ei avaldaks kuivendus negatiivseid mõjusid kaitse-eesmärgiks olevatele veerežiimist sõltuvatele elupaikadele. Meetme tõhusus on kõrge, sest see aitab ebasoodsaid mõjusid täielikult või suuremas osas ennetada.
- Juhul, kui KVKP objekte kavandatakse kaitstavate alade piirile ning kaitse-eesmärgiks olevate metsaelupaikade naabrusse, tuleb jätta elupaikade kaitseks vähemalt 100 m laiune metsapuhver, vajadusel (kui on eeldada suuremaid killu-/kuulikahjustusi) ka laiem puhver. Kui säilitatav mets jääb KVKP väljaõpperajatise (laske- ja õppeväli, liikumiskoridor) alale ehk raadamisalale, siis tuleb see metsapuhver jätta kasvama, sest raadamisaladel metsa majandamist niikuinii ei toimu. Kui metsapuhver jääb raadamisalast väljapoole, tuleb seda käsitleda kaitsemetsana ning vältida majandusvõtteid (eelkõige lageraiet), mis vähendavad metsa kaitsefunktsiooni nii killu-/kuulikahjustuste kui ka tuulekahjustuste suhtes. Meede on suure tõhususega.
- Võimalusel vältida mürähäiringuid kaljukotkale, must-toonekurele ja sookurele, vähendades kõrge müratasemega relvade kasutamist lindude kevad-suvisel pesitsusperioodil. Kuna kaitsealuste lindude pesapaikade ja elualade piirkonda jõudvad mürähäiringud lähtuvad mitmelt erinevalt KVKP objektilt, siis ei ole müra mõju efektiivne leevendamine võimalik ilma KVKP alal laskeväljade paigutuses olulisi muutusi tegemata. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Litsemäe 1 ja 2 metsise elupaikadele ning mängualadele avalduvate mõjude leevendamiseks kaaluda ajaliste piirangute rakendamist (meede on keskmise tõhususega):
  - võimalusel kasutada laske ja õppeväljasid S1-LV1, S1-LV2, S1-LV3 ja S1-LV4 ning piirkonnas kulgevat liikumiskoridori vähem kevad-suvisel ajal (märtsist juunini) ning viia mürarikkaid tegevusi läbi päevasel ajal.

Valgejõe hoiuala/loodusala

- Jõgede ja ojade elupaigale ning sellega seotud liikidele avalduva mõju leevendamiseks on vajalik veekaitsemeetmete rakendamine:
  - heljumi Valgejõkke kandumise vähendamiseks rajada laske- ja õppeväljadelt ning sihtmärgialadelt lähtuvatele kraavidele settebasseinid või puhastuslodud, mis võimaldavad olulise osa heljumist kinni pidada. Settebasseinid või puhastuslodud rajada enne kuivendussüsteemide rajamist või rekonstrueerimist, sest kraavide kaevamise ja süvendamise ajal satub veekeskonda enim heljumit. Meetme tõhusus sõltub settebasseinide ja lodude rajamise tehnoloogiast ja nende hooldamisest. Settebasseinide ja lodude õige dimensioneerimise ning korrektse hoolduse korral on leevendusmeede suure tõhususega.
  - rakendada veekaitsemeetmeid sildade ehituse ning muude jõe ning teiste vooluveekogude kallastel toimuvate tegevuste korral (vt VeeS § 32 lg 1). Meede on suure tõhususega.

Veekaitsemeetmed on tõhusad heljumi osas, kuid orgaanilise aine ja toitainete sissekannet need meetmed olulisel määral ei vähenda.

- Kuivendussüsteemide rajamise ja rekonstrueerimise ning eesvoolude rajamise/rekonstrueerimise korral tuleb hinnata mõju hoiualale/loodusalale ning leida lahendused, mille korral ei avaldaks kuivendus negatiivseid mõjusid kaitse-eesmärgiks olevale jõe elupaigale.
- Minimeerida raieid veekaitsevööndis seoses nähtavuse tagamisega kavandatavatel laske- ja õppeväljadel ning liikumiskoridorides. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Vältimaks erosiooni ning aladelt leostuvate ainete kandumist jõkke, tuleb veekaitsevööndis vältida või minimeerida rasketehnika liikumist (nii metsade raadamise kui ka väljaõppetegevustega seoses) ja pinnasekahjustusi ning säilitada alustaimestik ning võimalusel ka põõsad ja väiksemad puud. Meede on suure tõhususega.
- Raskmetallide mõju leevendab laskemoonast järelejäänud materjali (peamiselt hülsside) kokkukorjamine pärast laskeharjutuste läbiviimist.

Saarmale avalduvate mõjude leevendamiseks¹⁴ tuleks võimalusel jätta kasvama puud ja põõsad vooluveekogude kaldavööndis. Kui raie on siiski möödapääsmatu, siis ei ole soovitatav jätta raidmed ja risu jõe kallastele, sest a) kallastele ladustatud risuhunnikute alla jäävad loomad peale öist tegutsemist meelsasti peitu ja kui toimub laskmine üle ladustatud risu alla vajunud loomade, siis see võib peletada nad varjekohtadest kaugele ja loomad hülgavad selle kohta, b) ladustatud materjal kuivab ja muutub tuleohtlikuks, mistõttu on soovitatav raadamisel tekkinud materjalile leida majanduslik kasutus või see ladustada eemale laskekoridorist.

Leevendusmeetmed (veekaitsemeetmed), mis võimaldavad tagada nii jõe elupaigatüübi kui ka saarma seisundi:

- 1) laske- ja õppeväljadelt ning sihtmärgialadelt lähtuvatele kraavidele tuleks rajada heljumi Valgejõkke kandumise piiramiseks sobivatesse kohtadesse settebasseinid, võimaluse korral koos puhastusloduga. Settebasseinid ja/või puhastuslodud kujunevad soodsateks amfiibide kudemis- ja elupaikadeks, mida tuleb vaadelda kui leevendavat meetet, mis on soodus saarma toidubaasi rikastamiseks. Settealad tuleb rajada raadamise ja tehnika poolt kahjustatud pinnasega aladelt äravooludele ja kraavidele enne kuivendussüsteemide rajamist või rekonstrueerimist.
- 2) veekaitsemeetmeid tuleb järgida sildade ehituse ning muude jõe ja teiste vooluveekogude kallastel toimuvate tegevuste korral;
- 3) vältimaks erosiooni ning aladelt leostuvate ainete kandumist jõkke ja sellega vee-elustiku kahjustamist, tuleb veekaitsevööndis vältida või minimeerida rasketehnika liikumist nii metsade raadamise kui ka väljaõppetegevustega seoses ja pinnasekahjustusi ning säilitada alustaimestik ning võimalusel ka põõsad ja väiksemad puud, minimeerida raieid veekaitsevööndis seoses nähtavuse tagamisega kavandatavatel laske- ja õppeväljadel ning liikumiskoridorides.

Kirjeldatud leevendusmeetmed on tõhusad ning võimaldavad saavutada Valgejõe loodusala kaitse-eesmärke.

Pakasjärve hoiuala/loodusala

- Kuivendussüsteeme mitte rajada Pakasjärve raba alale vältimaks raba kuivendamist, sest Pakasjärve veetase ja Pakasjärve hoiuala/loodusala seisund sõltub seda ümbritseva Pakasjärve raba seisundist. Tegevused Pakasjärve raba alal ja selle piiril tuleb kavanda selliselt, et need ei vajaks kuivendamist. Meede on suure tõhususega.

¹⁴ Eksperthinnang KVKP REP-iga kavandatud tegevustega kaasnevatele mõjudele Valgejõe loodusala kaitse-eesmärgiks oleva saarma (*Lutra lutra*) lokaalasukonnale vt KSH aruande Lisa 8.

- Kuivendussüsteemide rajamise ja rekonstrueerimise ning eesvoolude rajamise/rekonstrueerimise korral Pakasjärve raba piirkonnas tuleb hinnata mõju hoiualale/loodusalale ning leida lahendused, mille korral kuivendus ei avaldaks negatiivseid mõjusid kaitstavale alale ja kaitse-eesmärgiks olevale elupaigale. Meede on suure tõhususega.

3.8.3. Ettepanekud arvestamiseks projekteerimise ja tegevuste kavandamise staadiumis

- Väljaõpperajatiste maa-alade kuivendamise kavandamisel (kuivendusprojektide koostamisel) leida optimaalne lahendus väljaõppe vajaduste ja veerežiimi mõjutamise vahel ning kuivendamise lahenduse väljatöötamisel leida hüdrotehnilised lahendused, mis mõjutavad võimalikult vähe ümbritsevaid alasid, st et kuivenduse mõju avalduks võimalikult väikesel alal väljaspool kuivendatavat ala. Meede on suure tõhususega.
- Säilitada olemasolevate vooluveekogude looduslikkus, mitte muuta nende voolusänge ja kaldaid. Meede on keskmise tõhususega.
- Väljaõpperajatiste (eelkõige sihtmärgialade, laske- ja õppeväljade ning liikumiskoridoride) kujundamisel tuleb vältida vooluveekogude süvendamist, õgvendamist või muud veekogude looduslikkust vähendavat tegevust. Meede on keskmise tõhususega.
- Väljaõpperajatiste kavandamisel ja ehitamisel vältida veevoolu ja vee nõrgumise soonte sulgemist, rajades truupe ning kasutades hästifiltreeruvat muldematerjali ja muid asjakohaseid tehnilisi lahendusi. Meede on suure tõhususega.
- Tegevuste kavandamisel arvestada, et valdavalt on KVKP piirkonnas maapinnalt esimese aluspõhjalise veekompleksi põhjavesi looduslikult nõrgalt kaitstud (kõrge reostusohklikkusega). Meede on suure tõhususega.
- Tegevuste kavandamisel arvestada, et KVKP ala läbib kirde-edela suunas diagonaalselt (ligikaudu Pala oja piirkonnas ja mõlemas suunas selle pikendusel) Loobu rikkevöönd, kus on võimalik ordoviitsiumi-kambriumi veekihi mõjutamine. Meede on suhteliselt tõhus.
- Vältida Pakasjärvest kagu pool, KVKP lõunapiiril oleva ala kasutuselevõttu, kus maapinnalt esimese aluspõhjalise veekompleksi põhjavesi on looduslikult kaitsemata (väga kõrge reostusohklikkusega). Meede on suhteliselt tõhus.
- Raadamised kavandada minimaalselt vajalikul alal. Meede on suure tõhususega.
- Keskkonnamõju eelhindangu käigus tuvastada, kas võib esineda oluline negatiivne keskkonnamõju KVKP arendusprogrammi kohaselt REP-iga kavandatud objektide (sihtmärgialad, õppe- ja laskeväljad, liikumiskoridorid, sillad ja sillaõppekohad jms) rajamisel, kui see tegevus hõlmab:
  - raadamist lähemal kui 300 m kaitstavast loodusobjektist;
  - uue kuivendussüsteemi rajamist või olemasoleva kuivendussüsteemi rekonstrueerimist (sh uue osa rajamist) kaitstavatel aladel või lähemal kui 300 m kaitstavatel aladel esinevatele soolupaikadele või soometsa elupaikadele;
  - mistahes tegevused KVKP-l asuvates registreeritud veekogudes ja nende piiranguvööndites, millega võib kaasneda mõju veekogule ja kaldavööndile;
  - rajatavate kuivendussüsteemide vee juhtimist kaitstavatel aladel paiknevatesse veekogudesse.

Meede on suure tõhususega.

- Planeeringualale täiendavate sihtmärgialade ja nendega seotud uute väljaõpperajatiste kavandamisel tuleb koostada eelhindang võimaliku keskkonnamõju tuvastamiseks. Meede on suure tõhususega.
- Rohevõrgustiku toimimise tagamiseks jälgida, et raadatavate alade¹⁵ kogupindala KVVP territooriumil ei ületaks 6000 ha. Meede on suure tõhususega.
- Iga konkreetse kuivendusobjekti kavandamisel eelhindata olulise mõju esinemise võimalikkust KVVP looduskooslustele (rabad, madal- ja siirdesood, soometsad ja soostunud metsad) ning leida lahendused, mis võimalikud negatiivsed mõjud (sh soode degenerereerumine, soolade kinnikasvamine) välistaks või minimeeriks. Meede on suure tõhususega.
- Väljaõpperajatiste (sihtmärgialad, laske- ja õppeväljad, teed ja liikumiskoridorid, lasketiirud jms) rajamisel või laiendamisel asukohtades ja ulatuses, mis väljub KVVP kehtiva arendusprogrammi alusel koostatud planeeringulahenduse võimaliku variandi raamidest, tuleb igakordselt teha keskkonnamõju eelhindang olulise negatiivse keskkonnamõju võimalikkuse tuvastamiseks. Meede on suure tõhususega.
- Veekogu seisundit mõjutava uue või rekonstrueeritava ehitise asukoha valikul, projekteerimisel, ehitamisel ja lammutamisel tuleb tagada vee kaitse reostamise ja liigvähendamise eest, veekogu kaitse risustamise eest ning arvestada teiste maaomanike ja veekasutajate huve. Meede on suure tõhususega.
- Tegevused veekogudes ja veekogude piiranguvööndites ning kaitstavate loodusobjektide / Natura-alade võimalikus mõjualas kooskõlastada Keskkonnaametiga. Meede on keskmise tõhususega.
- KVVP-d ümbritseva maakasutuse planeerimisel ja korraldamisel vältida uute konfliktialade teket, eriti seoses müra mõjuga. Meede on suure tõhususega.
- Oletatavate muististe olemasolu ja nende säilivuse kindlakstegemiseks tuleb enne neil aladel toimuvaid pinnase- ja ehitustöid teostada edasised arheoloogilised eeluuringud. Objektid peab maastikul üle vaatama, et hinnata vajalike uuringute ulatust. Potentsiaalsete muististe tuvastamiseks tuleb seejärel kaevata prooviauke ja (eelkõige rauasulatuskohtade leidmiseks) kasutada metallidetektorit. Edasise projekteerimise käigus tuleb Tartu Ülikooli Ajaloo ja Arheoloogia Instituudi tööd arvesse võttes hinnata uuringute vajalikust ja vajadusel nende ulatust. Meede on keskmise tõhususega.
- Võimalusel (kui need ei sega väljaõppe läbiviimist) säilitada alal asuvad pärandkultuuriobjektid (põlispuud ning vundamendid/kivimüürid vanade talu- ja metsavahikohtade ning muude objektide asemel) ning need objektid tähistada (paigaldada infosilt objekti nimega või põhjalikum infotahvel). Säilinud vundamendid/kivimüürid võiks katta pealt betooniga või rajada varikatus. Kui pärandkultuuriobjekti ei ole võimalik säilitada, siis tuleks selle seisukord enne hävimist fikseerida (sh teha fotod) ja dokumenteerida ning info edastada pärandkultuuriobjektide registri pidajale (Riigimetsa Majandamise Keskusele¹⁶). Meede on suhteliselt tõhus.

3.8.4. Ehitusaegsed leevendusmeetmed

- Tagada vee kaitse reostamise ja liigvähendamise eest, veekogu kaitse risustamise eest ning arvestada teiste maaomanike ja veekasutajate huve. Meede on tõhus.

¹⁵ KVVP REP-is mõeldakse raadamise all raiet, mida tehakse lähtuvalt riigikaitse vajadustest. Raadamise käigus võidakse eemaldada selleks määratud alal kogu mets, teha raiet vaid osal määratud alast, puhastada ala alusmetsast või kujundada olemasolevat metsa muul viisil vastavalt vajadusele.

¹⁶ http://rmk.ee/files/Kuidas_saata_teave_parandkultuuri_objekti_asukohast.pdf

- Pinnasekahjustuste vältimiseks kasutada mootorsõidukitega liiklemiseks võimalused selleks ettenähtud teid ja radu. Meede on keskmise tõhususega.
- Kasutada tehniliselt korras transpordivahendeid, et vähendada saasteainete emissiooni õhku, pinnasesse ja vette. Meede on suhteliselt tõhus.
- Ehitustöid on soovitatav teostada päevasel ajal ja tööpäevadel, et müra häiriks kohalikke elanikke võimalikult vähe. Meede on suhteliselt tõhus.
- Kaitsealuste linnuliikide häirimise vältimiseks ei ole tundlikel aladel ja nende läheduses soovitatav teostada suuremahulisi ehitustöid perioodil 15. märtsist 30. juunini (see on metsise mängu- ja pesitsusaja kõige tundlikum periood). Meede on keskmise tõhususega.
- Raadamine on soovitatav teostada talvisel ajal külmunud pinnasega, et vältida suuremaid pinnasekahjustusi. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Leida võimalusi viljakamatelt aladelt eemaldatava mullakihi kasutamiseks mujal KVKP alal või ka sellest väljaspool. Meede on suhteliselt tõhus.
- Ehitusplatsil tuleb tagada heakord ning tekkivaid ehitusjätmeid käidelda nõuetekohaselt. Meede on keskmise tõhususega.

3.8.5. Kasutusaegsed leevendusmeetmed

3.8.5.1. Meetmed põhjavee kaitseks

- Tegevuste läbiviimisel arvesta, et valdavalt on KVKP piirkonnas maapinnalt esimese aluspõhjalise veekompleksi põhjavesi looduslikult nõrgalt kaitstud (kõrge reostusohklikkusega). Meede on suure tõhususega.
- Tegevuste läbiviimisel arvestada, et KVKP ala läbib kirde-edela suunas diagonaalselt (ligikaudu Pala oja piirkonnas ja mõlemas suunas selle pikendusel) Loobu rikkevöönd, kus on võimalik ordoviitsiumi-kambriumi veekihi mõjutamine. Meede on keskmise tõhususega.
- Teeninduslinnaku puurkaevu 50 m sanitaarkaitseala ümbritseda piirdeaiaga, et vältida mittelubatud tegevusi sanitaarkaitsealal õppuste käigus. Reostuse sattumise vältimist puurkaevudesse ja sanitaarkaitseala nõuetest kinnipidamist on asjakohane käsitleda KVKP keskkonnakorralduskavas, sest tegemist on töökorraldusliku ja õppuste korraldamise küsimusega.
- Teeninduslinnaku tankla kütusemahutite alla paigaldada vannid, mis hoiaksid ära võimalike lekete jõudmise pinnasesse ja põhjavette. Meede on suure tõhususega.
- Tagada väljaõppeks kasutatavate masinate tehniline korrasolek ja personali väljaõpe (sh käitumiseks reostusjuhtumi korral). Teemat tuleb täpsustada KVKP keskkonnakorralduskavas. Meede on suure tõhususega.
- Varustada KVKP tehniliste vahenditega reostuse likvideerimiseks. Meede on suure tõhususega.
- Maa sisse kaevatud välikäimlale tuleb valida koht hoolikalt, mh minimaalselt 200 m kaugusel veekogudest ja kaevudest ning tingimusel, et kraavi põhja ei kogune vett. Mahutiga käimlat tuleb kasutada olukordades, kus ei ole võimalik ehitada maa sisse kaevatud käimlat, näiteks kivise pinnase või kõrge pinnavee taseme korral. Mahuteid tuleb tühjendada, puhastada ja välja vahetada või ära vedada ning väljaheited kõrvaldada keskkonna- ja hügieeninõudeid järgides. Meede on suure tõhususega.
- Tõhustada laskemoonast järelejäänud materjail üleandmise kontrolli harjutusväljal ja selle käitlemist:

- Kaitseväel on soovitatav koostada analüüs, kui palju võib väljaantava laskemoona kohta tekkida massi järgi laskemoonast järelejäänud materjali (võrreldes väljaantava laskemoona kogust hülsside ja kestade massi koguga);
- maa-ala üleandmisel pärast õppust tuleb anda üle ka õppuste käigus tekkinud laskemoonast järelejäänud materjal ja see kaaluda. Kaitseväes kinnitatud kasutuseeskirjade ja laskemoona käitlust reguleeriva käskkirja alusel on kohustuslik harjutusväljadelt kokku koguda padrunikestad jm laskemoonast järelejäänud materjal 50-80% ulatuses;
- KVKP-I võib tekkida vajadus suurema ladustusruumi järele, kus võtta vastu laskemoonast järelejäänud materjali. Selleks on vaja olemasolevat jäätmemaja laiendada, rajada selle kõrvale uus jäätmemaja või leida lisaladu mõnes KVKP abihoones;
- üldisemal tasemel tuleks Kaitseväes lahendada laskemoonast järelejäänud materjali lõppkäitlus (võimalusel taaskasutamine vanametallina).

Meetmed on suure tõhususega.

Kirjeldatud tegevusi viiakse KVKP-I läbi ka praegu – tõhustatakse kontrolli (sh tuletatakse meelde kohustusi), luuakse vastavalt vajadusele ladustamistingimusi, laskemoonast järelejäänud materjal võõrandati avaliku enampakkumise korras metallikäitlejale. Siiski on need ettepanekud jätkuvalt asjakohased ka edaspidi.

Tegevuste kavandamisel ja läbiviimisel tuleb väga hoolikalt jälgida, et maksimaalselt oleksid rakendatud meetmed põhjaveereostuse vältimiseks kogu KVKP alal. See kehtib kõikide KVKP-I toimuvate harjutuste ja tegevuste kohta ning tuleb seada tegevuste kavandamisel, kõikide KVKP-d kasutatavate üksuste (kaitsevälased, NATO liitlased, kaitseliitlased) teavitamisel ja õppuste järelkontrollil esmaste prioriteetide hulka. Sellega tuleb arvestada praktiliselt kõikidel KVKP-le kavandatud sihtmärgialadel, laske- ja õppeväljadel, lasketiirudes, liikumiskoridorides jm objektidel, sõltumata nende asukohast.

Vt ka meetmed pinnavee kaitseks (ptk 3.8.5.2.) ning meetmed pinnasereostuse vähendamiseks ja pinnase kaitseks (ptk 3.8.5.3.).

3.8.5.2. Meetmed pinnavee kaitseks

- Vee kaitseks veekogu sängi kasutamisel tuleb maa-ainese kaevandamist veekogu põhjast või sellele toetuvate ehitiste rajamist korraldada nii, et selle tagajärjel ei kahjustuks vesi, vee-elustik ega veekogu kaldad (VeeS § 31 lg 1). Järgida VeeS §-s 32 sätestatud veekogu seisundit mõjutava ehitise asukoha valiku ning tööde tegemise korda. Meede on suure tõhususega.
- Veetõkete ületamise ja tankisilla õppekohad valmistada eelnevalt ette (vooluveekogu kaldad ja põhi kindlustada), sest siis on õppuste läbiviimise mõju väiksem (vette satub vähem heljumit ning kallaste kahjustamise ja erosiooni tõenäosus on väiksem). Meede on suure tõhususega.
- Veetõkete ületamise kohad tuleb rajada minimeerides vee-elustiku häiringut ja reostusohu (veekogu kalda/nõlva ja põhja kindlustamine, reostuse vältimine ja tõrjevahendite olemasolu). Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Heljumi sissekande mõju leevendamiseks tuleb KVKP objektidelt lähtuvatele kraavidele, mille otsene või kaudne eesvool on kaitstav veekogu, rajada settebasseinid või puhastuslodud ning tagada nende puhastusefektiivsuse seire. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Sõidukitest naftaproduktide vette sattumise vältimiseks tuleb tagada kasutatava tehnika regulaarne hooldus ja kontroll. Meede on suure tõhususega.

- Mitte tankida kütuseid või õlisid märgalade ja veekogude vahetus läheduses. Meede on keskmise tõhususega.
- Kuna tankuriõppe läbiviimisega maastikul kaasneb suurem pinnasereostuse risk, siis tuleb õppe läbiviimise käigus reostuse likvideerimiseks (sh vajadusel reostunud pinnase eemaldamiseks) valmis olla. Soovitatav on võimalusel määrata kindlad kohad tankuriõppe läbiviimiseks ja varustada need pinnasereostuse likvideerimise vahenditega. Samuti peaks olema valmisolek pinnasereostuse likvideerimiseks võimalikes avariilukordades. Meede on suure tõhususega.
- Tõhustada laskemoonast järelejäänud materjali üleandmise kontrolli ja nende käitlemist. Meede on suhteliselt tõhus.
- Tagada teeninduslinnaku reoveepuhasti nõuetekohane töö, sh (suur)õppuste olukorras, kui teeninduslinnakut kasutab väga suur hulk inimesi. Meede on keskmise tõhususega.
- Liigvee ärajuhtimisel KVKP alalt tuleb vältida KVKP-st lõunas asuvate maaparandussüsteemide ja nende eesvoolude toimivuse halvendamist. Meede on suhteliselt tõhus.

Vt ka meetmed põhjavee kaitseks (ptk 3.8.5.1. ning meetmed pinnasereostuse vähendamiseks ja pinnase kaitseks (ptk 3.8.5.3.

3.8.5.3. Meetmed pinnasereostuse vähendamiseks ja pinnase kaitseks

- Et vähendada pinnasekahjustusi, teha metsa raadamist liigniisketel aladel külmunud pinnase tingimustes. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Arvestades KVKP kasvavat kasutuskoormust, on ka väikeste koguste puhul peamine peatada õlileke võimalikult kiiresti ja koguda lekkiv õli kokku jooksvalt (nt õlivanniga, kõvakattega pinnasel absorbendiga). Meede on keskmise tõhususega.
- Suuremahulise kütuselekke (alates 50 liitrit ja enam) lekkekohas tuleb saastunud pinnas võimalikult kiiresti eemaldada ja anda edasiseks käitlemiseks üle vastavat keskkonnaluba omavale ettevõttele. Ohtlike jäätmete käitluse eest vastutav pädev isik peab omama selleks vastavat pädevustunnistust. Välja kaevatud pinnas tuleb asendada saastumata pinnasega. Meede on suure tõhususega.
- KVKP teeninduslinnakus asuva tankla kütusemahutite alla paigaldada vannid, et vältida võimalike lekete jõudmist pinnasesse ja sealt edasi põhjavette. Meede on suure tõhususega.
- Koostada reeglid olukordade kohta, kus väljaõppe käigus masinad seisavad pikemalt ja millal on asjakohane kasutada õlivanne, mis paigaldatuna masinate alla aitavad kinni püüda võimalikku õli- või kütuseleket. Käsitleda reeglites ka „kinnipüütud“ õli või kütuse edasist korrektset käitlemist (valamine mahutisse, teeninduslinnakusse transport, jäätmekäitlejale üleandmine jne). Meede on suure tõhususega.
- Tõhustada laskemoonast järelejäänud materjali üleandmise kontrolli ja nende käitlemist. Meede on keskmise tõhususega.
- Kavandada väiksem koormus vähem vastupidavatele aladele, kus kahjustused võivad olla suuremad – kõrgema reljeefiga kuivad õhukesed liivmullad (erosioon), madalama reljeefiga märjad ja pehmed turvasmullad, soopinnas või soostunud alad (väike kandvus, sügavad roopad). Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Vältida teede rajamist erosiooniohtlikesse kohtadesse ja rakendada tehnilisi vahendeid erosiooni vältimiseks teede ehitamise staadiumis. Teede kasutamisel jälgida konkreetseid tee- ja ilmastikuolusid ning kõrge erosiooniohu korral vältida teede kasutamist raskete masinatega. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.

- Pinnasekahjustuste vähendamiseks (mootorsõidukite liikumise ja tallamise tagajärjel) on soovitatav tallamise mõju pinnasele (ja taimestikule) seirata ning vastavalt sellele planeerida väljaõppetegevus, et suure koormusega aladel jõuaks pinnas ja taimestik taastuda. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.

Vt ka meetmed põhjavee kaitseks (ptk 3.8.5.1. ja meetmed pinnavee kaitseks (ptk 3.8.5.2.)

3.8.5.4. Meetmed elustikule avalduva mõju vähendamiseks

- Negatiivsete mõjude leevendamiseks metsade elustikule ja kaitstavate liikide elupaikadele tuleb harjutusvälja maa-alal väljaspool planeeritud arendusalasid metsade majandamisel kasutada püsimeetsandust, sest arendustööde raames tehakse niigi väga suurel pindalal (kuni 6000 ha) raadamistööd. Teha võib ainult keskpõlügeni kasutamiseks vajalikku raiet lähtuvalt riigikaitsest huvist või majandada metsi püsimeetsanduse võtetega, et leevendada metsisele, kaljukotkale jt Natura liikidele oluliste elupaikade kumuleeruvat vähenemist piirkonnas. Piiranguteta võib teha ainult hooldusraieid. Uuendusraiet võib erandina teha ainult väga ulatusliku tormikahju korral või laialdaste ürasekahjustuste vältimiseks. Uuendusraiet võib teha ka riigikaitsest huvist lähtuvalt.
- Metsa raadamist mitte teostada kevadsuvisel perioodil. Meede on vajalik seoses linnustiku ja loomastiku kaitsega, kellel on kevadsuvisel perioodil pesitsemise/poegimise ning poegade üleskasvatamise periood. Meede on suure tõhususega.
- Raadamine väljaõpperajatistel viia läbi minimaalselt vajalikus mahus. Meede on suure tõhususega.
- Kavandada väiksem koormus vähem vastupidava taimestikuga aladele, kus kahjustused võivad olla suuremad – nõmme- ja palumetsad kuivadel õhukestel liivmuldadel (erosioon), märjad ja pehmed turbasamblakatttega raba- ja siirdesoometsad (väike kandvus). Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Tallamise mõju vähendamiseks ning kahjustatud taimestiku taastumise võimaldamiseks on oluline rännakute ja teiste maastikul toimuvate tegevuste asupaikade vahetamine, mis aitab tallamiskoormust hajutada. Meede on keskmise tõhususega.
- Juhul, kui mõnes piirkonnas (eriti väljaspool KVKP väljaõpperajatisi) on taimkate saanud olulisi tallamiskahjustusi, on soovitatav selle ala kasutuse intensiivsust vähendada, et taimkate saaks taastuda. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Võimalusel vältida suurel alal ülepinnalist metsa raadamist ning säilitada metsatukki või osa puistust, mis pakuvad loomadele varjevõimalusi. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Olukordades, kus väljaõppetegevus (suurõppus) ajab loomad ärevusse ja aktiivsemalt liikuma ning kui ulukeid laskmise ajal nähakse, tuleb laskmised peatada, vältimaks loomade hukkamist ja vigastamist. Meede on keskmise tõhususega.
- Võimaluse korral (kui KVKP eesmärgid ja alade kasutuse spetsiifika seda võimaldavad) on soovitatav vääriselupaiku KVKP alal säilitada. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Õppuste käigus vältida kaitstavate alade ja VEP-ide kahjustamist. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.

3.8.5.5. Meetmed maastikule avalduva negatiivse mõju vähendamiseks

- KVKP kirdeosas asuva Läsna mõhnastiku kaitseks tuleks hoida pinnavorme ja järvi võimalikult looduslikena. Erosiooni vältimiseks ei ole suurema kaldega nõlvadelt soovitatav raiuda metsa. Kui raie nõlvadelt on väljaõppe seisukohast tingimata vajalik, tuleks erosiooni vältimiseks kasutada raievõtteid, mis võimalikult vähesel määral rikuksid pinnast ja alustaimestikku. Liikumisteed selles piirkonnas tuleb sobivalt ette valmistada (et pinnavorme

võimalikult vähe kahjustada). Ei ole soovitatav kasutada alal olevaid liikumiskoridore ebasoodsate ilmastiku- ja pinnasoludega (märg, porine, ebastabiilne pinnas) ja järsumaid nõlvaid, vältimaks nõlvade erosiooni. Meede on keskmise kuni suure tõhususega.

- KVKP kirdeosast Pikassoo raba ja Linajärve vahelt alguse saava Tapa-Pikassaare vallseljaku (oosistu) kaitseks rakendada samu meetmeid, mis Läsna mõhnastiku kaitseks (vt eespool). Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- KVKP-I asuvate rabamaastike (Pikassoo, Pakasjärve, Suru-Leppoja rabad) säilimiseks minimeerida tegevusi nende rabade äärealadel ning vältida nende alade kahjustamist kuivendamise, raadamise ja tallamisega. Rabamaastike servaaladel kasutada võimalikult vähe rasketehnikat ja tuleohtlikke relvi. Põhjalikult tuleb läbi mõelda kuivenduse lahendused nendes piirkondades, sest kuivenduse tagajärjel hakkab reeglina toimuma rabamaastiku metsastumine ja koos sellega suurenema tuleoht. Meede on suure tõhususega.

3.8.5.6. Meetmed müra ja vibratsiooni mõju vähendamiseks

- Eelkõige tuleb võtta tähelepanu alla kriitilisse müratsooni jäävad majapidamised. Kuna modelleerimine näitas, et soovituslikku kriitilist mürataset (65 dB) ületatakse vaid arendusprogrammi kohaste suurõppuste ajal, siis tuleks suurõppuste ajal vähemalt kriitilisse tsooni jäävate majapidamiste juures läbi viia müra mõõtmised ning vajadusel korrigeerida õppuste stsenaariume või leida muid leevendusmeetmeid. Meede on keskmise tõhususega.
- Uute relvade kasutuselevõtmisel tuleb määrata nende müratugevus ja võimalusel arvestada sellega (sh võimaliku koosmõjuga teiste müraallikatega) väljaõppe kavandamisel. Meede on keskmise tõhususega.
- Õhuväe lennukite müra negatiivse mõju vähendamiseks tuleb võimalusel elamualade (tiheasustusalade) kohal vältida madalaid ülelende. Meede on suhteliselt tõhus.
- Hetkelist (impulss)müra, mida tekitavad suurema müratasemega relvad, lõhkamine ja demineerimine, saab leevendada järgmiste meetmetega:
  - kaitsevallide rajamine müraallikate lähedusse;
  - laskmispaikade viimine harjutusvälja välispiiridest sissepoole, laskmissuuna muutmine;
  - kasutuskoormuse vähendamine või hajutamine;
  - kõrghaljastuse säilitamine;
  - ebasoodsa tuuleoluga tingimustes laskeharjutuste vältimine;
  - elanikkonna teavitamine toimuvatest lõhkamistest ja muudest mürarikkamastest tegevustest (miinipildujate ja tankitõrjegranaadiheitjate kasutamine).

Meetmed on keskmise kuni suure tõhususega.

- Võimalusel paigutada müraallikad (lasketiirud, lõhkamisalad, demineerimisalad) elamutest võimalikult kaugele. Vältimaks ülemäärase müra jõudmist elamualadeni tuleks kinni pidada määratud aladest, kus mürarikkaid tegevusi teostatakse. Transpordimüra häiringute vähendamiseks on soovitatav suurõppuste korral võimalusel kavandada elamutele lähimates KVKP piiriäärsetes liikumiskoridorides väiksemat liikluskoormust. Meede on suhteliselt tõhus.
- Vibratsioonihäiringute võimalike negatiivsete mõjude vähendamiseks tuleks võimalusel vibratsiooni tekitavate raskerelvade tulepositsioonid ja lõhkamiskohad valida võimalikult kaugel lähimatest hoonetest. Meede on suhteliselt tõhus.
- Kuigi majandus- ja taristuministri 08.09.2017 määrus nr 49 „Lõhkematerjali kasutamise ja hävitamise nõuded” ei reguleeri militaarõppuste läbiviimist, on soovitatav määruse lisas 1 toodud ohutu laengu määramise põhimõtet kasutada planeeritavate harjutuste (demineerimistööd) läbiviimisel. Meede on suhteliselt tõhus.

- Vibratsiooni ulatust ning häiringute ja kahjustuste suurust olemasolevatel hoonetel on võimalik hinnata vaid mõõtmiste teel. Keskkonahäiringu suuruse täpseks määramiseks tuleks reaalsete laskmisharjutuste käigus läbi viia vibratsiooni ja helirõhutasemetega mõõtmised. Meede on keskmise tõhususega.

3.8.5.7. Meetmed välisõhu saaste vähendamiseks

- Tolmu leviku vähendamiseks on soovitatav teostada kõvakatteta teede niisutamist kuival perioodil, vähemalt enne õppuste läbiviimist. Vajadusel teha koostööd teede valdajatega ja pöörata tähelepanu ka väljaspool KVKP-d olevatele teedele, mida intensiivsemalt kasutatakse, eriti nendes lõikudes, kus elamud vm tundlikud hooned on tee lähedal. Meede on keskmise tõhususega.
- Kaaluda KVKP alal olevate enamkasutatavate teede niisutamist kuival perioodil või nende teede muutmist tolmuabaks. Meede on keskmise tõhususega.
- Hinnata Kaitseväe tehnikapargi keskkonnasäästlikust. Jätkata vastavalt vajadusele ja võimalustele tehnikapargi väljavahetamisega parima võimaliku tehnika vastu. Meede on suhteliselt tõhus.
- Korrigeerida Kaitseväe keskpõlügeni arendusprogrammi 2016 (ptk „Jäätmekäitlus“) nähete paberi ja papi nõuetekohase käitlemise lahendused, sest Keskkonnaamet on juhtinud tähelepanu asjaolule, et paberit ja pappi on lubatud põletada vaid koguses, mis on vajalik tule alustamiseks. Meede on suhteliselt tõhus.

3.8.5.8. Meetmed inimeste tervisele ja heaolule avalduva mõju leevendamiseks

- Peamine tegur, mis võib mõjutada KVKP tegevuse mõjualas asuvate elanike tervist ja heaolu, on väljaõppetegevusega kaasnev müra. Müra leevendusmeetmed ja hinnang nende tõhususele vt ptk 3.8.5.6.
- KVKP-d ümbritsevate valdade ÜP-de koostamisel ei ole soovitatav kavandada müratundlikku maakasutust KVKP müra olulise mõju alasse, et mitte tekitada uusi konfliktipiirkondi. KVKP ümbrusesse ei sobi vaikust ja rahu vajavad tegevused, sest selliseid tingimusi ei ole KVKP naabruses võimalik tagada. Meede on väga tõhus.
- Oluline on KVKP kasutust (väljaõppe ajad, teave liikumispäärangute kohta, rasketehnikaga liikumine teedel jms) käsitleva toimiva infosüsteemi olemasolu (infotahvlid, ajalehed, veebirakendus jms). KVKP kasutuseeskirja kohaselt ilmub info kohalikele elanikkonnale minimaalselt 7 tööpäeva enne ohtliku tegevuse algust. Tõhustada tuleb mõjutatud elanike teavitamist, sh liikumispäärangute ja mürarikaste tegevuste (suurõppuste) toimumise ajast ning kestvusest. Meede on väga tõhus.
- Tuleb teha tihedat koostööd erinevate huvigruppidega, sh KVKP tegevusest mõjutatud elanikega, leidmaks osapoolte jaoks sobivaimad lahendused. Soovitatav on korraldada infopäevi, kus tutvustada ümberkaudsetele elanikele KVKP arendamise plaane ning erinevaid uuringuid ja seireid, mis on tehtud ja mida plaanitakse tulevikus teha. Meede on väga tõhus.
- Selgitada (vajadusel korduvalt), et elanikkonna informeerimine õppuste läbiviimisest ja KVKP alale omavolilise sisenemise tõkestamine toimub inimeste ohutuse tagamise eesmärgil. Samuti tuleb elanikele selgitada, et REP-iga kavandatud tegevuse realiseerimisel sageneb väljaõpe ja seoses sellega on üha rohkem neid päevi, mil KVKP ala ja selle ohuala suuremal osal aastast on avalikkusele suletud. Meede on väga tõhus.
- Korraldada heakorrapäevi koostöös kohalike elanikega, et lisaks harjutusväljale saaksid puhtaks ka ümberkaudsed alad. Meede on väga tõhus.

3.8.5.9. Meetmed tehnilisele taristule avalduva mõju vähendamiseks

- Sõltumata REP-i arengust tuleks teeninduslinnaku reoveepuhasti töö parandamiseks vajadusel leida sobiv tehniline lahendus, mis võtab arvesse puhasti koormuse suuri kõikumisi. Meede on keskmise tõhususega.
- Kuna Kaitseväe rasketehnika võib halvendada avalike ja erateede kvaliteeti ning selle kaudu kohalike elanike elukvaliteeti ja heaolu, peaksid KVKP arendajad panustama tee korrashoidu koostöös tee hooldajaga. Vajadusel tuleb teed rekonstrueerida (kandevõimet parandada). Meede on keskmise kuni suure tõhususega.
- Tegevuste kavandamisel tuleb arvestada asjaoluga, et avalikult kasutatava tee omanik võib (tuginedes liikluseaduse § 52 lõikele 2) tee või selle osa teatavaks ajaks sulgeda või teel liiklust piirata, kui pinnase sulamise, vihma või muude liiklust oluliselt mõjutavate tegurite tõttu on tee konstruktsioon nõrgenenud ja liiklus võib teed kahjustada või liigelda on ohtlik.
- Riigiteede kasutamise osas tuleb teha koostööd Maanteeametiga. Meede on tõhus.

3.9. Olulise keskkonnamõju seireks kavandatud meetmed ja mõõdetavad indikaatorid

Seiremeetmete eesmärk on teha varakult kindlaks, kas planeeringu elluviimisega kaasneb oluline keskkonnamõju, ning rakendada ebasoodsat keskkonnamõju vältivaid ja leevendavaid meetmeid.¹⁷

Keskkonnaseirega jälgitavate näitajate liik ja seire kestus, peavad olema proportsionaalsed kavandatava tegevuse iseloomu, asukoha ja mahuga ning eeldatavalt avalduva keskkonnamõjuga. Keskkonnaseire määramisel ja tegemisel arvestatakse olemasoleva keskkonnaseirega.¹⁸ Tänaused KVKP seiremeetmed on välja töötatud tunduvalt väiksema objektide arvu, aktiivselt kasutatava pindala ja kasutuskoormuse olukorras ning need ei ole KVKP REP-iga ja arendusprogrammiga kavandatava tegevuse kontekstis enam piisavad, sest ei ole vastavuses kavandatava tegevusega ehk aktiivselt kasutusse võetava ala pindala ja soovitud kasutuskoormusega. Seiremeetmete kavandamisel on arvestatud KVKP osalise paiknemisega kaitstavatel aladel (sh Natura-alad) ja nende vahetus läheduses ning rahvusvahelise tähtsusega rohevõrgustiku tugiialal.

REP-i kehtestaja peab seiremeetmed kehtestama koos planeeringu kehtestamisega või esitama planeeringu kehtestamisel põhjenduse, miks KSH seiremeetmeid ei kehtestata. Kehtestatud seiremeetmed on REP-i elluviijale järgimiseks kohustuslikud. Seirel võib kasutada olemasolevat keskkonnaseiresüsteemi või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva keskkonnamõju jälgimiseks kavandatud seiret. Seire võib toimuda ühe või mitme strateegilise planeerimisdokumendi alusel kavandatud tegevuse raames.¹⁹

Järgnevates peatükkides esitatud ettepanekud seiremeetmete rakendamiseks on koostatud arvestades REP-i täpsusastet. Esitatud ettepanekute alusel tuleb seirekava koostamise käigus täpsustada seire läbiviimise aega ja kestvust, kohta, meetodikat, sagedust, mõõdetavaid indikaatoreid jm vajalikke näitajaid. Seirekava vajab regulaarset ülevaatamist, et selles oleks arvestatud KVKP-l väljaehitatavate objektide lisandumise ja väljaõppetegevuse intensiivsuse kasvuga. Seiretulemuste ülevaatamisel tuleb regulaarselt analüüsida, kas seirekavas toodud seire sagedus, kestvus ja maht on asjakohased või on seiret vaja tõhustada (kui ilmneb negatiivne tendents) või vähendada (näiteks hea seisundi püsimise, normidele vastavuse või soodsate muutuste korral). Seiretulemuste hindamisel tuleb arvestada harjutusvälja arendamise ja kasutamisest tulenevate mõjude kõrval ka muid faktoreid ja üldiseid trende (näiteks liikide üldist seisundit) ning lähtuda edasistes soovitusel riigikaitsest tulenevatest võimalikest mõjudest. Seirekava koostamise

¹⁷ KeHJS-e § 42 lg 10; eRT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/104072017045?leiaKehtiv>

¹⁸ KeHJS § 3³ lg 2; eRT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/104072017045?leiaKehtiv>

¹⁹ KeHJS-e § 42 lg 11–12; eRT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/104072017045?leiaKehtiv>

ja ülevaatamise ning seiretulemuste analüüsimisse tuleb vajadusel kaasata vastava valdkonna eksperdid.

Seirekava uuendamisel on vaja KVKP piirides ja vajadusel mõjualas väljaspool KVKP piire täpsustada seirepunktide/-alade arvu ja asukohti lähtuvalt REP-iga kavandatavast tegevusest, et see kataks kõik olulised tegevuspiirkonnad. Samuti tuleb vajadusel, nt asjakohaste õigusaktide muutumisel, olulise mõju tuvastamisel jms, seire läbiviimise käigus korrigeerida seirataivate komponentide nimekirja, seirepunktide paiknemist ja arvu ning seire intervalli. Kui negatiivset mõju/tendentsi või seost riigikaitse tegevusega ei tuvastata, siis on kohane otsustada, kas on vajalik jätkata regulaarse seirega või on otstarbekas vähendada seiremahtu, teha pikema aja tagant kontrollseiret või lõpetada seire. Seiretulemustest lähtuvalt tuleb vajadusel korrigeerida KVKP sihtmärgialade, laske- ja õppeväljade, lasketiirude jt ehitiste arendamist/laiendamist ning kasutamist.

Eeltoodud põhimõtted kehtivad kõikide järgnevatel peatükkides toodud seireettepanekute kohta.

3.9.1. Kaitstavatele loodusobjektidele ja elustikule avalduva mõju seire

- **Metsisemängude seire.** Metsisemänge seiratakse kevaditi riikliku seire programmi alusel. Seire läbiviimist korraldab Keskkonnaagentuur. Valimisse on hõlmatud kõik elupaigad ja seiresammuks on viis aastat. Iga kahe aasta järel tellib harjutusväljade läheduses asuvate metsise elupaikade seiret sama meetodika alusel Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus (RKIK). Sellise sageduse korral seiratakse harjutusväljade läheduses igas leiukohas kuue aasta jooksul kolmel korral: ühel korral riikliku seire raames ning kahel korral RKIK-i finantseerimisel.

Sagedus ja meetodika: seiret jätkata riikliku seire programmis määratud sageduse ja meetodikaga (vt eelmine lõik).

- **Kaljukotka telemeetriline seire.** Saatjauuring on vajalik KVKP arendustegevuste mõjude hindamiseks kotkastele. Kuna KVKP-lt lähtuvate häiringute tsooni jäävad mitme kaljukotkapaari pesitsusterritooriumid, tuleb võimalusel jälgida häiringute mõju, millega saab kindlaks teha kotkaste reaktsiooni (sh võimalikku pagemist) seoses konkreetsete mürasündmustega. Nimetatud seire annab taustinfot ka teiste harjutusväljade jaoks, kus võib esineda sarnane konflikt.

Meetodika ja mõõdetavad indikaatorid: telemeetriline seire või pesakaamerad või mõlemate kombinatsioon. Indikaatoriks on lindude liikumine ja reaktsioon seoses mürasündmustega. Seire eeldab ka mürasündmuste registreerimist ning annab parima tulemuse koos KVKP kasutusinfo andmetega. Täpne meetodika koostatakse koostöös erialaekspertidega.

Sagedus: vähemalt üks pesitsusperiood, soovitavalt kaks pesitsusperioodi (sihtmärgiala SM3 ning sellega seotud õppe- ja laskeväljade kasutuselevõtu eel ja järel).

Kaljukotka telemeetrilise seire aluseks kasutada tööd „Kaitseväe harjutusväljadel (Keskpõlvülooon, Nursipalu ja Kikepera) ning nende lähedal pesitsevate kotkaste ja metsise telemeetrilise seire meetodikate koostamine“ (koostaja: Kotkaklubi, Renno Nellis, 2020).

- **Ulukite seire.** Eesmärk saada infot KVKP-l tehtava väljaõppe mõjust ulukitele ja loomastiku muutustest KVKP piirkonnas. Seire vajadus on tingitud asjaolust, et KVKP paikneb rahvusvahelise tähtsusega rohevõrgustiku tugialal ning mõjutab loomastikku suurel alal. Ühtse ulukiseire meetodikaga kogutud andmeid on võimalik võrrelda nende seirealadega, mis ei paikne harjutusväljadel. Pikemaajalise seire käigus on võimalik võrrelda aegridade käigus arvukuse muutumist aastate lõikes.

Meetodika ja mõõdetavad indikaatorid: sõraliste pabulaloenduse meetodika (Ulukite pabulavihik 2015); loendatakse ühel seiretransektil kahe meetri laiusel rajal kõik hirvlaste pabulahunnikud, mis on tekkinud viimasel talvel. KVKP-le rajada üks täisseirepunkt, mis hõlmab kaheksat 4 kilomeetri pikkust seiretransekti. Seirepunkt peab hõlmama KVKP-l

iseloomulikke maastikke, sh metsi ja raadamisalasid. Indikaatoriks on pabulahunnikute arv, mis kajastab sõraliste asustustihedust.

Sagedus: KVKP väljaehitamise ja objektide kasutuselevõtu etapis igal kevadel, pärast lumikatte sulamist. KVKP kasutusetapis, kui suuremaid muutusi ala kasutuses ei toimu, siis sagedusega üle aasta, kevadeti.

- **Metsa vääriselupaikade seire.** KVKP alal on registreeritud 61 VEP-i, millest osa raadatakse või saab mõjutatud. Seega on oluline jälgida vääriselupaikade seisundit, inventeerides need KVKP rajatiste väljaehitamise ja kasutuselevõtu järel. Seire on praktilise vajadusega, et saada ülevaadet, mis VEP-idest alles jääb või kuidas neid KVKP tegevuse tõttu mõjutatakse. Vastavalt inventeerimise tulemustele toimub vajadusel VEP-ide registrist kustutamine (nende hävimise või väärtuste kadumise korral).

Metoodika ja mõõdetavad indikaatorid: vääriselupaikade inventeerimise metoodika. Indikaatoriks on vääriselupaikade arv, üldpindala ja seisund (vastavus kriteeriumitele).

Sagedus: VEP-ide seisundit tuleb jälgida vastavalt neid mõjutavate tegevuste toimumisele. KM/RKIK annab registripidajale teada, kui on toimunud olulisi muutusi VEP-i alal või selle ümbruses, et inventeerija saaks tulla tuvastama, kas olukord vastab VEP-i kriteeriumitele või mitte. Kavandatavate tegevuste oluliste mõjude alasse jäävate VEP-ide seisundit on soovitatav seirata 3 aasta tagant.

- **Taimestiku, sh kaitstavate taimeliikide seire.** Eesmärk on inimtegevuse tõttu toimuvate muutuste registreerimine taimestikis, samuti info kogumine KVKP loodusväärtuste ja neid mõjutavate ohutegurite kohta. Seire vajadust põhjendab ka asjaolu, et KVKP paikneb rahvusvahelise tähtsusega rohevõrgustiku tugialal ning mõjutab taimestikku ning roheala iseloomu suurel alal. Esmatähtis on raadamisaladel ja kuivendatavatel aladel kujunevate taimekoosluste seiramine, mis annab üldist teavet Eesti militaarobjektide mõjust looduskeskkonnale. Militaaritegevus võib kujundada uusi poollooduslikke kooslusi ning luua uusi elupaiku kaitstavatele ja ohustatud liikidele, mida saab tuvastada taimestiku inventuuriga.

Metoodika ja mõõdetavad indikaatorid: metoodikaks sobib taimekoosluste inventeerimise ja seire metoodika, kusjuures vastavalt taimkattetüübile tuleb kasutada metsade, niitude või soode inventeerimise/seire metoodikat. Indikaatoriks on taimestiku liigirikkus, liigiline koosseis ning taimkatte rinnete katvus.

Sagedus: optimaalne seiresamm on 3 kuni 5 aastat.

- **Raadamisalade pindala ja seisundi seire.** Kuna raadamisalad moodustavad väga suure pindala, on oluline pidada arvestust raadatud alade pindala üle. Jälgida, et raadatavate alade kogupindala KVKP territooriumil ei ületaks 6000 ha. Samuti tuleks jälgida raadatud alade seisundit ja seal kujunevate koosluste iseloomu (vt ka taimestiku seire).

Metoodika ja mõõdetavad indikaatorid: registreerida teostatud raadamistööd ja raadamisalade hooldus (niitmise ja võsa tõrjumine). Koosluste kujunemist jälgitakse taimestiku seire raames. Indikaatoriks on raadamisalade pindala ja selle muutused.

Sagedus: sõltub raadamistööde ja raadamisalade hoolduse sagedusest (jooksev andmete kogumine).

- **Kuivendusobjektide alade üle arvestuse pidamine ja kuivendusobjektide mõjude jälgimine.** Kuivendusobjektide (kuivendussüsteemiga hõlmatud alade) rajamise kohta tuleb pidada arvestust. Seirata tuleb alasid, kus on võimalikud kuivenduse mõjud kaitsealadele ning nende kaitse-eesmärkidele (vt ka taimestiku seire), eeskätt soo- ja soometsa elupaikadele ning kuivenduse suhtes tundlikele kaitstavatele liikidele.

Metoodika ja mõõdetavad indikaatorid: Registreeritakse kuivendusobjektide pindala ning kuivenduse mõjutsoonid. Kuivenduse võimalikku mõju kaitstavatele aladele hinnatakse kombineeritult taimestiku seirega. Vajadusel (kui on oht kaitsealade kaitse-eesmärkidele,

eeskätt soolupaigatüüpidele ja nendega seotud liikidele), kasutatakse pinnaveetaseme automaatomõõtureid või mõõdetakse veetasemeid käsitsi. Indikaatoriks on pinnaveetase (selle muutused kuivenduse järel) ning muutused taimekooslustes.

Sagedus: kuivendusobjektide pindala registreeritakse jooksvalt. Veetasemete seire (kui see osutub vajalikuks) on automaatomõõturete puhul pidev, käsitsi mõõtmise korral üks kord kuus (hõredam sagedus ei anna usaldusväärset tulemust) aprillist oktoobrini. Koosluste seire (kui see osutub vajalikuks) kombineeritult taimestiku seirega 2–3 aasta tagant. Konkreetse ala seire kestus sõltub seire tulemustest.

- **Linnustiku, sh kaitstavate linnuliikide seire KVKP-I ja selle naabruses.** Eesmärgiks on info kogumine KVKP loodusväärtuste ja neid mõjutavate ohutegurite kohta, samuti mõjude tuvastamine kaitstavate alade kaitse-eesmärgiks olevatele linnuliikidele. Seire vajadus on tingitud ka asjaolust, et KVKP paikneb rahvusvahelise tähtsusega rohevõrgustiku tugialal ning mõjutab linnustikku suurel alal. KVKP alal toimuvad olulised muutused suure ala maakasutuses ning maastikes ehk lindude elupaikades, samuti avalduvad tugevad häiringud alal ja selle naabruses. Seire võimaldab jälgida mõjusid linnustikule (sh kaitstavatele liikidele) KVKP alal ja naabruses paiknevatel kaitsealadel.

Kaitstavate linnuliikide seiret põlügenil ja selle mõjualal tuleb korraldada liikide osas, mille seire pole kaetud teiste seiremeetmetega ning riikliku seirega. Keskenduda tuleb I ja II kaitsekategooria linnuliikidele, mille elupaigad jäävad võimalike oluliste mõjude tsooni.

Valitud seirealadel on soovitatav korraldada haudelinnustiku seiret eesmärgiga jälgida linnustikus toimuvaid muutusi raadamiste järel ja harjutusvälja kasutamise tingimustes.

Metoodika ja mõõdetavad indikaatorid: kombineeritult kaitstavate linnuliikide seisundi ja pesitsusedukuse seire; haudelinnustiku transektloenduse meetod. Indikaatoriks on kaitstavate liikide puhul elupaikade asustus ja pesitusterritooriumide arv, samuti pesitusedukus. Haudelinnustiku seirel on indikaatoriteks haudepaaride (pesitusterritooriumide) arv, linnustiku liigiline koosseis ja liigirikkus. Seireala on valitud piirkonnad KVKP alal, sh raadamisalad, kaitstavate liikide seire puhul liikide elupaigad põlügenil ja selle naabruses kuni 4 km raadiuses.

Sagedus: optimaalne seiresamm – kaitstavate linnuliikide seirel kaks kuni kolm aastat, haudelinnustiku seirel kolm kuni viis aastat.

- **Alade (maastike ja pinnase) koormustaluvuse seire.** Selle alusel saab arvestada, millistel aladel ja millise sagedusega õppusi korraldada.

Metoodika ja mõõdetavad indikaatorid: paikvaatlused, mille abil määrata kahjustuste ulatus ja indeksid, mille järgi hinnatakse alade koormustaluvust.

Sagedus: sõltuvalt koormusest ja kahjustuste tekkimise kiirusest 1 kuni 3 aastat.

3.9.2. Veekeskkonna seire

- Veekeskkonna seire ettepanekute koostamisel on arvestatud keskkonnaministri 01.09.2019 määrusega nr 35 „Vesikonna veeseireprogrammi sisu, veeseireprogrammi koostamise põhimõtted, meetodid ja metoodika ning rakendamise nõuded“²⁰, vee erikasutusloas L.VV/329879 esitatud seirenõuetega, AS-i Maves tööga „Kaitseväe harjutusväljade põhja- ja pinnavee seirepunktide ja seirataivate näitajate analüüs“ (töö nr 17138, Tallinn 2017), Kaitseväe harjutusväljade pinna- ja põhjaveeseire igaaastaste tulemustega ning käesoleva KSH järeldustega.
- KVKP veeseirega hinnatakse Kaitseväe tegevuse mõju KVKP alal moodustuvale pinna- ja põhjaveele. Veeseires jälgitakse indikaatorina eeskätt raskmetallide sisaldusi, et veeseisundit

²⁰ eRT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/103092019009?leiaKehtiv>

ohustavate kontsentratsioonide ja trendide tekkel õigeaegselt rakendada vastavaid leevendusmeetmeid.

- KVKP kasutamise intensiivsuse mitmekordistumisel tuleb enam tähelepanu pöörata ka pinnase ja veekeskonna uuringutele ning johtuvalt uuringutulemustest vajadusel täiendada veeseire programmi.
- Et oleks võimalik välja tuua ohtlike trende, peavad labori määramispiirid olema vähemalt 2-3 korda väiksemad:²¹
  - pinnavee osas keskkonnaministri 24.07.2019.a määruses nr 28 „Prioriteetsete ainete ja prioriteetsete ohtlike ainete nimekiri, prioriteetsete ainete, prioriteetsete ohtlike ainete ja teatavate muude saasteainete keskkonna kvaliteedi piirväärtused ning nende kohaldamise meetodid, vesikonnaspetsiifiliste saasteainete keskkonna kvaliteedi piirväärtused, ainete jälgimisenimekirjaga seotud tegevused“²² esitatud piirväärtustest;
  - põhjavee osas keskkonnaministri 04.09.2019.a määruses nr 39 „Ohtlike ainete põhjavee kvaliteedi piirväärtused“²³ esitatud künnisarvudest.
- Seirearuanne tuleb koostada vastava veeseire liigi läbiviimise aastal (nt põhjavee seire, pinnavee seire) ning see peab käsitlema kõiki alal võetud veeproove ja oluliste ainete trende. Kui seirele seada kõrgemad eesmärgid (näiteks mõju seisundile), siis peab seirearuandes käsitlema ka KVKP pinnavee suublaks oleva Valgejõe seisundit ja veekvaliteedi riikliku seire tulemusi. Võimalusel lisada seirearuandesse ka vee erikasutusloa raames läbiviidava seire tulemused ja hinnang neile.
- KVKP olemasolevat veekeskonna seirekava tuleb täiendada ja täpsustada lähtuvalt alltoodud ettepanekutest. Seejuures on asjakohane arvestada KVKP väljaarendamise etappidega ning lisada vajalikke seirepunkte ja seiratavaid näitajaid vastavalt KVKP objektide väljaarendamisele ja kasutusintensiivsuse suurenemisele.
- Enne uute väljaõppealade aktiivset kasutuselevõttu määrata veekeskonna fooniandmed.
- Järgnevates alapeatükkides toodud veekeskonna keemilise koostise komponentide ja seiresageduse rakendamise korral on võimalik KVKP põhja- ja pinnavee seire tulemused liita veeseirepunktide riikliku seire programmi, kasutamaks nende tulemusi veekeskonna iseloomustamisel riiklikes andmestutes.

3.9.2.1. Põhjavee seire

- Jätkata teeninduslinnaku puurkaevust võetava vee koguse ja kvaliteedi seiret vastavalt vee erikasutusloas L.VV/329879 (kehtib kuni 31.12.2030) esitatud seireõuetele.
- Jätkata põhjavee seiret alltoodud kava alusel ja olemasolevatest seirepuuraukudest.

KVKP alal on järgmised seirepuuraugud:²⁴

- Keskpõlügen VK-1, puurauk PRK0026015 (abs kõrgus 75,0 m, sügavus 5,2 m) avab Kvaternaarisetetes leviva maapinnalt esimese põhjaveekihi. Veetase on olnud seireperioodil 0,6-2,4 m sügavusel maapinnast.

Seirepuurauk PRK0026015 jääb Valgejõe valgale ning põhjavesi liigub lääne poole Valgejõe suunas. Seirepuurauk PRK0026015 iseloomustab sihtmärgialal SM2 sademetest formeeruvat põhjavett.

²¹ Kaitseväe harjutusväljade põhja- ja pinnavee seirepunktide ja seiratavate näitajate analüüs. AS Maves, töö nr 17138. Tallinn 2017

²² eRT: <https://www.riiqiteataja.ee/akt/119062020007?leiaKehtiv>

²³ eRT: <https://www.riiqiteataja.ee/akt/106092019031>

²⁴ Kaitseväe harjutusväljade põhja- ja pinnavee seirepunktide ja seiratavate näitajate analüüs. AS Maves, töö nr 17138. Tallinn 2017

- Keskpõlügen VK-2, puurauk PRK0026016 (abs kõrgus 82,5 m, sügavus 5,2 m) avab Kvaternaarisetetes leviva maapinnalt esimese põhjaveekihi. Veetase on olnud seireperioodil 1,6-2,9 m sügavusel maapinnast.

Seirepuurauk PRK0026016 jääb Valgejõe valgalale ning põhjavesi liigub põhja poole Valgejõe suunas. Seirepuurauk PRK0026016 iseloomustab laske- ja õppeväljal S1-LV4 sademetest formeeruvat põhjavett.

- Analüüsitavad komponendid:²⁵
  - raskmetallid: kaadmium (Cd), kroom (Cr), nikkel (Ni), plii (Pb), vask (Cu), tsink (Zn), elavhõbe (Hg), tina (Sn);
  - põhjavee veetüüpi kirjeldavad üldkomponendid: naatrium (Na), kaalium (K), kaltsium (Ca), magneesium (Mg), kloor (Cl), sulfaadid (SO₄), vesinikkarbonaadid (HCO₃), nitraadid (NO₃) ja kuivjääk;
  - igal põhjavee proovivõtul mõõdetakse ja dokumenteeritakse veetase enne pumpamist, puuraugu sügavus, pumba tootlikkus ja veetase pumpamise lõpus enne veeproovi võtmist, veetemperatuur (°C), pH, elektrijuhtivus ja lahustunud hapnik.
- Seire sagedus:
  - raskmetallid üks kord aastas;
  - põhjavee veetüüpi kirjeldavad üldkomponendid üks kord kolme aasta jooksul.
- Põhjavee seiret teostada suvisel madalveeperioodil²⁶.
- Kui tekib raskmetalli ohtlik tõusutrend²⁷, tuleb põhjavee seiret teha tihedamalt, minimaalselt 4 korda aastas (kord kvartalis), muidu ei saa koormusi vajaduse korral vajaliku täpsusega arvutada.²⁸

3.9.2.2. Pinnaveekogude seire

- Jätkata KVVP-I asuvate pinnaveekogude seire läbiviimist (seiret on alustatud 2011.a²⁹), täiendades seirekava alljärgnevatest ettepanekutest lähtuvalt.
- Kuna KVVP väljaõppeehitiste ala ja kasutusintensiivsus oluliselt suurenevad, siis on soovitatav suurendada proovivõtupunktide arvu, et see hõlmaks ka KVVP põhja- ja lõunaosa pinnaveekogusid nendes piirkondades, kuhu rajatakse pinnaveekogusid mõjutada võivaid objekte ja kus hakkab toimuma aktiivsem väljaõppe tegevus.
- Uute seirepunktide asukohad tuleb täpsustada KVVP seirekava koostamise käigus, arvestades reaalseid proovivõtuvõimalusi ja kaasates vajadusel pädeva veespetsialisti.

Vooluveekogude seire

- Vooluveekogude seire sagedus: Eesti ülejäänud veekogudega võrreldavate tulemuste saamiseks seirata KVVP suure koormusega piirkondades vooluveekogudes põhinäitajaid ja tegevusega mõjutatavaid näitajaid neli korda aastas (veebruaris, aprillis, augustis ja

²⁵ Kaitseväe harjutusväljade põhja- ja pinnavee seirepunktide ja seiratavate näitajate analüüs. AS Maves, töö nr 17138. Tallinn 2017

²⁶ Keskkonnaministri 01.09.2019 määrus nr 35 „Vesikonna veeseireprogrammi sisu, veeseireprogrammi koostamise põhimõtted, meetodid ja metoodika ning rakendamise nõuded“, § 37 lg 1; eRT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/103092019009?leiaKehtiv>

²⁷ Kui trend näitab keskpika aja jooksul (ajapikkus näiteks kaks veemajanduskava perioodi) olulise piir- või läviväärtuse ületamist, on tegemist ohtliku tõusutrendiga. Kui lähtetase on väga madal ja olulise piir- või läviväärtuse ületamiseni läheb rohkem aega, siis võiks olukorda nimetada mitteohtlikuks tõusutrendiks. Allikas: 2017.a seirearuande vastutav koostaja Indrek Tamm, AS Maves (15.01.2019)

²⁸ Kaitseväe harjutusväljade põhja- ja pinnavee seirepunktide ja seiratavate näitajate analüüs. AS Maves, töö nr 17138. Tallinn 2017

²⁹ Vt Kaitseväe keskpõlügeni keskkonnakorralduskava (2016) ptk 1.3.1.

oktoobris).³⁰ Kuivõrd senine varasem seire ei ole mingeid olulisi tendentse esile toonud, on mõistlik seire läbiviimise sagedust harvendada, näiteks iga nelja aasta järel³¹, kuid proovivõtmise kordi vooluveest ühel seireperioodil (ühel aastal) peab olema neli, nagu viidatud määrus sätestab.

Kui seireandmetes ilmnevad tendentsid analüüsitava näitajate suurenemisele, tuleb põhjendatud vajadusel seire sagedust suurendada ning hakata uurima muutuste põhjuseid ja võimalusi saasteainete vette liikumise piiramiseks.

- Olemasolevad seirepunktid 2018. aastal³²:
  - seirepunktid Keskpõlügen PV-2 ja PV2-uus paiknevad Pala oja (VEE1079700) alamjooksul. Seirepunktis Keskpõlügeni PV-2 on KVKP osakaal Pala oja pinnavee osavalgalast (veemoodustumisalast) ca 90% (suures osas KVKP arendusprogrammi alusel kavandatud laskeväljade N3-LV2, S1-LV5, S1-LV4 ja liikumiskoridoride ala);
  - seirepunkt Keskpõlügen PV-3 paikneb Härjakõrioja (VEE1079800) ülemjooksul. Seirepunktis Keskpõlügeni PV-3 on KVKP osakaal Härjakõrioja pinnavee osavalgalast (veemoodustumisalast) 100% (peamiselt KVKP arendusprogrammi alusel kavandatud sihtmärgiala SM2 kirdeosa, laskevälja N2-LV2 ja liikumiskoridori ala);
  - seirepunkt Keskpõlügen PV-4 paikneb Härjakõrioja (VEE1079800) alamjooksul. Seirepunktis Keskpõlügeni PV-4 on KVKP osakaal Härjakõrioja pinnavee osavalgalast (veemoodustumisalast) 100% (peamiselt sihtmärgiala SM2 keskosa).
  - Keskpõlügeni pinnavee seirepunktide PV-4 ja PV-3 kontsentratsioonide ja koormuste vahe sobib sihtmärgiala SM2 mõju hindamiseks Härjakõriojale.
  - Lisaseirepunkt LP1-1 asus Pikkoja (VEE1079900) alamjooksul (Pikkoja paikneb kogu ulatuses KVKP alal). See punkt kajastaks planeeritava sihtmärgiala SM1, sellest lõuna poole jääva laskevälja N1-LV1 ja liikumiskoridori, linnavõitlusala ning Pikkojasse suubuva Kaanjärve oja (sh teeninduslinnaku reoveepuhasti) võimalikku koormust. Regulaarse seirepunktina tähendaks see mõningate komponentide seiret Pikkoja vooluveekogumi keemilise seisundi hindamiseks.
  - Lisaseirepunkt LP2-1 asus Valgejõe (VEE1079200) keskjooksul (veekogum 1079200_2). See punkt kajastaks laskeväljade S1-LV1, S1-LV2, S1-LV3 ja S2-LV3 ning nendega seotud liikumiskoridoride võimalikku koormust. KVKP ala moodustab Valgejõe veekogumi 1079200_2 valgalast ca 37%. Regulaarse seirepunktina tähendaks see mõningate komponentide seiret Valgejõe vooluveekogumi keemilise seisundi hindamiseks. Valgejõgi on ka lõheliste elupaikadena kaitstavate jõgede nimekirjas³³. Sellest tulenevalt on seirekriteeriumideks Valgejõe veekogumite hea seisundi näitajad. KVKP-ga seotud tegevuste seisukohast on lõheliste elupaikade veekvaliteedi nõuete osas oluline pöörata tähelepanu eeskätt naftasaaduste sisaldusele.
  - Lisaseirepunkt LP3 paiknes Pala oja (VEE1079700) keskjooksul.
  - Keskpõlügeni pinnavee seirepunkti PV-2 ja lisaseirepunkti LP3 kontsentratsioonide ja koormuste vahe sobib KVKP arendusprogrammi alusel kavandatud laskeväljade N3-LV2, S1-LV-5 ja S1-LV4 ning liikumiskoridoride ala mõju hindamiseks Pala oja.

³⁰ Alused: 1) Keskkonnaministri 01.09.2019määrus nr 35 „Vesikonna veeseireprogrammi sisu, veeseireprogrammi koostamise põhimõtted, meetodid ja metoodika ning rakendamise nõuded“; eRT: <https://www.riiqiteataja.ee/akt/119062020008?leiaKehtiv>; 2) Riiklik keskkonnaseire programm. Pinnavee seire allprogramm; Keskkonnaagentuuri veebileht: https://www.keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/pinnavee_seire_allprogramm_0.docx

³¹ Kaitseväe harjutusväljade pinna- ja põhjaveeseire. AS Maves töö nr 18085. Tallinn, oktoober 2018

³² Kaitseväe harjutusväljade põhja- ja pinnavee seirepunktide ja seirataivate näitajate analüüs. AS Maves, töö nr 17138. Tallinn 2017

³³ Keskkonnaministri 15.06.2004 määrus nr 73 „Lõhe, jõforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistu“; eRT: <https://www.riiqiteataja.ee/akt/109072016022?leiaKehtiv>

- Lisaks eelnimetatud veekogudele/seirepunktidele, kus seni on seiret teostatud, on soovitatav (vastavalt alade kasutuselevõttule) regulaarse seirega hõlmata järgmised vooluveekogud, määrates täiendavad seirepunktid või muutes olemasolevate seirepunktide asukohta:
  - lisaseirepunktid LP1-1 Pikkojal ja LP3 Pala ojal muuta regulaarse seire punktideks;
  - Valgejõgi³⁴ – soovitatavad seirepunktide asukohad: 1) ülalpool laske- ja õppevälja S1-LV1 (soovitatav on nihutada lisaseirepunkt LP2-1 ülesvoolu, kirjeldatud asukohta); 2) allpool Vesiveski silda KVVP piiril. Kirjeldatud seirepunktide koormuste vahe võimaldab hinnata KVVP arendusprogrammiga kavandatavate laskeväljade S1-LV1, S1-LV2, S1-LV3, S1-LV4, S2-LV3 ja S3-LV4, nendega seotud liikumiskoridoride ning sihtmärgiala SM3 võimalikku mõju Valgejõe vee kvaliteedile;
  - sihtmärgialalt SM2 alguse saav Leppoja (seirepunkti soovitatav asukoht oja ülemjooksul sihtmärgiala piiri läheduses); seirepunkt võimaldab hinnata sihtmärgiala SM2 (põhjaosa) ning laskeväljade N1-LV3 ja N1-LV4 võimalikku mõju Leppoja vee kvaliteedile;
  - üks suurem kraav, mis toob veed planeeritavalt sihtmärgialalt SM3 Valgejõkke (seirepunkti soovitatav asukoht sihtmärgiala piiri läheduses); seirepunkt võimaldab hinnata sihtmärgiala SM3 võimalikku mõju Valgejõe.
  - Edaspidi (KVVP kasutuskoormuse suurenemisel) tuleks kaaluda teise seirepunkti (lisaseirepunkti) lisamise vajadust sihtmärgiala SM1 lähistelt alguse saavale Pikkojale, et seirepunktis välistada Kaanjärve oja ja teeninduslinnaku reoveepuhasti võimalik mõju ning hinnata ainult väljaõpperajatistega (sihtmärgiala SM1, laskevälja N1-LV3 ja sellega seotud liikumiskoridor, linnavõitlusala) kaasnevat mõju. Seirepunkti soovitatav asukoht on KVVP arendusprogrammiga kavandatud linnavõitluselementide ala ja Kaanjärve oja suudme vahelises lõigus.
  - Uute seirepunktide asukohti täpsustatakse seirekava koostamise käigus.
  - Vastavalt vajadusele ja KVVP arendamisele (kasutusintensiivsuse suurenemisele) tuleks andmete täpsustamiseks teatud perioodide järel kaaluda lisaseirepunktide lisamist seiresse.
- Vooluveekogude seire käigus:
  - proovivõtul määrata veetemperatuur (°C), pH, elektrijuhtivus, lahustunud hapnik (O₂), O₂ küllastusaste, voolukiirus ja -hulk;
  - laboris teostada pinnavee üldanalüüs, mille käigus analüüsida järgmisi näitajaid: värvus, heljuvaine, bioloogiline hapnikutarve (BHT₅), üldlämmastik (N_{üld}), üldfosfor (P_{üld}), ammoniumlämmastik (NH₄-N), vee karedus³⁵ (CaCO₃);
  - laboris määrata metallide sisaldus (metallid kaasnevad tegevusega KVVP-l): kaadmium (Cd), kroom (Cr), nikkel (Ni), plii (Pb), vask (Cu), tsink (Zn), elavhõbe (Hg) ja tina (Sn);
  - vooluveekogu tüübi määramiseks lisada vajadusel keemilise hapnikutarbe (KHT_{MN}) määramine³⁶;
  - naftasaaduste sisaldust seirata nendes punktides, mille valgalalt on naftasaaduste sattumine pinnavette tõenäoline;
  - seirearuandes anda muuhulgas hinnang sellele, kas vee hapnikusisaldus, heljuvaine sisaldus ja naftaproduktide sisaldus Valgejões vastavad veekogumi hea seisundi nõuetele.

³⁴ Riigi keskkonnaseire lävendid Valgejõel (KVVP-st allavoolu) ei peegelda KVVP-lt lähtuvat võimalikku mõju. KVVP läänepiiril olevate pinnaveekogumite 1079200_2 Valgejõgi Moest Pikkojani ja 1087000_1 Soodla_Soodla veehoidlani osas saab Kaitseväe tegevuste mõju hinnata vaid Valgejõe seirepunktides arvatud saasteainete lisandunud koormuse järgi.

³⁵ Raskmetallide sisalduse nõuetele vastavuse hindamiseks on alati vaja määrata vee karedus seirekohas; vee karedus aitab analüüsida, kui suur osakaal on põhjaveelisel toitel.

³⁶ Kaitseväe harjutusväljade pinna- ja põhjavee seire. AS Maves, töö nr 18085; oktoober 2018

Kuivendusobjektide seire

- Heljumi sissekande mõju tuvastamiseks tagada KVKP kuivendusobjektidelt lähtuvatele kraavidele rajatud settebasseinide või puhastuslodude puhastusefektiivsuse seire (heljumisisalduse määramine äravooludest).
- Puhastusefektiivsuse määramine annab teavet selle kohta, kui tõhusalt settebasseinid ja puhastuslodud toimivad. Puhastusefektiivsuse määramiseks on vajalik veeproovide võtmine nii sisse- kui ka väljavoolust.
- Puhastusefektiivsuse määramine on soovitatav teostada ühe kuni kahe suurema kuivendatava ala settebasseini ja ühe kuni kahe puhastuslodu puhul. Kindlasti tuleb seirata suurema pindalaga kuivendusobjekte. Planeeringu staadiumis puudub teave kuivendatavate alade arvu ja suuruse (pindala) kohta. Seetõttu esialgsel hinnangul on seire kindlasti vajalik kuivendusobjektidel, mille pindala on üle 100 ha. Kui kõikide objektide pindalad peaksid jääma alla 100 ha, siis tuleks seirata paari suurimat objekti, et saada teavet tegevusega kaasnevate mõjude osas. Kui kuivendusobjekti veed väljuvad mitme settetiigi kaudu, siis tuleks seiret teha ühel, suurima valgala settetiigil.
- Kuna heljumi sissekanne (mis peamiselt lähtub kraavi kallastel paljandunud turbast) on suurim esimestel kraavide rajamise järgsetel aastatel ning ajaga see tõenäoliselt väheneb, võib hiljem – vastavalt seire tulemustele – seire sagedust vähendada või seire osadel aladel lõpetada, kui tulemused korduvalt näitavad piinormidest oluliselt madalamaid väärtusi.
- Kindlasti tuleb arvesse võtta seda, et heljumi sissekanne sõltub ka kuivendusosal toimuvatest tegevustest. Kui tehnika liikumise, plahvatuste jms tõttu (sihtmärgialadel, laskeväljadel ja/või liikumiskoridorides) paljandub turbapinnas suuremal alal (või pinnakiht on muul põhjusel kooritud), siis võib see suurendada erosiooni ning sellega kaasnevat heljumi kontsentratsiooni kraavides ja ärajuhitas vees. Seega tuleb seire kavandamisel arvestada ka kuivendusosal toimuvate tegevuste iseloomuga ning lisaks ala suurusele arvestada ka alade kasutust. Seetõttu tuleb seiresse lülitada ka need alla 100 ha suurused kuivendatud alad, mille kasutus on väga intensiivne või kus pinnas on suurel alal kooritud.
- Mõjude osas Valgejõe jt vooluveekogude veekeskonnale on oluline kuivendusobjektide väljavoolude seire.
- Seire läbiviimise aeg ja sagedus: kuivendusobjektide seiret valmimisele järgneval ajal on soovitatav teha kolm korda aastas (üks seireperiood; annab teavet erinevatel aastaaegadel toimuva toitainete sissekande kohta):
  - kevadel pärast suurvee alanemist (aprilli teisel poolel või mais);
  - kesksuvel (juulis);
  - sügisel septembris-oktoobris (soovitatavalt mitte kõrgvee ajal).
- Kui esimese aasta seire ei näita kõrgeid toitainete sissekandeid, siis järgneval aastal võib piirduda ühe seirekorruga, mida teha suvisel ajal, kuid mitte põuaperioodil, sest siis vool kraavidest tõenäoliselt lakkab või on niivõrd väike, et see ei kirjelda üldist olukorda. Edaspidi tuleks teha pistelisi analüüse (suveperioodil, kuid mitte põuaperioodil) vähemalt kolme aasta jooksul ühe korra või juhul, kui toimub ala kasutuse oluline intensiivistumine, et olla veendunud puhastusefektiivsuse säilimises. See aitab hinnata ka ala kasutuskoormuse mõju ja vajadusel teha korrekture ala kasutamise intensiivsuses.
- Seire aeg ja sagedus peaksid olema kõikidel seiratavate settetiikidel ja puhastuslodudel sama, sest siis on andmed omavahel paremini võrreldavad.
- Seiratavad näitajad:
  - heljum (näitab settebasseinide puhastusefektiivsust);
  - üldlämmastik $N_{\text{üld}}$, üldfosfori $P_{\text{üld}}$, ja amooniumlämmastik NH_4-N ; need parameetrid ei kajasta settebasseinide puhastusefektiivsust, sest on lahustunud kujul ega setti (mõningal määral puhastuslodus toitainete kinnipidamine siiski toimub), küll aga näitavad kuivendusosaladelt lähtuvat toitainete sissekannet veekogudesse;

ammooniumlämmastik on otseselt taimede poolt omastatav ning mõjutab veekogu toitelisust ja seisundit kõige otsesemalt;

- raskmetallid (Cd, Cr, Ni, Pb, Cu, Zn, Hg ja Sn, st samad elemendid, mida käsitletakse raskmetallide ülejäänud seires). Tavaoludes poleks vaja raskmetalle määrata, aga KVKP-l võib nende sisaldus olla väljaõppetegevuse tõttu tõusnud. Tõenäoliselt võib olla vajalik raskmetallide (pisteline) määramine mõnelt kuivendusalalt lähtuvast veest, kus toimub aktiivsem laskmine ja plahvatused ning võib maha jääda maha hülsse jms laskemoonast järelejäänud materjali. Seda teemat tuleb vaadata koos raskmetallide seirega pinnasest ning põhja- ja vooluveest ning seire vajaduse üle otsustada lähtuvalt konkreetsel valgalal toimuvast väljaõppetegevusest ja selle intensiivsusest.

Seisuveekogude seire

- Kuna väljaõppetegevus aktiveerub ka Linajärve (ka Nõmmoja Linajärv; VEE2003600) ja Kalajärve (ka Nõmmoja Kalajärv; VEE2003700) piirkonnas (teede ja arendusprogrammi kohaselt kavandatud liikumiskoridoride koondumisala), on soovitatav hõlmata need veekogud pinnaveekogude perioodilise seire kavasse. Linajärve ja Kalajärve seirati riikliku programmi „Väikejärvede seire“ alusel viimati 2003. aastal³⁷ (seirati nende järvede läbipaistvust).

Seiratavad näitajad: läbipaistvus, hapnik, lämmastik (N_{üld}) ja fosfor (P_{üld}).

Seire sagedus: Eesti ülejäänud seisuveekogudega võrreldavate tulemuste saamiseks teostada Linajärve ja Kalajärve näitajate seiret kaks korda aastas (suvise madalveega ja sügise suureveega), soovitatvalt iga 3-5 aasta tagant.

3.9.2.3. Reoveepuhasti ja püüdurite seire

- Jätkata teeninduslinnaku reoveepuhasti efektiivsuse seiret ning sademevee väljalaskme, sh suublasse juhitava heit- ja sademevee kvaliteedi seiret vastavalt vee erikasutusloas L.VV/329879 (kehtib kuni 31.12.2030) esitatud seireõuetele:
  - Heitveeproovide mittevastavuse korral kehtestatud nõuetele tuleb kasutusele võtta asjakohased meetmed tagamaks heitvee reostusnäitajate vastavus vee erikasutusloas kehtestatud piirmääradele.
- Jooksvalt (pidevalt) registreerida rikete arv reoveepuhasti töös ja puhastamise uuringu väljakutsete arv (vt KVKP keskkonnakorralduskava ptk 4.1).
- Kord aastas teostada visuaalse vaatluse abil kõikide õli-, rasva- ja liivapüüdurite kontrolli (on/ei ole täitunud; vt KVKP keskkonnakorralduskava ptk 4.1).

3.9.3. Pinnasereostuse seire

- Jätkata ja laiendada pinnasereostuse seiret sihtmärgialadel (sh lõhkamispaikades) ja lasketiirudes (potentsiaalse kontsentreeritud reostusega mulletes), sest KVKP kasutuskooormus suureneb. Saadud andmeid on võimalik võrrelda 2015.a AS-i Maves poolt tehtud uuringu tulemustega.
- Metoodika ja mõõdetavad indikaatorid: vastavalt AS-i Maves 2015.a uuringule. Sihtmärgialalt SM2 võtta proovid samadest proovivõtupunktidest, teiste sihtmärgialade puhul tuleb proovivõtupunktide asukohad määrata seirekava koostamise käigus. Analüüsida samu komponente nagu AS-i Maves 2015. a uuringus. Vajadusel (näiteks asjassepuutuvate õigusaktide muutumisel) tuleb mõõdetavate komponentide loetelu ja kasutatavat metoodikat täpsustada.

³⁷ Eesti väikejärvede monitooring 2003. a. EPMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituut, Tartu 2003; http://eelis.ic.envir.ee/seireveeb/aruanded/3364_aru03_44_vaikejarved_.doc (vaadatud 26.06.2018)

- Sagedus: optimaalne sagedus – iga 5 aasta järel. Enne uute sihtmärgialade ja lasketiirude kasutuselevõttu tuleb fikseerida fooniandmed.
- Registreerida KVKP-l toimunud õnnetuste/lekete arv, mille puhul on naftaprojekte (kütust või määrdeaineid) loodusesse (pinnasesse, veekogusse) lekkinud, ning lekkinud aine tüüp ja hinnanguline kogus. Sagedus – pidev.

3.9.4. Mürataseme seire

Väljaõppetegevuse ja suurõppuste käigus tekkiva müra mõju vähendamiseks (ja vajadusel tegevuste korrigeerimiseks) koguda (seire)andmeid järgmiselt:

- Suurõppuste ajal viia vajadusel vähemalt kriitilisse tsooni jäävate majapidamiste juures läbi mürataseme mõõtmised.
- Koondada kasutatavate relvade müraemissiooni andmed vastavasse andmebaasi, kus müra andmed relvade kaupa kajastuksid oktaavribades ja suunduvust arvestades – näiteks mürauringu aruande ptk 1 tabelis 1.5 toodud formaadis.
- Uute relvade/vahendite lisandumisel, mille müraemissiooni andmed kaitseministeeriumil puuduvad, viia läbi vastavad müra mõõtmised. Müraemissiooni andmete edaspidised mõõtmised teostada lähtuvalt militaarmüra regulatsioonist, mis keskendub militaarmüra allikatele.
- Jätkata KVKP kasutusandmete kogumist. Soovituslikud kogutavad andmed:
  - kasutatava väljaõppeala nimi;
  - kasutusaeg (kuupäev, kellaaeg); vaja on infot vähemalt päevase (07.00-23.00) ja öise (23.00-07.00) ajavahemiku kohta, ideaalis tunni täpsusega;
  - harjutuse käigus kasutatud relvastuse (vahendite) nimetused;
  - harjutuse käigus tehtud laskmiste ja/või lõhkamiste arv;
  - kaudtulerehvade kasutuse korral sihtmärgialade paiknemine (väljaõppehitise nimi).
- Registreerida KVKP-lt kostuva müra kohta esitatud kaebused (aeg, arv ja piirkond).
- Jälgida/registreerida KVKP kasutuskooormust detailse logiraamatu alusel, et vajadusel oleks võimalik müra modelleerida detailse kasutuskooormuse ja laskeharjutuste info põhjal.

3.9.5. Liikluskooormuse seire

- Jätkata statistiliste andmete kogumist KVKP juurdepääsuteede kasutamise kohta läbi piirnevate kohalike omavalitsuste territooriumide. Soovitav on liikluse kohta koguda eraldi andmed tavaliste harjutuspäevade ja suurõppuste kohta, et vajadusel saaks edaspidi tegevusi korrigeerida.

3.9.6. Jäätmete seire

Jäätmevaldajal peab olema ülevaade tema valduses olevate jäätmete liigist, hulgast ja päritolust, jäätmekäitluse seisukohalt olulistest omadustest ning jäätmetest tulenevast ohust tervisele, keskkonnale või varale.

- Omada ülevaadet KVKP-l tekkivast laskemoonast järelejäänud materjalist ja üleantavatest kogustest.

- Registreerida üle antud kogused materjalide lõikes (vask, messing, mustmetall, laskemoona pakendid, plastikmaterjalid) ja koostada kontrollarvutused kasutatud laskemoona kogustest tekkivate jäätmekoguste kohta.
- Jäätmete seire sagedus: üks kord kuus, pisteliselt sagedamini (vt KVKP keskkonnakorralduskava, ptk 4.1).

3.10. Jäätmekäitus

Harjutusväljal tekkinud jäätmete kogumine toimub teeninduskeskuse alal. Jäätmete käitlemisel tuleb arvestada Kaitseväe keskpõlügeni keskkonnakorralduskavaga ja eelpool toodud leevendus- ning seiremeetmetega. Olmejäätmete kogumine ja vedamine toimub vastavalt Kuusalu Vallavalitsuse kehtestatud korrale.

Lisaks olmejäätmete kogumisele toimub harjutusväljal militaarjäätmete kogumine, milleks on laskemoona hülsid ja pakendid. Need kogutakse teeninduskeskuses olevatesse kogumiskastidesse. Kogutud jäätmete utiliseerimine toimub perioodiliselt vastavalt vajadusele.

Töötlemata puitu ning paberit/pappi võib harjutusväljal kohapeal põletada selleks ettenähtud kohtades.

3.11. Kuivendamine

Märjemates ja turbapinnasega osades on tõenäoliselt kavas rajada vajaduse korral kuivendussüsteeme, et muuta alade pinnas tehnika jaoks kandvamaks ning laskeväljad paremini kasutatavaks. Samuti on kuivendus vajalik selleks, et võimaldada teede ehitust ja suurendada teede vastupidavust. Kraave rajatakse olemasolevate (rekonstrueeritavate) ning ehitatavate uute teede äärde. Kraavide rajamise vajadus võib tekkida ka teekraavide vete ärajuhtimiseks, kui lähikonnas puuduvad sobivad eesvoolud. Samuti võib tekkida vajadus eesvoolude puhastamiseks/süvendamiseks või põhjalikumaks rekonstrueerimiseks. Ei ole välistatud täiesti uute eesvoolude kaevamise vajadus rajatavate kuivendussüsteemide jaoks.

REP-iga ei kavandata kuivendussüsteemide rajamist. REP ei välista kuivendussüsteemide rajamist ja süsteemi rajamise vajaduse korral tuleb arvestada eelpool toodud leevendus- ja seiremeetmeid.

3.12. Maardlad

Planeeringualale jääb täielikult või osaliselt neli maardlat: Ohepalu ja Pakasjärve turbamaardla ning Palaoja ja Kalajärve liivamaardla.

Maardlatele kehtivad maapõueseadusest tulenevad nõuded. Maardlatel kavandatav tegevus ei või halvendada maardla kaevandamisväärsena säilimist ja maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda. Erandjuhuks on riigikaitse ehitised, mille jaoks ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta. Antud juhul on KVKP alal tegemist riigikaitse ehitistega, millel ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta. Kuid igakordselt maardla alale ehitisi kavandades planeeringualal kooskõlastada projekt Maa-ametiga ja võimalusel kaaluda ehitise asukohta väljaspool maardla ala.

3.13. Tehnovõrgud ja -rajatised

Tehnovõrkude ja -rajatiste osas uusi liitumisi ja trassikoridore ei planeerita. Vajadusel nähakse need ette projekteerimisel ja planeeringu selleks eraldi piiranguid ei sea. Seetõttu käsitletakse planeeringus olemasolevat olukorda.

Elektrivarustus ja side

Üldine elektrivarustus on tagatud KVVP teeninduslinnakus, mille juures asub ka piirkonnaalajaam. Lisaks on olemasolev elektriliin KVVP keskosas, kuid sisuliselt on seal olemas vaid elektriliini postid ning ühendus puudub. Planeeringuga tehakse ettepanek olemasoleva elektriliini demonteerimiseks kuni Soo maaüksuseni. Soo maaüksusele soovitakse rajada uus elektri liitumispunkt.

Võimalusel tuleb tagada elektrivarustus majutusaladel ja linnavõitluselementide alal koos valveseadmetega. Elektri ja side lahendused pannakse paika projekteerimisel.

KVVP-l peaks kaaluma erinevaid võimalusi, alternatiivsete elektri tootmisvahendite paigutamiseks ja kasutamiseks teeninduslinnakus ning tulevikus tõkkepuude elektrooniliseks juhtimiseks ja infotahvliitel info kuvamiseks. Hooned, rajatised, valve- ja sideseadmed võiksid saada suurema osa oma energiast päikesepaneelidest või tuulegeneraatoritest.

Operatiivseks hädaolukorrale reageerimiseks tuleb kogu KVVP-l tagada hea side GSM ja ORS võrkudes ning lisaks hea side kaitseväe võrgus, soovitatavalt peaks olema tagatud ka mobiilne andmeside. Kaabelside ühendused luuakse ainult alalise võrguelektri varustusega kohtadesse.

Veevarustus ja kanalisatsioon

Teeninduslinnaku alale on rajatud joogiveevarustus ning reovee kogumis- ja puhastussüsteem. Ülejäänud alale ei ole planeeritud täiendavaid joogi- ja reovee puhastussüsteeme. Kui edaspidi tekib vajadus olemasoleva süsteemi täiendamiseks või uue rajamiseks, siis lahendatakse see projektiga.

Olemaolevate puurkaevude puhul tuleb jälgida sanitaarkaitseala nõudeid ja vältida puurkaevude reostamist. Olemasoleva reoveepuhasti puhul tuleb jälgida selle töökorras olekut, et sinna ei satuks muid tahkeid osakesi ja saasteaineid, mida ei saa puhastada ja mis rikuks reoveepuhasti toimimise.

3.14. Tuleohutuse tagamine

Hoonete ehitamisel tuleb arvestada tuleohutusklasside ja hoonetevaheliste kujadega vastavalt siseministri 30.03.2017.a jõustunud määrusele nr 17 „Ehitisele esitatavad tuleohutusnõuded ja nõuded tuletõrje veevarustusele“. Hoonete minimaalseks tulepüsivusklassiks on määratud TP3.

Kõige suurema tuleohuga alad põlügenil on sihtmärgialad. Viimastel aastatel on võimaliku tuleohuga harjutuste ajal kohal ka tuletõrjeauto, mida saab kohe põlengu korral kasutada, vältimaks suurema maastikupõlengu teket. Selleks, et planeeritaval alal vähendada tuleleviku ohtu, tuleb vältida sihtmärgialade võsastumist ja leida sobiv lahendus täiendavate tuletõrje veevõtukohtade rajamiseks. Alade hoolduseks tulevikus on koostatud kontrollitud põletamise juhend kaitseväe harjutusväljadele (AS Maves, märts 2017).

Tuletõrje veevõtukohtad on rajatud mitmesse kohta planeeringualal, kasutatakse ka looduslikke veevõtukohti (jõgi, ojad). Kõik tuletõrje veevõtukohtad on tähistatud siltidega. Keskpõlügenil on olemas ka oma tuletõrjeautod, mida saab vajaduse korral kasutada. Tuleohtu ja tulekahju levikut aitavad ära hoida tuleohtlikemate väljaõppeehitiste ümber rajatud ja edaspidi ka rajatavad tuletõkkeribad (sh teed, mis toimivad tuletõkkeribadena).

Tuleohu ennetamiseks ja tulekahju leviku tõkestamiseks tuleb planeeringuala olukorda vaadata komplekselt, arvestades maastikuga, sellel toimuva tegevusega ja juurdepääsuvõimalustega. Konkreetseid tuleohutust tagavad lahendused töötab välja planeeringuala kasutaja koostöös Päästeametiga.

Tingimused edaspidiseks tuletõrje veevõtukohtade projekteerimiseks/rajamiseks:

- tuletõrje veevõtukohtade paiknemine lahendatakse koostöös Päästeametiga;
- sihtmärgialadele rajada veevõtukohtad piisava vahemaa ja mahuga, et alale tekiks vajalik võrgustik;

- tuletõrjeteik koos veevõtukohta, juurdepääsu tagava tee ning tuletõrjetehnika tagasipööramise kohaga on soovitatav rajada iga ligikaudu 250 ha metsamaa kohta;
- tuletõrjeteik on soovitatav rajada eesvoolule või alaliselt veega täituvale kuivenduskraavile;
- tuletõrjeteigi mahuks on soovitatav näha ette vähemalt 500 m³ ja tuletõrjeteigi vee sügavuseks suvisel madalveeperioodil vähemalt 2 m;
- tuletõrjeteigi nõlvad on soovitatav rajada olenevalt pinnasest nõlvusega, mis tagab nende stabiilsuse kindlustust rajamata. Üks nõlv kavandatakse loomade joomiskohaks nõlvusega 1:3;
- projekteerimisel on soovitatav kasutada maaparandusrajatiste tüüpjoonistes toodud tuletõrjeteigi lahenduse põhimõtteid, kuna ala asub peamiselt metsamaal ning tiigi rajamine on piirkonnas üldjuhul otstarbekam lahendus, kui mahuti rajamine;
- projekteerimisel tuleb arvestada ka olemasolevate veevõtukohtadega ja vaadata piirkonda laiemalt, et tagada KVKP alal ruumiliselt terviklik ja piisav veevõtukohtade võrgustik;
- veevõtukohtad on soovitatav rajada teede ristumiskohtadesse;
- võimalusel mitte rajada veevõtukohti üksteisele ebamõistlikult lähedale ja võimalusel suurendada olemasoleva veevõtukohta mahtu (nt suurendada olemasolevat tuletõrjeteigi tiiki või paigaldada suurem mahuti);
- tulekustutusvee kättesaamiseks rajatavad rajatised ja juurdepääsuteed ei tohi oluliselt kahjustada kaitsealuseid veekogusid ja nende kaldaid;
- veevõtukohta juurdepääsu rajamisel tuleb tagada operatiivsõidukile nõuetekohane aastaringne ligipääs ja ümberpööramise võimalused;
- veevõtukohtade kavandamisel tuleb arvestada ka konkreetsete looduslike tingimustega ning looduskaitse all olevate veekogude (Valgejõgi, Pakasjärv ja Väike Pakasjärv) kaitse-eesmärkidega. Rajatised tulekustutusvee kättesaamiseks ja juurdepääsuteed neile ei tohi oluliselt kahjustada kaitsealuseid veekogusid ja nende kaldaid. Soistes/liigniisketes kohtades (nt Pakasjärve ja Väikese Pakasjärve ümbrus) ei ole otstarbekas rajada raskete paakautode jaoks vajaliku kandevõimega teed kuni veekoguni. Alternatiivse variandina tuleks kaaluda kergemaid rajatisi (nt laudtee), mis võimaldavad voolikuliini veekogust kuni kandvama pinnaseni kiiremini paika saada;
- veevõtukohta kavandamisel hinnata, kas vee hulk konkreetsetes olemasolevas veekogus on piisav ka veevaesel perioodil. Kuna tuleohtlik aeg on reeglina kuivaperioodil, siis on samal ajal tavalisest veevaesemad ka piirkonna veekogud, eriti väiksemad ojad ja kraavid;
- suuremate tulekahjude korral kaasata Päästeteenistus ning tulekustutuseks vajalik vesi võtta vajaduse korral piirkonna suurematest veekogudest.

3.14.1. Meetmed tuleohtu vältimiseks

Kõik alljärgnevad meetmed tuleohtu vältimiseks – nii meetmed metsa kaitseks, tuletõrje veevõtukohtade rajamine kui ka korralduslikud meetmed – on väga tõhusad, sest need aitavad ära hoida põlengutega kaasneva võivaid tagajärgi.

Metsa kaitse ja tuletõkkeribad

- Tuleohutuse tagamiseks ei tohi jätta koristamata sihtmärgialade, laske- ja õppeväljade ning liikumiskoridoride rajamiseks metsa raadamise tekkivat metsamaterjali (peenemad tüved, oksad jms), mille kasutamine pole majanduslikult mõttekas, sest kuivanud oksarisu on väga tuleohtlik, või vähemalt tuleks see ohutult põletada.

- Järgida tuleohutuse seaduse³⁸ 5. jaotises (§§ 16–18) sätestatud metsa- ja muu taimeestikuga kaetud ala tuleohutusnõudeid, sh tuleohtliku aja määramise põhimõtted ning maaomaniku kohustused metsaga kaetud alal ja riigimetsa majandaja kohustused. Kuna tegemist on eriolukorraga, kus riigimetsa majandaja (RMK) juurdepääs KVVP-I kasvavale riigimetsale on oluliselt piiratud, tuleb tuleohutuse seaduse nõuete täitmisel teha koostööd Kaitseväega.
- Tuletõkestusribad ja -vööndid tuleb rajada okaspuumetsa (okaspuu enamusega puistu, mille koosseisu kuulub rohkem kui 70% okaspuid) tuleohutuse tagamiseks ja tule leviku tõkestamiseks. Metsa tuleohtlikkust hindab omanik³⁹ ja määrab selle põhjal tuletõkestusribade ja -vööndite rajamise vajalikkuse.⁴⁰ Raadatud alade puhul on tegemist Kaitseväe rajatistega, mistõttu on nende alade osas tuleohutuse tagamine Kaitseväe kohustus.
- Teede projekteerimisel ja ehitamisel arvestada, et teedel on väga oluline roll KVVP tuleohutuse tagamisel, sest laskevälju läbivad teed toimivad tuletõkkeribadena, mis takistavad põlengu levikut.
- Maastiku hooldamist kontrollitud põletamise teel teha eelkõige sihtmärgialadel, kus on lõhkemata lõhkekehi. Kontrollitud põletamist rakendada selleks koostatud juhendi järgi.

Korralduslikud meetmed

- Tuleohu vältimiseks järgida KVVP kasutuseeskirjas sätestatud nõudeid tuleohutusastmete ning nendega seotud tegevuste ja piirangute kohta. Kasutuseeskirjas on sätestatud, et kui metsades on äärmiselt suur tuleoht, võib KVVP vastutav isik tulekahju ennetamiseks katkestada või keelata harjutused, kus kasutatakse lahtist tuld, lastakse tulirelvadest süütava toimega kuule või mürske, lõhatakse või tehakse teisi võimaliku tule tekkega seotud toiminguid.
- Kõik harjutusväljale saabunud üksused peavad määrama tuleohtlikul ajal oma harjutuse tulekustutusüksuse. Õppusele tuleval üksusel peavad kaasas olema esmased tulekustutusvahendid (nt luuad jms). Kui üksusel tulekustutusvahendeid kaasas ei ole, tuleb vahendid küsida teeninduslinnakust.
- Õppuste ajaks organiseerida alale mehitatud tuletõrjeauto, et tuld oleks võimalik kohe kustutama hakata.
- Jätkata koostööd vabatahtlike päästjatega, kes saavad kasutada Kaitseväe tehnikat (2 tuletõrjeautot).
- Kui õppuste või harjutuste ajal toimub põleng ning see kustutatakse, siis otsustab KVVP vastutav isik, kas õppuse või harjutusega jätkatakse või mitte.
- Tulekahju kustutamiseks sihtmärgialadel töötada välja reeglid. Reeglites tuleb määrata ohualadel või nende lähiümbruses liikumistingimused, millega tagatakse tulekahjuolukorras kustutustöödel osalevate isikute ja kasutatava tehnika ohutus. Kehtiv kord, kus sel juhul kutsutakse operatiivkorrapidaja, kelle ülesanne on olukord juhtumipõhiselt lahendada, ei pruugi olla piisav.
- Järgida KVVP kasutuseeskirja, mis näeb ette, et metsades ja muudel taimeestikuga kaetud aladel võib tuleohtlikul ajal suitsetada vaid selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohtades. Samuti võib teeninduslinnakus suitsetada ainult selleks ette nähtud kohtades.⁴¹

³⁸ eRT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122020005?leiaKehtiv>

³⁹ Riigimetsa majandajal on järgnevalt viidatud määrusega sätestatud maaomaniku õigused ja kohustused.

⁴⁰ Keskkonnaministri 28.02.2011 määrus nr 14 „Nõuded tuletõkestusribade ja -vööndite rajamise ning tuletõkestusriba ja -vööndi kohta”; eRT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108032011003>

⁴¹ Kaitseväe keskpõlügeni kasutuseeskiri. Tallinn 2017. Kinnitatud Toetuse Väejuhatuse ülema käskkirjaga „Harjutusväljade kasutuseeskirjade ja kasutusjuhendite kinnitamine. Käskkirjade kehtetuks tunnistamine”

- Tuleohtlikul ajal esitada teeninduslinnaku juures asuval keskkonnainfo tahvil selgesti eristuvast tuleohutusastme informatsioon (värvikoodiga) ning peamised tegevused tulekahju korral.
- Infotahvil kaardil peaksid olema selgesti tuvastatavad tuletõrje veevõtukoerad.
- Perioodiliselt tuleb kontrollida tulekustutusvahendite seisukorda ja olemasolu ning vormistada ülevaatuse aktid.
- Perioodiliselt on vaja korraldada tuletõrje õppepäevi, et anda praktilisi kogemusi KVKP-d (ja ka teisi harjutusvälju) väljaõppe eesmärgil kasutatavatele isikutele.

3.15. KVKP avalik kasutus

KVKP ei ole suletud avalikkusele aastaringiselt.

Avalikkusele on harjutusväli või selle osa kasutatav, kui alale juurdepääs ei ole tõkestatud või liikumispiirangute kohta ei ole muul viisil vastavat keeldu väljastatud. Väljaõppe toimumise ajal on alale minek keelatud (sõltuvalt väljaõppest kas kogu harjutusväli või teatud ala). Harjutusväljal keelatakse kõrvaliste isikute liikumine ajutiselt või alaliselt vastavalt vajadusele. Täielikult on keelatud liikumine sihtmärgialal ja sihtmärgiala teedel. Liikumispiiranguga alad on vastavalt tähistatud.

Harjutusvälja välispiirile on rajatud piirisiht ja see on tähistatud piiritähisega. Harjutusväljale suunduvate suuremate teede juurde on paigaldatud signaalmast, kuhu ohtliku tegevuse korral heisatakse punane signaallipp, pimedal ajal punane signaaltuli. Lisaks on põhilistele sissesõiduteedele paigaldatud tõkkepuu.

Täpsemat infot (harjutusvälja tähistus, tsiviilisikutele lubatud/keelatud tegevused, väljaõppetegevuse ajad ja sellest tulenevad piirangud) on käsitletud Kaitseväe koduleheküljel ning KVKP infotahvil.

Fotod tähistustest KVKP alal

Harjutusvälja piiritähis

KVKP infotahvel peasissepääsul (Karjäari teel)

Keelumärk harjutusväljal

Keelumärk

3.16. Planeeringualal kehtivad planeeringud

Planeeringualal kehtivad Harju maakonnaplaneering 2030+ (kehtestatud 2018.a), Kuusalu üldplaneering (kehtestatud 2001.a), Suru, Pala, Tõreska ja Kolgu külas rajatava Kaitseväe keskpõlügeni detailplaneering (kehtestatud 2004.a) ning Kaitseväe keskpõlügeni osalise territooriumi detailplaneering (kehtestatud 2015.a).

Riigi eriplaneeringu ala hõlmab täielikult Suru, Pala, Tõreska ja Kolgu külas rajatava Kaitseväe keskpõlügeni DP ala ning Kaitseväe keskpõlügeni osalise territooriumi DP ala. REP-i ala hõlmab osaliselt Harju MP ja Kuusalu ÜP ala. Vastavalt planeerimisseadusele peatuvad REP-i kehtestamisel REP-i alal varem kehtinud planeeringud. Peatunud planeeringute lahendusi REP-i alal asendab REP-i lahendus. Seega tuleb REP-is käsitleda selle alale jäävate planeeringute lahendusi ja REP-iga tehtavaid muudatusi. REP-is käsitletud muudatused tuleb varem kehtestatud planeeringutesse 60 päeva jooksul sisse kanda.

3.16.1. Harju maakonnaplaneering 2030+

REP-i ala hõlmab osaliselt Harju maakonnaplaneeringu 2030+ ala. Harju MP-s käsitletud teemadest jäävad REP-i alale riigikaitseiline ehitis, rohevõrgustiku tuumala, väärtuslikud põllumajandusmaad ja perspektiivne põhimõtteline kõrgepingeliini koridor. REP-i kehtestamisel peatub MP lahendus selles osas, mis jääb REP-i alale. Järgnevalt on toodud teemade kaupa muudatused, mis REP MP-sse teeb või millised MP tingimused on REP-i üle toodud nende kehtivuse tagamiseks.

Riigikaitseiline ehitis

MP-s on kinnitatud KVKP ala olemasoleva riigikaitseilise ehitisena. Lisaks on käsitletud harjutusväljade arendamise vajadusi ja KVKP-d ümbritsevate metsaalade kasutamist väljaõppe tegevuse jaoks. MP lahendus on aluseks REP-ile. MP lahendus ei lähe vastuollu REP-i lahendusega, seega ei tehta REP-iga ettepanekut antud teema muutmiseks. MP-sse riigikaitseilise ehitise peatükki lisada viide KVKP REP-ile ja käsitleda, et täpsemalt vaadata KVKP osas lahendust REP-ist.

Rohevõrgustiku tuumala

REP-i ala jääb täies ulatuses roheline võrgustiku riikliku tähtsusega tuumalasse T6. Tegemist on Lahemaa rahvusparkist alguse saava Vahe-Eesti metsade ja soode vööndiga, mis on määratletud ka rahvusvahelise tähtsusega tuumalaks. MP-s määratletud tingimuste kohaselt tuleb rohevõrgustiku alal kavandatavate planeeringute puhul tagada rohevõrgustiku toimimine ja seetõttu ei tohi looduslike alade osatähtsus langeda alla 90%. Rohevõrgustiku toimimist on täpsemalt käsitletud KSH aruandes ja selle tagamiseks on määratud tingimused ning leevendusmeetmed.

MP-s on roheline võrgustiku alale määratud tingimused, mis tagavad võrgustiku toimimise. Arvestades, et käesolev REP peatab selle kehtestamisega MP ja selles toodud tingimuste kehtivuse, on REP-i integreeritud järgmised maakonnaplaneeringus toodud rohevõrgustiku tingimused, millest tuleb lähtuda REP-i elluviimisel:

- Tegevuste ja objektide kavandamisel rohevõrgustiku alal tuleb arvestada, et roheline võrgustik jääks toimima.
- Rohelise võrgustiku funktsioneerimiseks ei tohi looduslike alade tähtsus tugialas langeda alla 90%.
- Ehitiste (hoonete ja rajatiste) kavandamisel peab säilima tugiala terviklikkus ja toimimine.
- Kõrge keskkonnamõju objektide kavandamisel tuleb ette näha meetmed negatiivse keskkonnamõju leevendamiseks ning kompenseerimiseks.
- Rohelisse võrgustikku kuuluvatel looduskaitselistel aladel (kaitsealad, I ja II kategooria kaitsealuste liikide elupaigad jne) on majandustegevus seadusega keelatud või piiratud.
- Kaevandamissoovi ja roheline võrgustiku kattuvusel arvestab loaandja loamenetluses vajadusega säilitada roheline võrgustiku toimivus, töötades vajadusel välja leevendavad meetmed. Vajadusel tuleb läbi viia keskkonnamõju hindamine.
- Rohevõrgustiku tugialal on üldjuhul tegemist majandatava metsaga, kus metsa majandamine toimub vastavalt metsakorralduskavale, arvestades riigi eriplaneeringus toodud erisusi (metsade majandamine püsimeetsana KVVK alal). Majanduspiirangutega metsa (nt kaitstavatel aladel) kasutamise piirangud tulenevad õigusaktidest.
- Tingituna KVVK suurest mõjust looduskeskkonnale ja vajadusest säilitada rohevõrgustiku toimimine ka KVVK alal tuleb alal säilivaid matsaalasid majandada võimalikult säästvalt ning elurikkust toetavalt. Seetõttu tuleb KVVK metsi majandada püsimeetsadena. Uuendusraied on lubatud lähtuvalt riigikaitselistest huvidest.
- Metsaresseid tuleb kasutada säästlikult.

Väärtuslikud põllumajandusmaad

MP-s on kajastatud informatiivse andmekihina VPM-ide paiknemist Harjumaal. Maaeluministeeriumi poolt on hetkel koostamisel VPM-ide kasutamist reguleeriv õigusakt. MP-s on määratud VPM-dele tingimus, mille kohaselt kasutatakse VPM-i üldjuhul üksnes põllumajanduslikuks tegevuseks.

KVVK alale jääb MP-s kajastatud kihi kohaselt umbes 33 VPM-i massiivi. Tegemist on riigikaitseliseks tegevuseks mõeldud alaga, mis on tihtipeale avalikkusele suletud. Kaitsevälal põllumajanduslik huvi puudub. Seega on põllumajanduslik tegevus KVVK alal suhteliselt komplitseeritud ja väga ebatõenäoline. Arvestades, et KVVK alal põllumajanduslikku tegevust ei toimu tehakse REP-iga ettepanek need VPM-idest välja arvata. Uuendada MP *Ruumiliste väärtuste* joonist sellisel, et KVVK alal asuvad VPM-ide kustutada joonisel või lisada viide, et KVVK alal VPM-ide ei kehti.

Perspektiivne põhimõtteline kõrgepingeliini koridor

MP-s on ette nähtud L101 Aruküla-Tapa liini rekonstrueerimine kasutades olemasolevaid 110 kV trassikoridore ja 35 kV trassikoridore. Planeeritav elektriliin läbib KVVK lõunaosa Tapa-Lehtse-Jäeneda (nr 15123) maantee läheduses. Antud lahendus ei lähe REP-i lahendusega vastuollu ja seega ei tehta REP-iga ettepanekut selle muutmiseks.

3.16.2. Kehtiv ja koostatav Kuusalu valla üldplaneering

Kehtivas Kuusalu valla ÜP-s on käsitletud, et viiakse läbi Suru, Pala, Tõreska ja Kolgu külade alal Kaitseministeeriumi poolt detailplaneering, eesmärgiga rajada Kaitsejõudude Keskpõlügen. Koostatavas Kuusalu valla üldplaneeringus on viidatud REP-ile, mis määrab alal täpsema lahenduse ja piiranguid koostatava ÜP-ga ei seata. Koostatavas ÜP-s on juba REP-iga arvestatud, seega REP selle muutmiseks ettepanekut ei tee.

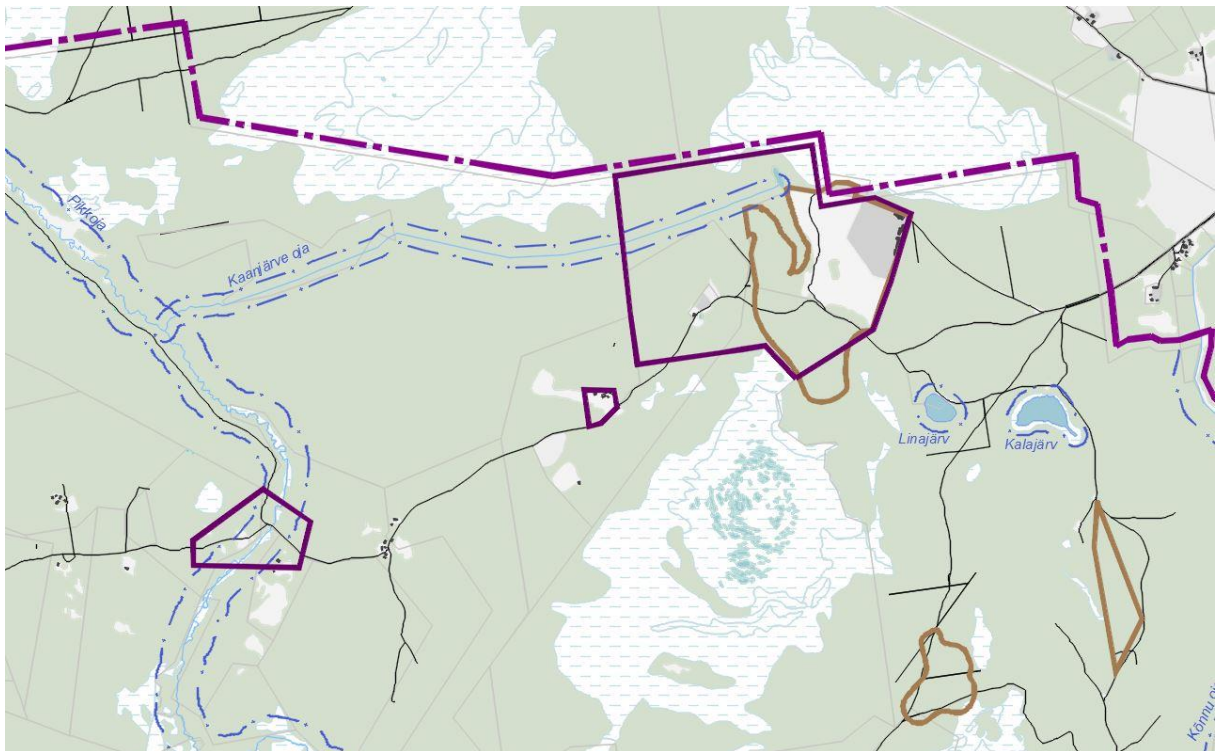
3.16.3. Suru, Pala, Tõreska ja Kolgu külas rajatava Kaitseväe keskpõlügeni detailplaneering

Kogu REP-i alale jääb kehtiv (kehtestatud 2004) Suru, Pala, Tõreska ja Kolgu külas rajatava Kaitseväe keskpõlügeni detailplaneering (edaspidi KVKP DP). REP-i algatamise põhjuseks oli asjaolu, et kehtiv KVKP DP on väga üksikasjalik ning ei ole piisavalt paindlik harjutusvälja arendamiseks vastavalt uutele nõuetele ja uuele relvastusele.

REP-i kehtestamisel peatub kogu KVKP DP lahendus ja seda asendab REP-i lahendus.

3.16.4. Kaitseväe keskpõlügeni osalise territooriumi detailplaneering

REP-i alale jääb kehtiv (kehtestatud 2015) Kaitseväe keskpõlügeni osalise territooriumi detailplaneering (edaspidi osaline DP). Osalise DP ala hõlmab REP-i alast 131,9 ha ja jääb REP-i ala kirdepoolsesse nurka (Joonis 3). Osalise DP alale on planeeritud teeninduskeskuse territooriumi laiendus, kinnine lasketiir ehk laskemaja ja linnavõitluslinnak. Määratud on kruntide moodustamine, ehitusõigus, ehitus- ja arhitektuurinõuded, liikluskorraldus, keskkonnatingimused ja tehnovõrkudega varustus.

Joonis 3. Osalise DP alad REP-i alal (REP-i ala tähistatud lilla kriipsjoonega, osalise DP alad tähistatud lilla joonega)

REP-i kehtestamisel peatub kogu osalise DP lahendus. REP-i koostamisel võeti aluseks osalise DP lahendus, kuid see on liiga detailne ja seetõttu ei ole seda täielikult REP-i sisse kantud. REP-is kajastuvad samad teemad, mis lahendati osalise DP-ga, kuid REP on üldisem ja võimaldab ehitusõigust realiseerida ka muutunud nõuete korral või relvastuse uuenedisel. Kuna tegemist on peamiselt riigikaitse tegevuse jaoks vajaliku alaga ning väljaõppetegevuse ajal on ala suletud, siis ei ole REP-ga ka täpsemate tingimuste määramise vajadust. REP-i kehtivuse ajal asendab REP-i lahendus osalise DP lahendust.

4. Planeeringu elluviimine

Planeering rakendub vastavalt Eesti Vabariigi seadustele ja õigusaktidele.

REP määrab KVKP alal tingimused väljaõpetegevuseks vajalike objektide projekteerimiseks ja rajamiseks. REP on aluseks ehitusloa väljastamiseks ja ehitusprojektide koostamiseks. REP-is määratud krundi moodustamise katastroitingute läbiviimise aeg ei ole välistavaks teguriks ehitusloa väljastamisel, kuna see on väga ajamahukas ning hakkaks segama väljaõpetegevuseks vajalike objektide rajamist. Seega enne ehitusloa taotlemist ei pea olema katastroitingud läbi viidud. Ehitusloa taotlemisel ja selle väljastamisel määrata tingimused vastavalt sellel hetkel kehtivale olukorrale ehk kehtivatele maaüksustele.

Vastavalt PlanS §53 lg 3-le kaotab REP kehtivuse, kui seda ei ole 5 aasta jooksul ellu viima asunud, selle kehtestamisest arvates. Antud juhul loetakse, et REP-i elluviimisega on alustatud, kui REP-i alusel on alustatud raadamistöid, ehitusloa taotlemist või mõne muu planeeringuga kavandatud tegevuse läbiviimist, mis ei eelda ptk-is 4.1. kirjeldatud hüvitusmeetmete rakendamist.

Kõik varasemad kehtestatud planeeringud, mis jäävad planeeringualale, peatuvad täies ulatuses või osaliselt peale REP-i kehtestamist. Peale REP-i kehtestamist viia REP-is toodud muudatused sisse 60 päeva jooksul. Vt täpsemalt ptk 3.13.

Kavandatava tegevusega seotud riigiteede ristumiskohtade rajamiseks ja tehnovõrkude riigimaale paigaldamiseks tuleb taotleda Maanteeametilt nõusolek ja nõuded EhS §99 lg 3 alusel.

4.1. Hüvitusmeetmete rakendamine

KVKP REP kavandatav tegevus võib ka leevendusmeetmete rakendamisel mõjutada piirkonna Natura alade – Põhja-Kõrvemaa ja Ohepalu linnualade – osasid kaitse-eesmärke: must-toonekurge, kaljukotkast ja metsist. Valdavas osas on mõjud leevendatavad, kuid nimetatud linnuliikide jaoks on vajalik hüvitusmeetmete rakendamine. Sellele järeldusele on jõutud KSH mahus läbi viidud Natura asjakohase hindamise käigus.

Kavandatavale tegevusele puuduvad alternatiivsed lahendused, sest:

- Kaitseväe keskpõlügeni väljaarendamine vastavalt riigi eriplaneeringule on hädavajalik seoses üldise huvi, s.o riigikaitse ja riigi julgeoleku huvi, realiseerimisega;
- Kaitseväe keskpõlügeni asukoht on määratud varasemate planeeringudokumentide ja riiklikul tasandil tehtud otsustega;
- Kaitseväe keskpõlügen on olemasolev sõjalise väljaõppe peamine keskus Eestis ja liitlasvägedega koostöö harjutamise koht.

Hüvitusmeetmete rakendamiseks on KVKP REP ja selle KSH koostamise käigus koostatud hüvitusmeetmete kava⁴², milles määratud hüvitusmeetmed on aluseks KVKP REP elluviimisele. KVKP REP elluviimist ei tohi alustada enne hüvitusmeetmete rakendamist. Lähtuvalt hüvitusmeetmete kavast, loetakse hüvitusmeede rakendatuks kui keskkonnaministri käskkirjaga on konkreetse ala kaitse alla võtmise ja/või kaitsekorra muutmise menetlus algatatud. Hüvitusmeetmete kava rakendamine toimub lähtuvalt hüvitusmeetmete kavas kokku lepitud prioriteetsetest tegevustest ning nende rakendamiseks vajalikest tegevustest ja nende ajakavast (vt Tabel 4).

⁴² Kaitseväe keskpõlügeni riigi eriplaneeringu Natura hindamine. Hüvitusmeetmete kava. Skepast&Puhkim OÜ töö nr 2017-0055, oktoober 2020.

Tabel 4. Hüvitusmeetmete rakendamise seos ja prioriteetidid lähtuvalt KVKP arenduspiirkonnast või arendatavast tegevusest ning hüvitusmeetmete rakendamiseks vajalikud tegevused ja rakendamise ajakava

Jrk nr	Hüvitusmeede	KVKP piirkond/tegevus, mis on seotud hüvitusmeetme rakendamisega	Kaitseministeeriumi prioriteet	Hüvitusmeetme rakendamiseks vajalikud tegevused	Keskkonnaministri käskkiri menetluse algatamise kohta ⁴³	Eelnõu menetluse jt tegevuste aeg aastates ⁴⁴
Metsise ja kaljukotka elupaikade kaitse parandamiseks Põhja-Kõrvemaa ja Ohepalu linnualade laiendamine ning tsoneeringute muutmine						
1	Rohussaare II metsise püsielupaiga (PEP) laiendamine PEP-i ja Põhja-Kõrvemaa linnuala vahele jäävate mosaiiksete sooelupaikade võrra ning PEP-i liitmine Põhja-Kõrvemaa linnualaga	Laske- ja õppeväljade S3-LV1 ja S3-LV2 väljaehitamine (sh raadamine) ja kasutuselevõtt	1	Rohussaare II metsise PEP-i laiendamine Põhja-Kõrvemaa linnualani nende vahele jäävate mosaiiksete sooelupaikade võrra ning laiendatud PEP-i liitmine Põhja-Kõrvemaa linnualaga	Metsise PEP veebruar 2022	– 2
2	Valgejõe metsise PEP-i moodustamine ja liitmine Natura linnualade võrgustikuga	Sihtmärgiala SM1 ning laske- ja õppevälja N1-LV1 kehtivast detailplaneeringust välja jäävate osade väljaehitamine (sh raadamine) ja kasutuselevõtt	1	Võtta kaitse alla Valgejõe metsisemäng; ala liita Natura linnualade võrgustikuga	Metsise PEP veebruar 2022	– 2
3	Tuksmani metsise PEP-i moodustamine ja liitmine Ohepalu linnualaga	Laske- ja õppevälja N3-LV1 väljaehitamine (sh raadamine) ja kasutuselevõtt	3	Liita Ohepalu linnualaga projekteeritav Tuksmani metsise püsielupaik	Metsise PEP veebruar 2022	– 1
Metsise ja must-toonekure kaitse tõhustamine Natura alade võrgustikus						
4	Kaasata Natura linnualade võrgustikku:	Sihtmärgiala SM3 täies mahus väljaehitamine (sh raadamine) ja kasutuselevõtt	2	Püsielupaikade tsoneeringu muutmine; Maapaju LKA kaitse-eeskirja muutmine;	Metsise PEP veebruar 2022	– 2

⁴³ Allikas: Keskkonnaministeerium

⁴⁴ Eelnõude menetluse aja hinnang: Keskkonnaministeerium

Jrk nr	Hüvitusmeede	KVKP piirkond/tegevus, mis on seotud hüvitusmeete rakendamisega	Kaitseministeeriumi prioriteet	Hüvitusmeete rakendamiseks vajalikud tegevused	Keskkonnaministri käskkiri menetluse algatamise kohta ⁴³	Eelnõu menetluse jt tegevuste aeg aastates ⁴⁴
	a) Kõrve, Vikipalu, Niinsoni ja Pikva metsise püsielupaigad sihtkaitsevööndina; b) Maapaju LKA; vt ka meede nr 7			püsielupaikade ja Maapaju LKA liitmine Natura linnualade võrgustikuga	Maapaju LKA – juuli 2021	
5	Anija-69 must-toonekure püsielupaiga ja Niinsoni LKA hõlmamine Natura linnualade koosseisu	Sihtmärgiala SM3 täies mahus väljaehitamine (sh raadamine) ja kasutuselevõtt	2	Niinsoni LKA kaitse-eeskirja muutmine; alade liitmine Natura linnualade võrgustikuga	Juuli 2021	2
6	Soometsade loodusliku veerežiimi taastamine Kõrve, Vikipalu, Niinsoni ja Pikva metsise püsielupaikades	Sihtmärgiala SM3 täies mahus väljaehitamine (sh raadamine) ja kasutuselevõtt	2	Uuringute ja projektide koostamine; veerežiimi taastamistöde teostamine	-	Uuringute ja tööde teostamise aeg kokku 3 aastat
7	Maapaju raba tervikliku kaitse tagamine (osa soost ja metsise elupaigast on praegu väljaspool püsielupaikasad ja Maapaju looduskaitseala); vt ka meede nr 4	Sihtmärgiala SM3 täies mahus väljaehitamine (sh raadamine) ja kasutuselevõtt	2	Maapaju LKA ja/või püsielupaikade laiendamine (sh LKA kaitse-eeskirja muutmine) ja alade vormistamine Natura linnuala(de)ks	Metsise PEP – veebruar 2022 Maapaju LKA – juuli 2021	2
Must-toonekure toitumisalade looduslikkuse suurendamine ja taastamine						
8	Must-toonekurele sobivate toitumisalade looduslikkuse parandamine ja taastamine; välja selgitada toitumisalal asuvate veekogude looduslikkuse suurendamise tehnilised lahendused	Laske- ja õppevälja S1-LV1 täies mahus, väljaehitamine (sh raadamine) ja kasutuselevõtt suuremahuliseks väljaõppeks. Lasketiirude kasutamine on lubatud.	3	Uuringu läbiviimine, toitumisalade looduslikkuse parandamine ja taastamine	-	Uuringute ja tööde teostamise aeg kokku 3 aastat

Jrk nr	Hüvitusmeede	KVKP piirkond/tegevus, mis on seotud hüvitusmeetme rakendamisega	Kaitseministeeriumi prioriteet	Hüvitusmeetme rakendamiseks vajalikud tegevused	Keskkonnaministri käskkiri menetluse algatamise kohta ⁴³	Eelnõu menetluse jt tegevuste aeg aastates ⁴⁴
Kaljukotka kaitse tõhustamine Natura alade võrgustikus						
9	Lääne-Virumaal asuva Peedla (Peetla) soo võtmine kaitse alla ja liitmine Natura aladega	Laske- ja õppevälja S1-LV2 väljaehitamine (sh raadamine) ja kasutuselevõtt	3	Võtta Peedla soo kaitse alla ja vormistada Natura linnualaks	September 2021	2
10	Valgamaal asuva Holdre lagesoo võtmine kaitse alla ja liitmine Natura aladega	Laske- ja õppevälja S1-LV2 väljaehitamine (sh raadamine) ja kasutuselevõtt	3	Võtta Holdre lagesoo PEP-ina kaitse alla ja vormistada Natura linnualaks	Kaljukotka PEP – oktoober 2022	2